

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KRIMINOLOGIJOS KATEDRA**

GIEDRĖ JASIŪNAITĖ
VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

TEMA
**PROSTITUCIJA IR SĄVADAVIMAS: KRIMINOLOGINĖ ANALIZĖ: (TYRIMAS
KLAIPĖDOS MIESTE)**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Lekt. Brigita Palavinskienė

Konsultantas –
prof. dr. Genovaitė Babachinaitė

Vilnius, 2007

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. PROSTITUCIJOS IR SĄVADAVIMO KAIP SOCIALINIŲ REIŠKINIŲ APTARIMAS	6
1.1 Prostitucijos ir sąvadavimo samprata.....	6
1.2 Prostitucijos ir sąvadavimo raida užsienio valstybėse.	14
1.3 Prostitucijos ir sąvadavimo raida Lietuvoje	23
2. PROSTITUCIJOS IR SĄVADAVIMO REGLAMENTACIJA LIETUVOJE IR EUROPOS SAJUNGOS ŠALYSE	29
3. PROSTITUCIJOS BEI SĄVADAVIMO PREVENCIJA BEI PAGALBA PREKYBOS ŽMONĖMIS AUKOMS	35
4. PROSTITUCIJOS KLAIPĖDOS MIESTE KRIMINOLOGINĖ ANALIZĖ.....	49
IŠVADOS.....	65
SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	67
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	68
SANTRAUKA.....	73
SUMMARY	74
PRIEDAS	75

ĮVADAS

Temos aktualumas.

Dažniausiai nuo prekeivių žmonėmis rankos nukenčia moterys kurios ir yra silpnosios lyties atstovės. Terminas „prekyba moterimis“ itin dažnai naudojamas ir manoma, jog nuo prekybos žmonėmis visame pasaulyje daugiausiai nukenčia moterys ir vaikai. Oficialiai didėjantį prekybos moterimis problemos aktualumą rodo duomenys apie augančius iš užsienio gražinamų merginų srautus, apie baudžiamąsias bylas, iškeltas dėl prekybos žmonėmis tiek Lietuvoje, tiek ir užsienio šalyse. Tačiau šie skaičiai neatspindi tikrosios realybės, nes šios problemos mastai kur kas didesni negu oficialiose suvestinėse aptinkami duomenys.

Lietuvai tapus Europos sąjungos nare ir atsivėrus valstybių sienoms, prostitucijos problema paaštrėjo. Be to pačioje Europoje vienos valstybės legalizavo prostituciją (Olandija, Vokietija), o kitos ne (Lietuva, Lenkija ir kt.). Kai tarp šių ES valstybių nėra griežtos pasienio kontrolės tuo nevaržomai gali naudotis sąvadautojai, prekiautojai žmonėmis bei prostitutėmis.

Prostitucija dažniausiai tyrinėta iš vienos pusės. Tyrimų metu bandyta nustatyti ar reikalinga legalizuoti prostituciją ar nereikalinga. Tuo tarpu esamos dabartinės situacijos vystimasis lieka nenagrinėtinas. Jau praėjo daugiau kaip dešimt metų kai Lietuva yra nepriklausoma valstybė, o kalbos apie prostitucijos legalizavimą taip ir liko kalbomis, o ši veikia taip ir liko už įstatymo ribų. Galima teigti, kad iš šios problemos susiklostė tokia dabartinė situacija, kad į prostituciją įtrauktus ar savanoriškai patekusius asmenis iš vienos pusės išnaudoja nusikalstamo pasaulio atstovai, o iš kitos pusės juos (o ne nusikalstamo pasaulio atstovus), baudžia teisėsaugos institucijų pareigūnai.

Pastaruoju metu vykstančiuose tarptautiniuose sambūriuose ir pasitarimuose į prostituciją žiūrima, kaip į socialinį, o ne individualų reiškinį, prostitucijos kelias labiausiai visuomenėje esančių aplinkybių (skurdas, nedarbas ir pan.) rezultatas. Moterys traktuojamos kaip aukos (aplinkybių, prekybos žmonėmis ir priverstinės darbo migracijos), o ne kaip visiškai savarankiškai priimančios sprendimus. Taip pat teigiama, kad moterys prostitucijos aukomis dažnai tampa dėl menkos jų pačių ekonomikos dėl ko jos neįgyja profesijos, neranda darbo, nesugeba atpažinti ir atsispirti apgaulingiems pasiūlymams ir pan. Būdamos teisiškai nelegalioje situacijoje ir priverstinai užsiimančios prostitucija šios moterys tampa socialinės pagalbos objektu.

Pasirinkta tema aktuali tuo, kad joje atskleidžiamas prostitucijos ir sąvadaavimo santykis tarpusavyje, bet ir šių reiškinų sąsajos su kitais negatyviai reiškiniais. Prostitucija mano darbe, nagrinėjama ne kaip tikslas, o kaip priemonė, kurios nereguliuojant ir neprižiūrint laikui bėgant

mūsų valstybės teisėsaugos institucijos nebegalės sukontroliuoti ir kovoti su šiuo reiškiniu, o tokia situacija visapusiškai naudosis nusikalstamo pasaulio atstovai.

Tyrimo problema.

Lietuvos socialinių problemų kontekste prekyba moterimis išsiskiria kaip viena iš sudėtingiausių ir mažiausiai pažintų. Ilgą laiką apie šį latentinį reiškinį buvo per mažai kalbama ir tik pastaraisiais metais Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą itin išaugo šios problemos mastai, todėl jai imta skirti daugiau dėmesio.

Tradiciskai prekyba žmonėmis dažniausiai siejama su prostitucija, todėl labai svarbus požiūris į prekybą moterimis kuris priklauso nuo valstybės bei visuomenės požiūrio į prostitucijos reiškinį. Jei palaikoma nuomonė, jog egzistuoja savanoriška prostitucija, kuri niekam nedaro žalos, arba manoma, kad tai yra tiesiog kai kurių moterų gyvenimo būdas ir jų moralinės degradacijos pasekmė, tokiu atveju tik dalis prekybos moterimis atvejų pripažįstami kaip sukėlę žalą nukentėjusiajai. Toks neigiamas požiūris į daugelį prekybos moterimis aukų pasmerkia jas izoliacijai.

Nors prostitucija pati savaime nėra nusikalstama pvz. Europos Žmogaus teisių konvencija teigia, kad kiekvienas asmuo turi teisę su savo kūnu, elgtis kaip tinkamas, tačiau dėl savo glaudžių ryšių su nusikalstamu pasauliu apsunkinamas šio reiškinio tyrimas. Prostitucija glaudžiai susijusi su nusikalstamu pasauliu, todėl, kad iš šios veikos gaunami nešvarūs pinigai, kuriuos vėliau pasisavina nusikaltėliai.

1995 m. LR seimas ratifikavo JT konvenciją “Dėl moterų visų formų diskriminacijos panaikinimo“. Valstybės kurios ratifikavo šią konvenciją įsipareigojo panaikinti visų formų vergiją ir moterų prostituciją. Nežiūrint į tai Lietuvoje vis dar diskutuojama ir neapsisprendžiama įteisinti ar uždrausti prostituciją. Moterų organizacijos ir pavienės mokslininkės prostituciją apibrėžia, kaip seksualinę prievartą, smurtą. Kiti autoriai prostituciją laiko ekonominių ir socialinių sunkumų pasekme.

Tyrimo objektas susideda iš dviejų dalių:

- 1) Prostitucija ir sąvadavimas;
- 2) Klaipėdos miesto gatvėse, tarptautiniame jūrų uoste ir butuose dirbančios prostitutės.

Magistro baigiamojo darbo tikslas - išnagrinėti prostitucijos ir sąvadavimo bei jų tarpusavio sąveikos teorinius pagrindus, probleminius aspektus atliktų tyrimų pagrindu, atsižvelgiant į visuomenėje vyraujančius socialinius reiškinius bei pokyčius.

Tyrimo uždaviniai.

1. išnagrinėti prostitucijos ir sąvadavimo sampratą bei šių reiškinų istorinę raidą.

2. išanalizuoti prostitucijos ir sąvadavimo prevencijos priemonės taikomas Lietuvoje, šių reiškinių teisinį reglamentavimą bei baudžiamumą, kaip kraštutinę prevencijos priemonę.
3. išsiaiškinti Klaipėdos butuose, tarptautiniame jūrų uoste ir gatvėse dirbančių prostitučių pagrindinius skiriamuosius bruožus, priežastis paskatinusias jas užsiimti šia veikla.

Tyrimo hipotezės:

1. butuose dirbančios prostitutės dažnai yra išsituokusios, turinčios nepilnamečių vaikų, šių moterų amžius svyruoja nuo 23 iki 35 metų;
2. dauguma prostitucija užsiimančių moterų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, turi įgijusios tik pagrindinį išsilavinimą;
3. dauguma gatvėse bei butuose dirbančių moterų yra patyrusios fizinį bei psichologinį smurtą, vartoja narkotines ar psichotropines medžiagas;
4. dauguma prostitučių yra paprastos darbininkės, dažnai dirbančios konkrečių žinių nereikalaujančius nekvalifikuotus darbus;

Tyrimo metodika.

Darbe naudojamas indukcinio – dedukcinio pažinimo metodas. Šis pažinimo metodas taikomas panaudojant atskirus kriminologinio tyrimo empirinius metodus. Šie metodai buvo taikomi norint sužinoti, kokia yra prostitucijos bei sąvadavimo kriminologinė situacija Klaipėdos mieste. Istorinis – lyginamasis metodas buvo taikomas analizuojant prostitucijos ir sąvadavimo reiškinius bei šių reiškinių atsiradimą skirtingais istorijos tarpsniais, įvairių šalių sukauptą patirtį prostitucijos ir sąvadavimo srityje. Daugelio mokslininkų nuomones, Lietuvos nacionalinius bei užsienio šalių norminius teisės aktus. Taip pat buvo taikytas ir duomenų analizės metodas – statistinių duomenų rinkimas ir analizė.

Darbo struktūra.

Darbas susideda iš įvado, dėstomosios dalies išvadų bei pasiūlymų (rekomendacijų). Pridedamas naudotos literatūros ir kitų šaltinių sąrašas, priedai bei santraukos lietuvių, anglų kalbomis.

1. PROSTITUCIJOS IR SAŲADAVIMO KAIP SOCIALINIŲ REIŠKINIŲ APTARIMAS

1.1 Prostitucijos ir sąvadavimo samprata.

Kalbant apie prostituciją, galima išvelgti, kad tai toks socialinis reiškinys kuris pasireiškia tik žmonių visuomenėje arba tam tikroje jos dalyje. Apie šio reiškinio paplitimo mastą galima spręsti vien tik iš to, kad pats jo pavadinimas - „prostitucija“, yra tapęs tarptautiniu žodžiu.

Prostitucijos žodis etimologine prasme yra lotynų kilmės, kilęs iš žodžio „prostare“-pardavinėtis. Senovės romėnai prostituciją apibūdindavo kaip atidavimą už pinigus savo kūno laikinam naudojimui kiekvienam norinčiam lytiškai pasitenkinti, o prostitutėmis vadino moteris, kurios verčia savo kūno prekyba kaip verslu (Maksimaitis, Skapcevičius, 1990).¹ Seksologas A. Forel prostituciją laikė prekyba, kurioje moteris pardavinėja savo kūną lytiniam geiduliui patenkinti (Minkevičius, 1938) ². Sociologas M. Weber prostituciją įvardija kaip lytinį atsidavimą už mokesčių (Minkevičius, 1938). Tačiau prostitucija gali būti apibrėžiama ir kaip bet kokie lytiniai santykiai išskyrus tuos, kurie leidžiami susituokusiems. (Flandrin, 1981).

Docentas dr.O. Fedosiuk prostitucijos sampratą įvardija taip:
prostitucija – tai veikla, už pinigus arba kitokia turtinė nauda lytiškai santykiaujant ar kitaip tenkinant kito asmens lytinę aistrą. Šia veika gali verstis tiek moterys, tiek ir vyrai ³.

Tarptautinių žodžių žodyne nurodoma, jog „prostitucija“ – nesantuokiniai lytiniai santykiai už materialų atlyginimą, be dvasinio ryšio, sukeltys klientui lytinį pasitenkinimą ir slopinantys lytinius poreikius” (40. P. 801) ⁴. Prostitucijos akto subjektai yra du asmenys: prostitutė ir klientas. Prostitute apibūdinamas asmuo, tenkinantis kliento lytinius geidulius ir gaunantis už tai materialinį atlygį. Klientas yra asmuo besinaudojantis prostitutės paslaugomis, tiek vyriškos, tiek ir moteriškos lyties atstovas, sumokantis už suteiktas „intymias“ paslaugas. Moraliniu požiūriu turėtų būti smerkiami abu prostitucijos akto dalyviai, tačiau ilgą laiką prostitucijos „vartotojas“ buvo tarsi nepastebimas. Prostitucija apskritai yra žmogaus teisių pažeidimas, seksualinis išnaudojimas, tai tam tikra smurto prieš žmogų apraiška. Manychiau, kad apskritai yra netoleruotina jokia žmogaus kūno pirkimo ar pardavimo forma.

Lietuviškoje Tarybinėje enciklopedijoje nurodoma, jog prostitucija – tai lytinis santykiavimas arba kūno pasiūla gašlumui patenkinti už materialinį atlyginimą.⁵

Sąlygiškai prostituciją būtų galima suskirstyti į kelis lygius:

¹ Maksimaitis V. Skapcevičius V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai (1)//Teisės apžvalga. 1990, (2).

² Minkevičius P. Metodai ir priemonės kovai su prostitucija. – Kaunas, 1938.

³ Fedosiuk O. Prekyba žmonėmis kaip nusikaltimas žmogaus laisvei. Teisėjų mokymo centro medžiaga, Vilnius, 2004.

⁴ Vaitkevičiūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas, 2001.

⁵ Lietuviškoji Tarybinė enciklopedija 9 T., Vilnius, 1982, P. 231.

1. prostitucija paplitusi tarp narkomanų, valkatuojančių asmenų;
2. laisvai veikiančios prostitutės kurios dirba restoranuose, baruose be sąvadautojų;
3. prostitutės dirbančios su sąvadautojais⁶;

Pirmajam lygiui priklausančių asmenų nusikalstamos grupuotės nekontroliuoja. Antrajam lygiui priklausantys asmenys paprastai gali dirba ir be sąvadautojų kontrolės, įvairiose pasilinksminimo įstaigose ir pan. Trečiajam lygiui priklausantys asmenys dirba su sąvadautojais. Šiam lygiui priklausančius asmenis „globoja“ organizuotos nusikalstamos grupuotės.

Literatūroje išskiriama gana daug prostitucijos rūšių . Pagal tai kur aptarnaujamas klientas, galima išskirti:

1. gatvės prostitucija;
2. prostitucija viešnamiuose;
3. prostitucija baruose;
4. prostitucija butuose;
5. prostitucija tarptautiniuose laivuose;
6. prostitutės pagal iškvietimą;

Pagal tai, ar įstatymų leidėjas yra legalizavęs prostituciją:

1. legalizuota prostitucija;
2. nelegalizuota prostitucija;

Atsižvelgiant į tai, ar asmuo verčiasi prostitucija savanoriškai, ar yra prievarta verčiamas ja užsiiminėti:

1. savanoriška prostitucija;
2. prievartinė prostitucija;

Pagal subjektą, besiverčiantį prostitucija:

1. moterų prostitucija;
2. vyrų prostitucija;

Pagal subjektų amžių:

1. suaugusiųjų prostitucija;
2. nepilnamečių prostitucija;

Atsižvelgiant į tai ar asmuo verčiasi prostitucija savarankiškai ar ne;

1. su sutenerio tarpininkavimu;
2. be sutenerio tarpininkavimo;

⁶ Gutas A. Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika // Jurisprudencija, 2003, T 49(41), P. 5-18.

Visos šios rūšys gali papildyti viena kitą bei būti persipynusios tarpusavyje. Žymiai plačiau prostitucijos įvairovė atsiskleidžia nagrinėjant moterų prostituciją, tai yra pačias prostitutas grupuojant į tam tikras rūšis.

Dauguma autorių skirtingai grupuoja, šio verslo atstoves. Mikalkevičiaus nuomone, pagal prostitučių veiklos organizavimo pobūdį, jas galima suskirstyti į kelias grupes:

1. prostitutas kurias galima išsikviesti telefonu;
2. erotinį masažą atliekančios merginos, kurios turi išsinuomojusios kambarį ir jų teikiamos paslaugos yra pigesnės.

3. „elitinės prostitutas“ kurios dirba baruose, viešbučiuose ir pan.;

4. pigiausiai apmokamos stoties ir gatvės prostitutas⁷;

Mokslininkas E. Goode išskyrė penkis pagrindinius prostitučių tipus:

1. iškviečiamos prostitutas;

2. viešnamių prostitutas;

3. prostitutas – masažistės (dirbančios masažų kabinetuose ir kartu su masažu teikiančios seksualines paslaugas);

4. barų prostitutas;

5. gatvės prostitutas⁸;

Gatvėse dirbančių moterų skaičių galima nustatyti remiantis administracinių bylų iškėlimu už vertimąsi prostitucija. Teisinėje literatūroje pateikiama dažniausiai trijų lygių prostitucijos klasifikacija⁹:

1. aukščiausio lygio arba elitinė prostitucija;

2. vidurinio lygio prostitucija, kai dirba taip vadinamose „palydovių“ firmose, viešuosiuose namuose;

3. žemiausio lygio prostitucija, kai klientų ieškoma gatvėje ar stotyje.

Anot sociologės V. Jonikovos prostitutas Lietuvoje pagal veiklos priežastis skirstomos taip pat į tris grupes:¹⁰

1. „savanorės“ prostitutas, ieškančios lengvo gyvenimo ir malonumų;

2. merginos ir moterys užsiimančios prostitucija dėl ekonominių (uždirba pinigų elementariam pragyvenimui, maitinti, rengti savo vaikus, narkotikams, alkoholiui ir pan.) ir asmeninių priežasčių (dėl sudėtingų santykių šeimoje, neigiamos draugų įtakos ir pan.);

⁷ Mikalkevičius P. Prostitucija ir jos reiškiniai. Vilnius, 1997. P. 45.

⁸ E. Goode, Deviant behaviour. An interactionist approach. – Englewoos Cliffs, New Jersey: PrenticeHall, 1978, P. 334.

⁹ Проституция и проститутки Редактор Шмаров И. В. – Москва – Юрист. Лит, 1991.

¹⁰ Jonikova V. Seniausia pasaulio profesija. <http://www.sociumas.lt/Lit/nr15/prostitucija.asp>; prisijungimo laikas: 2007-10-11.

3. tarptautinės prekybos moterimis aukos, kurios be dokumentų yra „įkalintos“ užsienyje.

Matydami tokią gausią prostitucijos rūšių įvairovę, galima teigti, kad prostitucijos, kaip reiškinio, sąvoka turi būti kiek galima glaustesnė, kad galėtų apimti visas literatūroje nurodytas prostitucijos rūšis. Norėdami apibūdinti smulkiau atskirą prostitucijos rūšį, jai galėtumėm taikyti išsamius, tik tai rūšiai būdingus ją atitinkančius požymius bei jų specifiką. Nepaisant to, daugelis autorių į prostitucijos sąvoką įterpia daug papildomų žodžių. S. Valickas nurodo, kad prostitucija – tai nesantuokiniai lytiniai santykiai už materialinį atlyginimą, kada tarp seksualinių partnerių nėra dvasinių – emocinių ryšių.¹¹

Vienas iš trumpiausių ir aiškiausių apibūdinimų būtų toks, jog prostitucija - yra lytinės paslaugos, suteikiamos klientui (klientas šiame darbe tai vyras arba moteris besinaudojantis lytinėmis paslaugomis).

Lytinės paslaugos gali būti suteikiamos dvejopai – savanoriškai arba prievartos būdu. Prievartos būdu suteikiamos lytinės paslaugos yra glaudžiai susietos su sąvada vimu bei prekyba žmonėmis.

Daugelio autorių nuomone, prostitucijos kaip socialinio reiškinio atsiradimo ir egzistavimo priežasčių reikėtų ieškoti pačioje visuomenėje, nes prostitucija yra susijusi su daugybe kitų socialinių procesų, ji yra nuolat jų veikiama ir pati daro jiems poveikį. Minėti procesai yra siejami su prostituciją sąlygojančiais veiksniais tokiais kaip:

1) ekonominiai – socialiniai (skurdas, sunki moterų ekonominė padėtis, socialinių garantijų moterims stoka);

2) kultūriniai – vertybiniai (iškreipta moteriškumo ir vyriškumo vertybių samprata, bendras visuomenės dorovės nuosmukis, alkoholizmas ir narkomanija);

3) visuomenės švietimo (nepakankamas jaunimo švietimas, nelankančiųjų mokyklos vaikų kiekio didėjimas);

4) neigiamas visuomenės informacijos priemonių poveikis (prostitucijos reklama, nepakankama informacija apie prostitucijos žalą asmeniui ir visuomenei);

5) komerciniai (iš prostitucijos verslo teikiamos pajamos, moterų savanoriškas seksualinių paslaugų teikimas dėl lengvo uždarbio);

6) visapusiška vyrų atsakomybė už moters pirkimą ar jos pardavimą.

7) teisiniai (nepilnai veikiantys įstatymai, reglamentuojantys prostituciją, taip pat pareigūnų korupcija);¹²

¹¹ S. Valickas. Moksleivių ir studentų požiūris į prostituciją./ Teisės apžvalga. Vilnius, 1993, Nr. 3.

¹² Piliponytė K. Nepilnametis: žmogus, kuriam reikalinga kryptis. <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr3/nepilnameciai.asp> 59; prisijungimo laikas: 2007-09-09.

Šis prostituciją sąlygojančių reiškinių išvardinimas dar kartą leidžia įsitikinti, jog prostitucija yra daugiaplanis reiškinys. Ji yra sudėtinė sekso industrijos dalis ir kartu su prekyba žmonėmis, sąvadavimu, pornografijos gamyba ir platinimu, sekso reikmenų parduotuvėms, sekso telefonu linijomis skatina kitų sekso industrijos atmainų plėtrą bei pati yra jų sąlygojama.¹³

Apžvelgus prostituciją kaip reiškinį, jį sąlygojančias priežastis bei su jomis susijusį prostitučių suskirstymą galima teigti, kad prostitucija yra kompleksas reiškinių apimančių ekonominius, kultūrinius bei socialinius aspektus. Jis taip pat susijęs su švietimo, medicininio, teisinio, politinio lygmenų veiksniais, kurių visuma ir lemia prostitucijos tipus ir mastą.

Prostitucija, sąvadavimas tai tokios visuomenės smerkiamos, amoralios, priešingos teisei veikos kurios glaudžiai persipynusios bei papildančios prekybos žmonėmis reiškinį.

Terminas „prekyba žmonėmis“ (angliškas atitikmuo „trafficking in human beings“) Lietuvoje vartojamas dar palyginti neseniai, todėl neretai ši sąvoka suprantama gana siaurai, pernelyg supaprastintai. Labiausiai paplitęs ir dažniausiai naudojamas prekybos žmonėmis apibrėžimas yra suformuluotas Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) 2000 metų specialiaame Protokole dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertinasi ja. Jį pripažįsta daugelis šalių visame pasaulyje, juo remiasi įvairių valstybių oficialūs dokumentai.

2000 metų gruodžio mėnesį specialusis JTO komitetas priėmė Protokolą dėl prekybos žmonėmis, ypač moterims ir vaikams, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertinasi ja, kuris papildė JTO konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. Prekyba žmonėmis apibrėžiama protokolo 3 straipsnyje:

Prekyba žmonėmis reiškia asmenų verbavimą, pervežimą, perdavimą, slėpimą ar priėmimą naudojant gąsdinimus, jėgą ar kitas prievartos formas, apgaulę, sukčiavimą, piknaudživimą valdžia ar pasinaudojant kito asmens pažeidžiamumu arba duodant ar gaunant mokestį ar kitokią naudą siekiant gauti sutikimą asmens, kurio įtakoje yra kitas asmuo, pastarojo išnaudojimo tikslais. Išnaudojimas apima prostituciją ar kitoki seksualinį išnaudojimą, prievartinį darbą ar paslaugas, vergiją ar į vergiją panašią veiklą arba organų pašalinimą¹⁴.

Remiantis šio protokolo nuostatomis galima teigti, kad asmens užverbavimas prostitucijai, kai jis sutinka būti išnaudojamas dėl sunios materialinės padėties ar papirkimo, taip pat yra prekyba žmonėmis. Tokie atvejai gali būti įvardijami kaip piknaudžiavimas aukos pažeidžiamumu, todėl tokiomis sąlygomis išgautas aukos sutikimas praranda juridinę reikšmę.

¹³ <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas: 2007-10-21.

¹⁴ Tarptautinė migracijos organizacija Socialinių tyrimų institutas. Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. Vilnius, 2004, P. 20.

Taip pat reikėtų paminėti, kad visiškai savanoriškas lytinių paslaugų tenkinimas gali neturėti nieko bendro su sąvadavimu prostitucijai bei prekyba žmonėmis.

Gilinantį į prostitucijos reiškinį iš kriminologijos mokslo pozicijų, galima išskirti tokius pagrindinius šio neigiamo reiškinio požymius:

1. tai yra lytiniai santykiai;
2. šie santykiai yra nesantuokiniai;
3. už šiuos lytinius santykius yra gaunamas materialinis atlygis;
4. lytiniai santykiai be dvasinio ryšio;
5. kliento gaunamas lytinis pasitenkinimas;

Išvardinti trys pirmieji požymiai yra būtini apibrėžiant prostituciją. Jeigu, be žemiau išvardytų požymių dar galima apsieiti, tai neturėdami pirmųjų trijų požymių negalėsime kalbėti apie prostitucijos reiškinį. Nagrinėjant prostituciją iš kriminologijos mokslo pusės svarbu atskleisti ne prostitucijos, kaip reišinio atitikimą ar neatitikimą moralės normoms, bet jo santykį su teisės normomis. Būtent šiuo požiūriu dvasinis ryšys netenka jokios prasmės. Jis gali būti t.y., atsirasti, užsimegzi tarp prostitutės kliento ir jos pačios, bet vis dėl to toks atvejis bus įvardijamas, kaip prostitucija, nes jis pasižymės dviem svarbiais momentais – lytinės paslaugos ir atlygis už jas. O dvasinis ryšys gali būti arba jo visiškai nebūti, nes tai yra žmogaus dvasinė būseną kurios įpirkti ar parduoti neįmanoma.

Kliento lytinį pasitenkinimą taip pat galima priskirti prie išvestinio požymio. Šis požymis išskyla kai suteiktą konkrečią lytinę paslaugą vertini iš vartotojo pusės. Juk kiekvienas iš mūsų pirksdamas paslaugą norime kokybės ir tas klientas pirksdamas prostitutės paslaugą nori maksimalaus lytinio pasitenkinimo. Žiūrint iš kriminologijos mokslo pusės lytinės paslaugos kokybė nėra tokia svarbi. Todėl, kad prostitutė suteikusi savo klientui ne visiškai kokybišką paslaugą, t.y., ne visiškai patenkinusi jo lytinius poreikius, vis tiek gaus tam tikrą atlygį už suteiktas paslaugas. Todėl galima daryti išvadą, jog kliento lytinis pasitenkinimas, kaip prostitucijos požymis yra nereikšmingas.

Tokie požymiai, kaip lytiniai santykiai kurie yra nesantuokiniai bei už juos gaunama materialinė nauda ar suteikiama tam tikra paslauga, prostitucijos apibrėžiniui yra privalomi.

Visų pirma tai yra lytiniai santykiai, o šio požymio nebuvimas daro prostitucijos reiškinį beprasmį. Kalbant apie prostituciją, kaip apie lytinių paslaugų suteikimą, galima lytinius santykius netgi nurodyti, kaip šių paslaugų objektą.

Taip pat svarbus bei būtinas prostitucijos požymis, būtent pabrėžiantis nesantuokinius lytinius santykius. Jis apibrėžia tokių santykių išskirtinumą bei padeda atskleisti kitą prostitucijos bruožą, kaip neapibrėžta lytinių partnerių įvairovė.

Toks požymis, kaip „nesantuokiniai lytiniai santykiai” yra vertingas, nes išskiria du svarbius momentus:

- 1) klientų rato neapibrėžtumas.
- 2) klientų rato apibrėžtumas.

Klientų rato neapibrėžtumas ,kaip atskirai nurodytas požymis, susiaurintų tokio apibrėžimo vartojimo galimybes. Todėl, kad prostitutės gali turėti ir apibrėžtą, pastovių klientų ratą, pvz., „elitinės prostitutės” priklausančios agentūroms turinčios išsilavinimą, mokančios keletą užsienio kalbų, turinčios gerą socialinę padėtį, ir gatvių prostitutės su minimaliomis socialinėmis garantijomis dirbančios su neapibrėžtu klientų ratu.

Todėl kategoriškai teigti, kad prostitucija yra tik tada, kai lytinės paslaugos teikiamos neapibrėžtam klientų ratui, negalima.

Svarbus požymis yra teikiamų paslaugų atlyginimas. Dažniausiai atlygio išraiškos forma už seksualines paslaugas yra pinigai. Bet taip pat galima atlygio išraiškos forma dovanomis, paslaugomis, sandoriais ir pan., kuri ypač būdinga „elitinių prostitučių atveju”. Šis požymis yra būtinas apibrėžiant prostituciją, nes nesant atlyginimo už suteiktas lytines paslaugas, nebus ir paties prostitucijos reiškinio. Jai asmuo su kitu asmeniu turi nesantuokinius, savanoriškus lytinius santykius už kuriuos materialinės ar kitokio pobūdžio išraiškos formos nesusilaukia tai jokiū būdu mes tokio reiškinio negalėsime įvardyti, kaip prostitucija.

Tikslus prostitucijos apibrėžimas turėtų būti formuojamas iš trijų paminėtų būtinųjų požymių, o papildomi požymiai nereikalingi. Prostituciją galima būtų įvardyti, kaip nesantuokinius lytinius santykius už materialinę ar kitokio pobūdžio (paslauga, sandoris, dovana) išraiškos formą.

Sąvadavimas – galima apibrėžti kaip sistemingą suvedinėjimą vyrų su moterimis lytinio santykiavimo tikslais: įkalbinėjimai, pasimatymų organizavimas, partnerių, sutinkančių santykiauti, suradimas, konkreitiems asmenims patalpų suteikimas santykiavimui. Žiniasklaidoje bei internete dar vis pasitaiko skelbimų apie šaltą šampaną ir gražias moteris bei įvairiapusišką masažą, profesionalų nuomone, baudžiamosios bylos iškėlimas reikalauja milžiniškų darbo sąnaudų: “firmą” reikia tam tikrą laiką stebėti, filmuoti, rinkti įrodymus, apklausti daug žmonių, kurie dėl suprantamų priežasčių vengia duoti parodymus, o galutinis rezultatas retai kada būna pastebimas ir efektyvus, nes įstatymas šių nusikaltimų nepriskiria prie sunkių, dėl to skiriamos ir atitinkamos minimalios baudsmės.

Sąvadavimas – yra mažiau tyrinėtas nei prostitucija. Tai nėra gerai, nes kaip patvirtina įvairios apklausos ir atlikti tyrimai, nuo 80 % iki 95 % viso dirbančių prastitučių kontroliuoja sąvadautojai.¹⁵

Sąvadautojas – tai žmogus, kuris uždirba pinigus organizuodamas prostitucijos verslą ir išnaudodamas prostitutas. Jis dedasi pastarųjų užtarėju, tačiau pagalba teikiama tik todėl, kad jis galėtų paimti didesnę dalį jų uždirbtų pinigų. Jei prostitutė nebendradarbiauja su sąvadautojais, šie joms grasina, priverčia vartoti narkotines medžiagas, naudoja prieš jas smurtą.

Sąvadavimas prostitucijai – tai tarpininkavimas tarp prostitucija užsiimančiojo ir kito asmens, suvedant juos lytiniam santykiavimui arba kitokiam lytinės aistros tenkinimui.

Sąvadavimas gali pasireikšti prostitucija užsiimančio asmens teikiamos paslaugos reklamavimu, jo pristatymu klientui, kliento paieška ir pan.

Būtinu sąvadavimo požymiu laikytina tai, kad kaltininkas minėtus veiksmus atlieka už pinigus arba kitokią turtinę naudą. Reikia atkreipti dėmesį, kad nesavanaudiška pagalba prostitucija užsiimančiam asmeniui nelaikytina sąvadavimu.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne sąvadavimas apibrėžiamas, kaip tarpininkavimas, suvedant vyrą ir moterį meilės santykius.¹⁶ O asmuo užsiimantis sąvadavimu, yra sąvadautojas. Sąvadautojo sąvoka yra lietuviška, o prostitucijos sąvoka, kaip jau minėjau, yra tapusi tarptautinė. Pasaulyje labiau paplitęs ir taip pat Lietuvoje yra vartojamas tarptautinis šio žodžio atitikmuo – suteneris. Tarptautinių žodžių žodyne nurodyta, kad suteneris – tai prostitutės išlaikomas vyras.¹⁷ Abi minėtos sąvokos glaudžiai siejasi tarpusavyje bei papildo viena kitą.

Sutenerio sąvokoje nurodyta, kad suteneris yra tiesiogiai susijęs su prostitucija. Tuo tarpu sąvadavimo sąvokoje yra nurodytas veiksmas – sąvadavimas yra tada, tarpininkaujama. Manau, jog vartojama nuoroda, kad sąvadavimas įmanomas tik tarpininkaujant tarp vyro ir moters, nėra teisinga. Tarpininkaujama gali būti ir tarp tos pačios lyties asmenų ir tai, mano nuomone, taip pat bus sąvadavimas. Taip neteisingai lietuvių kabos žodyne nurodoma, kad sąvadavimas yra suvedimas į meilės santykius. Meilė yra dvasinė būseną, dvasinis ryšys. Tuo tarpu sąvadavimo atveju tarpininkaujama suvedant du asmenis lytiniam santykiams.

Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse, galiojusiam iki 2003 m. gegužės 1 d. (toliau – senasis BK), įstatymų leidėjas sąvadavimą buvo susiejęs su prostitucija. Šio kodekso 239 straipsnio 3 dalyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už sąvadavimą prostitucijai¹⁸. Naujajame, įsigaliojusiam 2003 m. gegužės 1 d., Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – naujasis BK), sąvadavimas taip pat siejamas su prostitucija. Šio kodekso 307 straipsnio 1

¹⁵ K. Barry, *The prostitution of sexuality*. New York. 1995. P. 14.

¹⁶ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, Vilnius. 2000. P. 376.

¹⁷ Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 2002, P. 1011.

¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1997, P. 133.

dalis numato, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiams tas, kuris turėjo pajamų iš kito asmens prostitucijos arba sąvadavimo prostitucijai¹⁹. Kaip matyti, įstatymo leidėjas sąvadavimo tiesiogiai lyg ir nesiesja su pajamomis, gaunamomis iš prostitucijos. Pagal naujojo BK 307 straipsnio 1 dalies dispoziciją pelnymasis iš kito asmens prostitucijos ir sąvadavimas yra numatyti, kaip alternatyviniai veiksmai – arba kaltininkas pelnosi iš kito asmens prostitucijos, arba sąvaduoja. Tuo atveju, jeigu kaltininkas, sąvadaudamas prostitucijai, kartu dar ir pelnysis iš to, jis taip pat bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal 307 straipsnio 1 dalį. Be to, reikia atkreipti dėmesį, kad visas 307 straipsnis vadinasi „Pelnyšasis iš kito asmens prostitucijos“. Tai reiškia, kad sąvadavimas prostitucijai apima ir pelnyšasis iš kito asmens prostitucijos. Atskirdama sąvadavimą nuo pelnyšimosi, įstatymų leidėjas nurodo, jog sąvadavimas įmanomas ir negaunant pelno. Manau, kad tokį kelią įstatymų leidėjas pasirinko atsižvelgdamas į tokių baudžiamųjų bylų tyrimo ir nagrinėjimo praktiką. Kadangi sąvadautojai elgiasi ypač atsargiai, tai nagrinėjant baudžiamąsias bylas yra sunku įrodyti, kad jie paima sutartą pinigų sumą už prostitutės suteiktas lytines paslaugas, t.y., kad jie pelnosi iš prostitucijos. Tuo tarpu, kad jie sąvaduoja, įrodyti yra lengviau. Būtent dėl šių priežasčių, manau, buvo pasirinktas toks kelias, kad sumažintų sąvadautojams galimybes išvengti baudžiamosios atsakomybės.

Iš kitos pusės, įvertinus įstatymų leidėjo pasirinktą kelią ir tarptautinę sutenerio sąvoką, kuri yra tiesiogiai susijusi su prostitutės pajamomis (prostitutės išlaikomas vyras), reikia pastebėti, kad įstatymų leidėjas ją praplėtė palikdamas galimybę sąvadavimu laikyti ir tuos atvejus, kai sąvadautojas tarpininkauja suveddamas asmenis lytiniams santykiams ir iš to negauna jokios materialinės naudos. Tokie atvejai, manau, daugiau galimi teoriniame lygmenyje, kadangi esant dabartiniam sąvadavimo išsivystymo lygiui, jo paplitimui tarp visų prostitucijos atvejų ir iš prostitucijos gaunamoms pajamoms, sunku atrasti tokį sąvadautoją, kuris sąvadautų neturėdamas savanaudiškų paskatų. Kita vertus, kaip jau minėjau kalbėdama apie prostituciją, bet kokia bendrinė sąvoka turi būti kuo abstraktesnė, kad apimtų visus tam tikro reiškinio variantus. Tokiu būdu neįvedant į sąvadavimo sąvoką pelnyšimosi požymio, ši sąvoka bus platesnė ir apims daugiau galimų sąvadavimo atvejų. Atsižvelgiant į tai, manau, kad sąvadavimą galima būtų apibrėžti tiesiog, kaip tarpininkavimą prostitucijai. Tokiu atveju sąvoka „prostitucija“ paaiškina kitus sąvadavimo požymius, pavyzdžiui, nurodant, kad tai yra tarpininkavimas būtent prostitucijai, iš karto aišku, kad tai yra tarpininkavimas suvedant asmenis lytiniams santykiams.

1.2 Prostitucijos ir sąvadavimo raida užsienio valstybėse.

Prostitucijos istorinė apžvalga rodo, kad šis reiškinys kito ir buvo skirtingai vertinamas. Senovės Artimųjų Rytų šalyje, Indijoje prostitucija buvo laikoma garbinga – šventyklose

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 2004, P. 115.

gyvendavo moterys, kurių santykiavimas su šventikais neva padėdavęs tikintiesiems užmegzti artimesnius ryšius su dievu.

Tiksliai pasakyti kada atsirado prostitucija pasakyti niekas negali. Mokslas prostitucijos ištakas linkęs sieti su pirmosiomis rašytinėmis užuominomis apie šį reiškinį.

Vien tik prostitucijos sąvokos evoliucija liudija apie šio reiškinio senas šaknis. Ne veltui yra sakoma, jog tai yra pati seniausia "profesija" pasaulyje. Pats žodis prostitucija paimtas iš lotynų kalbos žodžio "prostare" – parsidavinėti. Deja apie prostitucijos kilmę Lietuvoje duomenų nėra.

Prostitucijos pirminės šaknys glūdi pirmąkart bendruomeninėje santvarkoje. Lyginant su visuomenės kultūra bei greitai besivystančia civilizacija, prostitucija yra primityvus reiškinys, kuriame pastebimi pirmąkart žmogaus, besivadovaujančio lytiniu instinktu, Platono įvardinto, kaip "amžinas gyvulys žmoguje", likučiai.

Prielaidos prostitucijai atsirasti negalėjo egzistuoti lytinių santykių sąlygomis. Atsiradus monogaminei šeimai, kuri išreiškė ekonominius vyro interesus ir jo vyraujančią padėtį, ėmė rasti ir laisvųjų moterų prostitucija (be greta egzistuojančios vergų atsidavimo pareigos).

Vienas pirmųjų gana smulkiai prostituciją aprašė senovės Graikijos istorikas Herodotas. Savo knygoje „Istorija“ jis aprašo Melitos šventyklą, kuri buvo Babilone. Šioje šventykloje kiekviena mieste gyvenanti moteris turėjo suteikti bent kartą gyvenime seksualines paslaugas iš kitų šalių atvykstantiems vyrams. Teritorija aplink šventyklą buvo atitverta virvėmis – vienoje virvės pusėje stovėjo parsidavinėjančios moterys, o kitoje – juos apžiūrinėjantys vyrai. Išsirikęs jam patikusią moterį vyras jai mesdavo monetą. Moteris neturėdavo teisės atsisakyti santykiuoti su jai moneta metusiu vyru²⁰. Matome, kad pagrindiniai prostitucijai būdingi elementai yra šiame procese nes – moterys teikdamos seksualines paslaugas už tai gaudavo atlygį. Iš kitos pusės galima pastebėti, kad šitokiose apeigose labai svarbus ir religinis atspalvis – moterys, suteikdamos seksualines paslaugas, atlikdavo pareigą Melitos šventykloje garbinti meilės deivei. Kalbėdami apie suteiktų paslaugų atlygintinumą, kyla klausimas ar gauti pinigai likdavo pačioms moterims, ar būdavo perduodami į šventyklos išdą. Žvelgiant iš dabartinių pozicijų galime teigti, kad prisidengiant religinėmis dogmomis moterys buvo verčiamos užsiiminėti prostitucija.

Tarp šių dviejų prostitucijos pasireiškimo būdų bendra yra tai, kad buvo prisidenginama religinėmis priedangomis, todėl mokslininkai šiai prostitucijos rūšiai suteikė, netgi atskirą pavadinimą – ritualinė arba sakralinė prostitucija. Jeigu atkreiptumėm dėmesį, kaip kito religijos ir prostitucijos santykis, tai pastebėtumėm, kad pradžioje ritualinės prostitucijos atveju – religija ne tik skatino, bet netgi ir vertė užsiiminėti prostitucija. Vėliau senovės Romoje prievarta dingo

²⁰Žurnalas „Edita“ 2004 balandis Nr. 4, P. 102.

ir religija į šią sferą, galima sakyti, nebesikišo, buvo neutralioje pozicijoje. Dar vėliau, viduramžiais ir vėlesniais laikais, religijos pozicijos prostitucijos atžvilgiu pasikeitė visiškai – religija ėmė griežtai pasisakyti prieš prostituciją.

Sąvadavimas yra neatsiejamas nuo pačios prostitucijos. Jeigu prostitucija be sąvadavimo egzistuoti gali, tai sąvadavimas be prostitucijos netektų prasmės. Dėl šių priežasčių galima teigti, kad sąvadavimas atsirado vėliau nei prostitucija.

Sąvadavimo, kaip ir prostitucijos tikslų ištakų nustatyti neįmanoma. Viena pirmųjų jo apraiškų laikytina taip vadinama „svetingumo prostitucijos“ epocha. Kaip pastebi V. Tarnovskij, ši epocha buvo ankstesnė už sakralinės prostitucijos epochą²¹ ir pasireiškė tuo, kad namų šeimininkas, priimdamas svečią, šiam pasiūlydavo ne tik vaišių ar gėrimų, bet ir savo vergę, žmoną ar dukrą. Aišku, jeigu šeimininkas iš svečio negaudavo jokios materialinės naudos, toks sąvadavimas dar nėra tas tikrasis, bet keletą bruožų galima išvelgti – šeimininkas svečiui siūlo moterį lytinei aistrai patenkinti, svečias sutinka, o moteris patenkina jo lytinę aistrą. Tik vėliau „sąvadavimas iš svetingumo“ įgavo savanaudiškumo požymį – žmonės suprato, kad už lytines paslaugas galima reikalauti atlygio. Daugumos mokslininkų nuomone, tada ir atsirado sakralinė prostitucija, o su šia ir sąvadavimas.

Esant sakralinei prostitucijai jau ima ir atsirasti atlygintinumo požymis. Sąvadautojais tuo laikotarpiu dažniausiai būdavo įvairių šventyklų žyniai. Sakralinė prostitucija buvo tarpinė grandis tarp svetingumo prostitucijos ir šiuolaikinės prostitucijos užuomazgų.

Remiantis lyginamosios etnologijos žiniomis, prostitucija yra laisvų lytinių santykių, pasekmė. Pavyzdžiui, Vakarų Afrikoje, Aukšiniame Krante buvo perkamos merginos ir apgyvendinamos trobelėse, kur turėjo atsiduoti už nedidelį užmokestį. Remiantis šiais faktais galima daryti išvadą, kad tai lyg ir pirminė šiuolaikinių viešnamių forma. Senovės Livijos gyventojai etruskai turėjo paprotį – prostitucijos pagalba sukrauti kraitį. Tokia santvarka iškiepijo žmogui, kad pasinaudojant moters kūnu galima nemažai pasipelnyti. Kiek vėliau laisva meilė buvo pridengta dieviškumo aureole, religine aistra. Prostitucijos istoriniuose šaltiniuose tai vadinama religine prostitucija, kuri pasireiškė kaip:

- 1) vienkartinis atsidavimas žyniams, kuomet mergina paaukoja savo skaistybę;
- 2) nuolatinė prostitucija, kuomet merginos laikomos šventovėse ar gyvena pas žynius, kad pastarieji galėtų pelnytis iš prostitucijos²².

Prostitucijos egzistavimo pradžia nustatyta apytiksliai, o pirmųjų viešųjų namų Senovės Atėnuose įkūrėjas Solonas (640-559 pr. Kr.) istorijai tiksliai žinomas. Solonas senovės Atėnuose pasiūlė viešųjų namų tvarkymo taisykles. Nustatė kaip pirkti moteris „bendram naudojimui”,

²¹ В. М. Тарновски. Проституция и аволнционтзм. Москва. 1888, С 46.

²² Проституция и приступностью Редактор Шмаров И. В. – Москва – Юрист. Лит, 1991.

kokie turi būti apmokėjimai už prostitučių paslaugas²³. Tuo metu Atėnuose vyravo lytinė laisvė neturinti ribų, o tai ir privertė Soloną tarp žmonių įvesti dorovės reformą kuri buvo dvejopo pobūdžio. Jis įvedė tam tikras valstybės prievartos priemones: 1) šeimos ir santuokinės ištikimybės apsaugojimą; 2) taip pat sukūrė taisykles neribotam nesantuokinių lytinių santykių tenkinimui. Solono prostitucijos legalizavimo tikslas – išsaugoti šeimą. Savo įstatymuose Solonas buvo numatęs labai įdomų institutą – ginekomus, dorovingų ir garbingų piliečių dorovės sergėtojus. Šios reformos esmė ta, kad nuo šiol valstybė ėmė kištis į asmeninį piliečių gyvenimą, pavyzdžiui netgi numatant vyro ir moters lytinių santykių skaičių per mėnesį. Už apsilankymą buvo imamas nustatyto dydžio mokestis, o savo ruožtu merginos iš viešųjų namų dalį savo pajamų privalėjo atiduoti į valstybės išdą. Kiek vėliau buvo steigiami ir vyrų viešieji namai. Istoriniai šaltiniai nenurodo, kad buvo specelizuoti viešieji namai nepilnametėms prostitutėms, bet istoriniai faktai liudija, kad Egipto faraonas Heopsas privertė savo nepilnametę dukrą verstis prostitucija, kad jis galėtų užbaigti statyti piramidę.

Solono įstatymuose jau minimas ir baudžiamasis sąvadavimas. Viename iš įstatymų yra sakoma: „jeigu kas nusikalto sąvadavęs laisvą berniuką ar moterį“. Kaip matyti iš pastarojo įstatymo, jis buvo nukreiptas ir prieš homoseksualiąją prostituciją. Kaltinimas šio įstatymo pažeidimu buvo nukreiptas: 1) prieš laisvą pilietį, kuris versdavosi pasyviaja prostitucija; 2) prieš sąvadautoją, kuris pelnydavosi iš nepilnamečių berniukų paslaugų; 3) prieš trečiuosius asmenis, besinaudojančius šių berniukų paslaugomis; tačiau patys nepilnamečiai nebuvo traukiami atsakomybėn.

Manychiau, kad Salono įkurtą viešnamį tiksliau būtų vadinti ne prostitucijos atsiradimo atskaitos tašku (kadangi prostitucija, kaip reiškinys, tikrai gyvavo ir iki Salono laikų), o pirmuoju prostitucijos legalizavimo atveju. Salono sukurta viešųjų namų sistema, kurią prižiūrėjo specialiai tam skirti valstybės pareigūnai, buvo ne kas kita kaip prostitucijos įteisinimas. Galima sakyti, kad Solono dėka Senovės Graikijoje atsirado legali prostitucija, kuria vertėsi viešuose namuose gyvenančios prostitutės. Ne retai tai būdavo vergės arba merginos iš skurdžių šeimų.

Reikia atkreipti dėmesį, kad Solono sukurta viešųjų namų sistema sudarė palankias sąlygas suklestėti sąvadavimui. Kadangi ilgainiui valstybė nebesugebėjo patenkinti išaugusios šių namų paklausos ir leido juos steigti privatiems asmenims. Tai žinoma sumažino valdžios kontrolės galimybes ir šalia legalių valstybės ir privačių viešųjų namų atsirado įvairios smuklės, nakvynės namai, kuriuose prostitučių teikiamas lytines paslaugas siūlė sąvadautojai.

Senovės Graikijoje atsiradusi legali prostitucija suklestėjo Senovės Romoje. Viešnamiai buvo vadinami lupinarijomis, o lupinarijų veikla buvo dar labiau organizuota nei Graikijos viešnamių. Buvo nustatytas lupinarijų darbo laikas - nuo ketvirtos valandos dienos iki paryčių, ir

²³ Блох И. История проституции. Санкт – Петербург. АСТ – пресс. 1994, С 28.

apmokėjimo tvarka – klientas pinigus sumokėdavo prieš įeidama į lupinariją. Be to „patobulėjo” ir prostitučių ir viešnamių teikiamos paslaugos – būtent Senovės Romoje pradėta teikti tokia paslauga, kaip prostitučių atvykimas pagal iškvietimą į kliento namus. Iš išlikusių rašytinių šaltinių matyti, kad labiausiai prostitucija Senovės Romoje buvo suklestėjusi Imperijos laikais – prieš jai išyrant. Ypač dažnai minimos tų laikų pirtys, beveik visos virtusios nuolatinėmis ištvirkavimo vietomis.

Galima pastebėti ir tai, kad Senovės Romos įstatymuose atsirado pirmieji draudimai susiję su prostitucija bei sąvadavimu, ir bausmės už šių draudimų nesilaikymą. Štai III amžiuje imperatorius Adrianas uždraudė verges parduoti sąvadautojams, o 439 metų papildomai numatė sankcijas sąvadautojui, pavertusiam laisvą moterį prostitute. Toks sąvadautojas turėjo būti plakamas rimbu arba išvaromas iš šalies. 535 metų imperatoriaus Justiniano įstatymuose numatytas draudimas įtraukti kitą asmenį į prostituciją apgaulės būdu ar naudojantis asmens sunkia materialine padėtimi. Šios visos bausmės buvo skiriamos prostituciją organizuojantiems asmenims - sąvadautojams. Tokiu būdu įstatyminiu lygmeniu imta kovoti su prostitucija ir sąvadavimu.

Čia kaip ir Atėnuose nupirktos vergės galėjo būti išnaudojamos prostitucijai, jeigu toks draudimas nebuvo aptartas pirkimo metu. Iš kitos pusės vergiška laisvų moterų padėtis šeimoje dažnai pastūmėdavo jas dirbti viešnamiuose. Dėl masiško prostitucijos paplitimo, 180 m. pr. Kr. Romos valdžia buvo priversta prostituciją reglamentuoti: kiekviena moteris norėjusi būti prostitute registravosi, gaudavo leidimą „licenzia stupri”, kuris buvo tolygus jos pilietinei mirčiai ir neduodavo šiai teisės būti globėja, liudytoja teisme, perleisti turtą ir kt. Su prostitucija ir asmenimis, organizuojančiais šį verslą, bandė kovoti imperatoriai (Kaligula, Konstantinas ir kt.). Tam, kad užkirsti kelią vyriškai prostitucijai, įstatymas buvo išleistas tik III a. pr. Kr. Jis buvo nukreiptas prieš, laisvų berniukų suvedžiojimą bei sąvadavimą ir numatė baudą. Tad galime prieiti išvados, kad tuo metu buvo paplitęs sąvadavimas berniukais.

Po Romos imperijos žlugimo sekė tamsusis periodas – apie prostituciją, kaip ir apie kitas visuomeninio gyvenimo sritis tame periode trūksta rašytinių šaltinių. Pirmieji viešnamiai viduramžiais atsirado XII amžiuje – šio amžiaus pradžioje viešnamiai buvo atidaryti Prancūzijoje, o 1180 m. – Londone. Pirmosios užuomazgos Prancūzijoje kovoje su prostitucija užkardant šią priešingą teisei veiką rėmėsi gydytojų bei policijos pareigūnų priežiūra. Po tam tikro laiko šią sistemą taip pat perėmė tokie miestai kaip Hamburgas, Madridas. Kaip ir kitose srityse, taip ir prostitucijos atžvilgiu viduramžiais vienus kraštutinumus dažnai keisdavo kiti. Štai Prancūzijoje Karalius Liudvikas IX vieniems asmenims, turėjusiems viešnamius, rodė prielankumą bei ypatingą malonę, o kitus tuo amatu besiverčiančius asmenis ištremdavo iš šalies.

Sparčiai augant miestams viduramžiais prostitucija vėlgi buvo suklestėjusi panašiai kaip ir Senovės Romos laikais. Tik XV amžiuje staiga sparčiai išplitę sifilio ir kitų venerinių ligų atvejai pakeitė situaciją – šių ligų platinimu apkaltinus prostitutas, jas ėmė smerkti ne tik bažnyčia, bet ir pasaulietinės valdžios atstovai. Tuo metu buvo taikomos ypač griežtos bausmės už vertimąsi prostitucija – nuo viešo nuplakimo, laisvės atėmimo iki nosies ar ausų nupjovimo.

Nepaisant žiaurių bausmių prostitucija ir toliau neišnyko iš visuomenės gyvenimo. Todėl XVIII a. buvo prieita išvados, kad prostituciją turi griežtai reglamentuoti įstatymai ir tik taip bus galima suvaldyti šį nepageidaujamą reiškinį. 1871 metais prostitucija legalizuojama Prancūzijoje kur ji pateko į griežta kontrolę kuria vykdė policija bei medikai ir palaipsniui ėmė atsirasti pirmieji šiuolaikiniai įstatymai, reglamentuojantys prostituciją.

Viduramžių Europa nenusileido ankstesniems prostitucijos plitimo mastams, nei prostitucijos persekiojimo žiaurumui. Reikia paminėti, kad viduramžiais prostitucija “persikėlė” į viešnamius, kurie buvo miestų vadovų, rečiau privačių asmenų jurisdikcijoje. Viešnamiai tapo valstybinėmis institucijomis su labai griežtai reglamentuota vidine tvarka: tuo metu netgi buvo paplitę viešųjų namų statutai (jie atsirado XV a.). Į viešnamius buvo draudžiama priimti nepilnametes merginas bei numatoma, kad negalima priimti nekaltų merginų (Niurnberge), kai kuriuose viešųjų namų statutuose buvo nustatyta amžiaus riba, iki kurios pastaroji gali užsiiminėti prostitucijos veikla. Viešųjų namų veiklą prižiūrėjo policija. Policijos patvarkymų nevykdymas ir prostitucija ne viešnamių ribose, t. y., gatvių ir kitokia prostitucija, buvo griežtai persekiojama ir baudžiama. Dažniausiai už šiuos nusikaltimus buvo naudojamos garbę žeminančios bei kūno bausmės. Vokietijoje už vertimąsi prostitucija merginas viešai plakdavo, mušant būgnais pervesdavo per miestą ir visam laikui iš jo išvydavo. Prancūzijoje joms skirdavo baudas, uždarydavo į kalėjimus, išvarydavo iš miesto. Joms sugrįžus jas žymėdavo įkaitinta geležimi ir vėl išvarydavo. Anglijoje prieš karutį su prostitutėmis eidavo muzikantai, o žmonės apmėtydavo jas akmenimis ir purvu. Sąvadautojams buvo taip pat taikomos griežtos bausmės: nosies nupjovimas (Neapolyje), ausų nupjovimas (Paryžiuje), plakimas rimbū (Ženevoje).

Švietėjiškais laikais prostitutės buvo baudžiamos darbais manufaktūrose. XVI amžiaus pradžioje, laisvam darbui išstumiant prostitučių ir kitų nusikaltėlių darbą, pastarosioms taikomas trumpalaikis kalinimas. Tačiau ir tokios drastiškos priemonės nenumalšino prostitucijos.

Antikoje, Romoje ir viduramžiais prostitucija nebuvo uždrausta, tačiau niekinantis požiūris į bet kokius kūniškus malonumus pavertė ją žeminančia veika. Reformacija dar labiau sugriežtino požiūrį į prostituciją – uždrausti viešieji namai, o prostitutas imta laikyti nusikaltėlėmis ²⁴.

²⁴ Bazylevas I. Prekybos žmonėmis prevencija (Taip pat ir prostitucijos klausimais). <http://www3.lrt.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0073012.doc>; prisijungimo laikas: 2007-10-23.

Tačiau nepaisant pasikartojančio prostitucijos reiškimo persekiojimo, XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje prostitucija tapo smarkiai paplitusiu reiškiniu.

Antikos laikais prostitucijos apraiškos siejamos su monogaminės šeimos, kuri be abejo yra vienas civilizuotos visuomenės požymių, įsigalėjimu. Prielaidos prostitucijai atsirasti negalėjo susidaryti pirmykštėje bendruomenėje, kurioje egzistavo gana laisvi lyčių ryšiai, o genčiai vadovavo moterys. Įsigalint monogaminei šeimai bei įsitvirtinant despotiškai vyro valdžiai šeimoje ir visuomenėje drauge atsiranda ir prostitucija. O apie 500 metus pr. m. e. jau imta kurti ir įstatyminę bazę susijusią su prostitučių veikla.

Naujausiais laikais istorinė prostitucijos apžvalga rodo, kad visuomenės požiūris į prostituciją buvo prieštaringas ir rėmėsi dvigubais standartais. Iš vienos pusės prostitucijos reiškinį vertino kaip neišvengiamą blogį, kuris yra būtinas lytinio gyvenimo socialiniam suregulavimui, o iš kitos pusės prostitutės vertinamos kaip asmenys stovintys ant paties žemiausio visuomenės laiptelio, o jų veika laikytina gėdinga.

Daugelis valstybių kovodamos su prostitucijos reiškimo plitimu atkreipė dėmesį į kliento perkančio prostitutės paslaugas teisinę atsakomybę. XXI amžiuje tokiose užsienio valstybėse kaip Švedija, Norvegija, Suomija, Tailandas, Anglija, Kanada, JAV atskirose valstijose, yra nustatytas griežtas seksualinių paslaugų pirkėjo (kliento) atsakomybės klausimas, todėl galima teigti, kad daugelyje užsienio šalių taikomos nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka paslaugos pirkėjui imperatyvios sankcijos, tame tarpe ir viešumas, mažina norą pirkti šią paslaugą.

Dabartinę prostitucijos reiškinį vargu ar galima laikyti itin išskirtinį nes juk prostitucijos vertinimai nebuvo vienodi ne tik skirtingose civilizacijose, bet keitėsi drauge su visuomenės raida. Sąlyginai neseniai, XIX amžiaus pradžioje bent jau Europoje prostitucija vertinta kaip blogybė, gresianti visuomenės gerovei, griauanti jos dorovines normas. Buvo kalbama, kad ji išreiškia apie moralės normų susilpnėjimą, dvasinės autjautos išnykimą. Galima teigti, kad prostitucijos problemos visiškai analogiškai tik gan platesniu aspektu apibrėžiamos ir šiuo metu

25

Feministinės pakraipos teoretikai prostituciją aiškino skirtingai. Radikaliojo ir liberaliojo feminizmo atstovės labai plačiai vertino prostituciją pradėdant nuo prostitucijos kaip verslo santykių ir baigiant prostitucijos kaip visų moterų žeminimo veikla. Diskutuojama, ar prostitutės yra aukos, ar priešingai, į jas reikėtų žiūrėti, kaip į laisvus asmenis, kurie siekia savo ekonominio intereso²⁶. Liberaliojo feminizmo atstovai teigia, kad išitraukimo į prostituciją priežastis yra ne tik skurdas, apgaulė ar prievarta, bet ir savarankiškas moters apsisprendimas siekiant ekonominės ir kitokios naudos. Ši liberali traktuotė kai kuriose šalyse sutampa su valstybine

²⁵ Sirutavičius V. Nusikaltimai ir visuomenė XIX amžiaus Lietuvoje. – Vilnius: Baltos lankos, 1995.

²⁶ Bromberg S. (1998). Feminist Issues in Prostitution. In Prostitution: Om Whores, Hustlers and John. Prometheus Book.

socialine ir teisine politika, kur prostitucija yra legali, laikoma tokia kaip ir kitos ekonomine veikla, kurioje dirbančiam suteikiamos visos socialinės garantijos ir valstybės teisinė politinė apsauga. Vis dėlto šiame savo darbe laikysiuosi pozicijos, kad moterys, užsiimančios prostitucija, yra aukos kurioms reikalinga visokeriopa socialinė, psichologinė ir kita pagalba.

Valdant Rusiją Petruui pirmajam prostitucija ėmė sparčiai plisti po visą Rusiją. Todėl senatas ėmėsi tam tikrų veiksmų kovoje su viešaisiais namais. 1750 m. Sant Peterburge buvo atidaryta specielizuota ligoninė kurioje buvo teikiama konsultacija, gydymas, švietimas moterims užsiimančioms prostitucija. 1763 m. senatas priėmė sprendimą už valdiškus pinigus gydyti moteris bei reguliariai atlikti joms medicininę patikrą.

Pirmasis prostituciją Rusijoje legalizavo Nikolajus pirmasis 1848 m. nuo tada policijos pareigūnai privalėjo prižiūrėti viešuosius namus. Viešuosius namus galėjo įkurti moteris nuo 35 iki 55 metų amžiaus. Viešnamiai turėjo būti įsikūrę toliau nuo bažnyčios, mokyklos, ar kitų švietimo įstaigų. Siekiant švietėjiškumo prostitutės galėjo lankytis teatruose, kavinėse, bet į oficelius banketus jos neturėdavo teisės atvykti.

Rusijoje daugelių autorių nuomone prostitucijos egzistencija lyg ir miglota. Ilgą laiką žodis prostitucija rusiškuose žodynuose neegzistavo, o prostitucija kaip nusikalstama veika neegzistavo realybėje. Prostitucija tarptautiniame rusų kalbos žodyne reiškia pardavimas savo kūno tikslu gauti pinigų, užsitikrinti minimalias pragyvenimo galimybes bei kartu pasimėgauti kūnišku malonumu. Rusų enciklopedijoje prostitucija apibūdinama kaip toks socialinis reiškinys kuris pasižymi gyvenimu nesusituokus. Tokie mokslininkai kaip U. Blox, V. M. Bronner, S. E. Galperin ir kt. siūlė prostituciją suprasti, kaip nesantuokinius seksualinius lytinius santykius kai klientas ne visada fiziologiškai yra patrauklus prostitutei, bet siekdama materialinės naudos ji už tam tikrą piniginę išraišką parduoda savo paslaugas.

Mokslininkai A. Sabanin, I. Priklokskij, prostituciją apibūdino, kaip abiejų šalių sutikimą seksualiniams lytiniams santykiams. Jie teigia, kad prostitucija, kaip ir donorystė yra savo kūno organo pardavimas. Rusų mokslininkai priėjo vienos nuomonės, kad prostitucija tai pastovus pardavinėjimas savo kūno įvairiems vartotojams tikslu patenkinti jų seksualines fantazijas. Pastebėta, kad už seksualinę paslaugą asmuo gali atsilyginti pinigine išraiška arba tam tikra paslauga pvz. (suteikti galimybę dirbti savarankiškai be sutenerio vadinamojo „stogas“). Anot autorių, yra tokių moterų kurių organizmas reikalauja regulierių daugkartinių seksualinių krūvių prie kurių jos pripratusios. Prostituciją jie siūlo traktuoti, kaip reguliarų savo kūno pardavimą teikiant seksualines profesionalias paslaugas už tam tikrą atlygį. Prostitucija gali būti tiek pagrindinis, tiek ir papildomas pragyvenimo šaltinis. Vis daugiau pasitaiko vyriškos lyties atstovų kurie savo kūną pardavinėja taip pat kaip ir moterys. Pavyzdžiui senovės Graikijoje buvo įsikūrę viešnamiai kur seksualines paslaugas teikdavo ir vyrai.

Mokslininkas S. Kaprio teigia, kad prostitutės yra aukos nes jų seksualinis potraukis, stipri trauka lytiniams santykiams, trukdo joms racionaliai bei blaiviai mąstyti. Jos dažnai pačios bijo savo minčių, seksualinių fantazijų. Prostitucijos problema buvo ir yra aktuali tiek Rusijoje tiek ir visame pasaulyje.

Rusų daktaro I. Dirošky nuomone, prostituciją istoriniu aspektu galima suskirstyti į tris pagrindinius periodus:

- 1) periodas kai atvedamas atsitiktinis svečias į namus;
- 2) periodas kai seksualiniai santykiai paremti jėga, žiaurumu, kankinimu;
- 3) periodas legalios prostitucijos kai prekiaujama švariu fiziškai sveiku, išsivysčiusiu žmogaus kūnu;

Rusijos autoriaus S. S. Šiškovo nuomone, prostitucija tai rezultatas tokios socialinės tvarkos kurioje gyvuoja žemiausio socialinio sluoknio asmenys. Tokiose valstybėse kaip Sibiras, Grenlandija susiklostė paprotiniai santykiai kai svečias suteikęs šeiminkui tam tikrą materialinį gėrį svetingai priimamas, vaišinamas, po to gali laisvai pasirinkti vieną iš šeiminko jam patikusių moterų su kuria galės patenkinti savo seksualines fantazijas. Taip reikėsi pirmosios sąvadavimo užuomazgos.

Č. Lambrozo nuomone, prostitucija taip pat kaip ir kiti nusikaltimai buvo normalus nusikalstamas reiškinys vis labiau besivystančioje civilizacijoje. Prostitucija egzistuoja visur tiek civilizuotose, tiek ir atsilikusiose valstybėse.

Reikia atkreipti dėmesį, kad religija savo įtaka (įtikinimo galia) niekada nebuvo nuošalyje nuo prostitucijos problemos. Dažnai religinių maldų metu buvo smerkiamas prostitucijos verslas, aptarinėjamas viešai moterų „paleistuvių“ elgesys.

Jokios oficialios statistikos apie prostitucijos mastą Izraelyje neegzistuoja taip pat kaip ir Rusijoje. Kai kurių autorių duomenimis ketvirtadalis (iš visų Izraelio moterų) yra parduodamos į prostitucijos vergiją. Izraelyje vyras perkantis prostitutės paslaugą moka nuo 30-50 dolerių, bet pačiai prostitutei nelieka nieko, nes reikia sumokėti suteneriui kuris pristatė klientą, kambario kuriame teikiamos seksualinės paslaugos nuomos mokesčių, advokatui bei gydytojui jai prireikia jų paslaugų. Todėl neretai prostitucija užsiimanti Izraelyje moteris lieka skolinga savo suteneriui ir praktiškai šimtu procentų yra nuo jo priklausoma.

Nugriovus Berlyno sieną, tūkstančiai jaunų moterų ir merginų, susiviliojusios dideliais uždarbiais, turtingų, neribotų galimybių Vakarų pasaulio mitu, legaliais ir nelegaliais keliais užplūdo Vakarų. Lietuvai tapus nepriklausoma, daugelis žmonių, ypač jaunų, suvokė demokratiją, laisvę, kaip visko leistinumą, o laisvė be atsakomybės itin pavojinga. Kita priežastis tai sunkios socialinės, ekonominės pereinamojo laikotarpio sąlygos: skurdas, nedarbas ir t.t. Taip pat visuomenėje vyraujantis dvasinių ir dorovinių vertybių nuosmūkis.

1.3 Prostitucijos ir sąvadavimo raida Lietuvoje

Dabartinę prostitucijos reiškinį vargu ar galima laikyti itin išskirtinį nes juk prostitucijos vertinimai nebuvo vienodi ne tik skirtingose civilizacijose, bet keitėsi drauge su visuomenės raida. Sąlyginai neseniai, XIX amžiaus pradžioje bent jau Europoje prostitucija vertinta kaip blogybė, gresianti visuomenės gerovei, griaunanti jos dorovines normas. Buvo kalbama, kad ji išreiškia apie moralės normų susilpnėjimą, dvasinės atjautos išnykimą. Galima teigti, kad prostitucijos problemos visiškai analogiškai tik gan platesniu aspektu apibrėžiamos ir šiuo metu²⁷.

Apie prostitucijos kaip reiškinio istorinę plėtrą Lietuvoje žinių nėra daug. I. Bazylevas nurodo, kad prieš Pirmąjį pasaulinį karą Lietuvoje buvo mažiau prostitucija užsiimančių moterų ar merginų taip pat ir viešųjų namų. Jų padaugėjo karo ir pokario metais, o šias paslaugas pirkdavo ir viešuosiuose namuose lankydavosi dauguma ne vietinių gyventojų, o atsikėlę į Lietuvą rusų karininkai, valdininkai²⁸.

Galime drąsiai teigti, kad prostitucija yra įvairialypis reiškinys ir jo vertinimas įvairiais amžiaus laikmečiais kito. Tai pažymi ir V. Skapcevičius bei V. Maksimaitis. Aptardami prostitucijos kaip socialinio reiškinio atsiradimo bei egzistavimo priežastis, istorinius aspektus šie autoriai išskiria prostitucijos reiškinį į dvi jį sąlygojančias grupes:

- 1) bendrąsias;
- 2) individualiąsias;

Bendrosioms priežastim galima priskirti moterų neužimtumą, neužtikrintas moterų įdarbinimo galimybes, nepakankamą atlyginimą darbe kuris diskriminuoja moterį vyrų tarpe, seksualinio švietimo stoką. Individualioms priežastims, autorių nuomone, galima priskirti ankstyvuosius lytinius santykius, alkoholizmą, gyvenimo aplinką supančią moterį, darbą kai kuriose srityse (paslaugų sferoje) ir kt.²⁹.

Dar prieškarinio Lietuvoje P. Minkevičius yra nurodęs panašias prielaidas, kaip ir prieš tai minėtų autorių, kurios pastūmėjo moteris užsiimti šia amoralia veikla. Jis teigia, kad yra keturi svarbūs veiksniai, kurie lemia įtraukimą į prostituciją bei šio reiškinio plitimą:

- 1) individualios savybės (charakterio silpnumas);
- 2) materialinės aplinkybės (skurdas, prastos gyvenimo sąlygos, mažas moterų uždarbis);
- 3) asocialus elgesys (lytinis palaidumas, alkoholis);

²⁷ Sirutavičius V. Nusikaltimai ir visuomenė XIX amžiaus Lietuvoje. – Vilnius: Baltos lankos, 1995. P. 50-53.

²⁸ Bazylevas I. Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė Lietuvoje. – Vilnius: S. Smirnovo individuali įm., 2003. P. 26-29.

²⁹ Maksimaitis V., Skapcevičius V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai (2)// Teisės apžvalga. 1990, (3). P. 45-49.

4) viešųjų namų buvimas ir prekyba moterimis³⁰.

Vokietijos ekspertų nuomone, senos patriarchinės tradicijos taip pat gali turėti įtakos moterų įtraukimui į prostituciją. Jie pažymi, kad visuomenėje yra susidaręs toks požiūris, jog moterų statusas yra žemesnis nei vyrų. Toks siauras mąstymas skatina vyrus manipuliuoti moterimis, tai yra skatinti savo vyriškų tenkinimą³¹. Bet manyčiau, dėl šio reiškinio paplitimo vien vyriškosios lyties atstovų kaltinti negalime nes tai būtų per drąsu ir keltų daug papildomų abejonių. Tačiau galime pastebėti ir tai, kad dažniausiai vyrai (klientai, sąvadautojai, prekeiviai žmonėmis) be kurių prostitucija negalėtų egzistuoti ar plisti dažnai lieka už šio reiškinio tarsi „šešėlyje“, ir kur kas rečiau jie yra baudžiami ar sulaukia moralinio pasmerkimo.

Šiuolaikinėje visuomenėje prostitucijos paplitimas gali būti susietas ir su svetimėjimu tarpusavyje (kaimynystėje, šeimoje, darbe) ir pan. S. Valickas teigia, kad „susilpnėjus asmeniniams ryšiams, jų reikšmingumui, neretai ieškoma partnerio tik dėl seksualinės iškvosos“³².

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, prostitucijos ištakų rasti sunku. Bet galima manyti, kad šis reiškinys atsirado bei vystėsi kaip ir kitose valstybėse. Apie tai, kad Lietuvos teritorijoje būtų egzistavusi sakralinė prostitucija, žinių nėra. Baltų kultūroje jai vietos nebuvo, o vėliau atėjus krikščionybei prostitucija buvo laikoma nuodėme.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad prostitucijos šaknys Lietuvoje siekia XV a. Tuo metu Kaunas gavo magistrato teisę, pagal kurią prostitucija ir ištvirkavimai buvo griežtai draudžiami. Pirmame Lietuvos baudžiamosios teisės šaltinyje – Kazimiero teisyne, nieko neminima apie prostitucijos reiškinį, nes šis teisynas apėmė tik turtinius nusikaltimus. Pirmą kartą prostitucija buvo kriminalizuota Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės II ir III Statutuose. Ši veika buvo kvalifikuojama kaip sunkus nusikaltimas visuomenės dorovei, o už šiuos nusikaltimus galėjo būti paskirta ir mirties bausmė.³³ Tėvai galėjo atsižadėti savo dukters ir atimti paveldėjimo teisę, jeigu ji paleistuvavo.

Istorikas Z. Kiaupa teigia, kad XVIII a., Lietuvoje kaip ir visoje Europoje, palaiptiui pradėjo keistis moralinės nuostatos. Tai akivaizdu iš Kauno teismuose nagrinėtų bylų, dėl paleistuvavimo³⁴.

XIX a. pradžioje jau atsirado bordelių. Tuo laikotarpiu pati policija turėjo galimybę spręsti, kokias bausmes taikyti prostitutėm. Oficialios apsaugos priemonės buvo nesėkmingos, o prostitucijos mąstai dar labiau plito. Šeštame XIX a. dešimtmetyje požiūris į prostituciją

³⁰ Minkevičius P. Metodai ir priemonės kovai su prostitucija. – Kaunas, 1938. P. 16-22.

³¹ Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: LTU Leidybos centras, 2003. P. 66-70.

³² Valickas S. Moksleivių ir studentų požiūris į prostituciją // Teisės apžvalga. 1900 (4) 28. P. 40.

³³ Vanevičius S. LDK valstybiniai teisiniai institutai. Vilnius, 1981. P. 100.

³⁴ Leliūgienė L. Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas // Technologija, 1997. P. 123.

liberalėjo. Valdžia suprato, kad represinėmis priemonėmis šio reiškinio nesunaikinsi, todėl ryžosi legalizuoti prostituciją. Kaip ir daugelyje valstybių prostitucijos priežiūra buvo pavesta policijai.

Carinės Rusijos imperijos laikais Lietuvoje biurokratija stengėsi stengėsi kontroliuoti šį verslą, nors jai nelabai sekėsi. 1782 m. Lietuvoje įsigaliojo Rusijos imperijos policijos nuostatai. Pagal šiuos nuostatus mergina, kuri vertėsi prostitucija, buvo baudžiama septynių dienų areštu kalėjime.

Tarpukario Lietuvoje prostitucija buvo legalizuota. O šiandieninėje mūsų visuomenėje dar vis vyksta diskusijos ar reikėtų šią veiklą legalizuoti ar ne.

Lietuvoje prostitucijos problemą bandyta spręsti ją reglamentuojant. Prostituciją reglamentavo 1919 m. Vidaus reikalų ministro išleistos taisyklės. Kuriose buvo nurodyta, kad kiekviename didesniame mieste būtų organizuojamas sveikatos apsaugos komitetas iš apskrities ar miesto gydytojų, kariuomenės gydytojo (jei toks būdavo) ir dviejų savivaldybės atstovų – miesto ir apskrities³⁵.

Komitetas sprendė kurios moterys turi būti įrašomos į prostitucija užsiimančiųjų registrą:

1. pačios pareiškusios norą registruotis;
2. remiantis užsikrėtusiojo venerine liga asmens pareiškimu ir jį patikrinus;
3. remiantis patikrintais policijos arba komiteto agentų duomenimis, kad moteris verčiasi prostitucija;

Vidaus reikalų ministras 1919 m. rugsėjo 15 d. išleido „Laikinasias taisykles prostitutėms”³⁶. Šias taisykles galima vadinti vienintelėmis kurios pirmos Lietuvos Respublikos laikotarpiu reglamentavo prostituciją. Jomis buvo nustatyta, jog medicininis patikrinimas prostitutėms turi būti nemokamas. Iš užsiregistravusios prostitutės buvo atimamas pasas ir išduodama sanitarinė knygutė³⁷, o baigusiai šią veiklą grąžinamas pasas ir jai nebereikėjo priverstinai tikrintis medicinos įstaigoje.

1920 m. priimtas Kauno miesto komendanto įsakymas, pagal kurį prostitutėms buvo uždrausta laisvai gyventi mieste, todėl visos šios profesijos atstovės privalėjo apsigyventi Mažojo Vilniaus, Gardino ir Nemuno-Kranto gatvėse, o taip pat tų gatvių skersgatviuose. Tačiau nuolat didėjant gyventojų skaičiui ir butų poreikiui miesto centre, prostitutės buvo iškeliamos iš geresnių butų ir apgyvendinamos sugriuvusiuose, apleistuose, sanitarinių reikalavimų neatitinkančiuose butuose. Dėl šių priežasčių daugelis prostitučių pasirinko darbą gatvėje. Taip palaipsniui ėmė plisti nelegali prostitucija. O legalių prostitučių skaičius ėmė augti tik tada kada joms buvo leista apsigyventi didesniame miesto plote.

³⁵ Skapcevičius V., Maksimaitis V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai.//Teisės apžvalga. 1990. Nr. 3.P.35.

³⁶ Laikinosios vyriausybės žinios. 1919, Nr. 63.

³⁷ Kontrolės knygutė.//Lietuvos centrinis valstybinis archyvas.

Prie legalios prostitucijos panaikinimo Lietuvoje daug prisidėjo ir įvairūs visuomeniniai judėjimai, ypač išskirta Lietuvos abolicionistų draugija. G. Petkevičiaus iniciatyva 1920 m. rugsėjo 8 d. Kaune įvyko šios draugijos steigiamasis susirinkimas, vėliau draugijos skyriai buvo steigiami įvairiuose Lietuvos miestuose.

Už nustatytų taisyklių nesilaikymą buvo baudžiama pagal Baudžiamojo statuto 528 straipsnį. Taip pat Kauno miesto Sveikatos apsaugos komitetas pasisakė už tai, kad būtų išsiųstos už demarkacijos linijos visos prostitutės, kurios nėra Lietuvos pilietės arba yra atvykusios iš okupuotų žemių. Vykdamas šį nutarimą iki 1921 m. sausio 15 d. Kaune buvo įregistruotos 129 prostitutės, iš kurių 58 buvo išsiųstos už demarkacijos linijos kaip ne Lietuvos pilietės.

Galima paminėti ir tai, kad 1920–1939 metais Lietuvos prostitutės nevengdavo išvykti dirbti į užsienį. J. Beleckas savo žurnalistinio tyrimo metu (tyrimas publikuojamas knygoje „Nuodėmių gatvė“) nustatė, kas beveik visos moterys šią profesiją pasirinko veikiamos tam tikrų įvykių ar pastūmėtos užsiimti šia veikla joms didelį autoritetą turėjusių žmonių. J. Beleckas pabrėžė, jog nė viena iš jo kalbintų moterų nebuvo patenkinta savo veikla. Dažnai šios moterys nesusikurdavo normalaus gyvenimo, ir savo dienas baigdavo tragiškai. Autorius teigė, kad beveik visos prostitutės buvo alkoholikės arba narkomanės, todėl nutraukusios vertimąsi prostitucija, jos niekur negaudavo darbo ir dažnai būdavo priverstos grįžti prie ankstesnės profesijos arba savo dienas baigdavo savižudybe.

Prostitučių priežiūros klausimą tarpukario Lietuvoje sprendė Sveikatos Globos komitetas, dirbantis prie apskrities viršininkų. Doros brigados viršininko pareiga būdavo prižiūrėti prostitutes, kad jos būtų suregistruotos į knygą ir naudotųsi medicinos priežiūra. Taip pat būdavo valdžios apmokamas gydytojas, kuris priiminėdavo ir apžiūrinėdavo prostitutes. Jai registruota susirgdavo ji būdavo gydoma valdžios lėšomis. Prostitutės valdžios dėka medicininė priežiūra buvo visapusiškai užtikrinta, bet praktika rodo, kad venerinės ligos vis tiek sparčiai plito. Jau 1920 metų pabaigoje buvo išplatintas Vidaus reikalų ministerijos Sveikatos apsaugos departamento raštas, kuriame apskričių gydytojais buvo raginami pradėti rimtą kovą su venerinių ligų plitimu. Tai pristabdė venerinių ligų plitimą, bet visiškai neužkirto joms kelio plisti. 1928 sausio 18 d. Kauno miesto valdybos informaciniame pranešime pateikiami tokie skaičiai: „176 prostitučių 1927 metais buvo susirgusios venerinėmis ligomis – 132 sifiliu ir 44 triperiu“³⁸. Apie pažaboti lytiškai plintančias ligas galima spręsti ir iš to meto Lietuvos spaudos. Štai vienam 1932 metų laikraštyje teigiama, kad išlaidos skirtos venerinių ligų prevencijai ir prostitučių registracijai yra visai bereikalingos, nes paleistuvavimas nuo tos priežiūros nesumažėja ir užsikrėtimas venerinėmis ligomis nuo to nesidaro mažesnis, o slaptos neįregistruotos prostitutės,

³⁸ Kauno miesto valdybos informacijos biuras. Prostitucija Kaune. Kaunas, 1928, P. 21-23.

kurių Kauno mieste yra ne mažiau kaip 500 ir taip jų apkrėstos venerinėmis ligomis 70 proc. Tai yra 350, gali kiekviena per metus apkrėsti iki 300 asmenų, arba iš viso apie 10 000 vyrų³⁹.

Tarpukario Lietuvoje, buvo paplitusi gatvių prostitucija, o tai sudarė palankias sąlygas vystytis sąvadavimui. Tarpukario Lietuvoje sąvadavimas buvo gan pelningas verslas. To meto spauda teigė, kad kai kurie sąvadautojai išlaikydavo po 4-6 prostitutas. Už išlaikymą iš kiekvienos imdavo po 30 litų už parą. Teigiama, kad per kelis nepriklausomybės metus sąvadautojai gavo po kelis šimtus tūkstančių litų pelno⁴⁰.

Kalbant apie to meto Kauno miesto policijos pareigūnų požiūrį į moteris – prostitutas, galima daryti išvadą, kad dideli darbo krūviai, sunki materialinė padėtis vertė pačius įstatymų sergėtojus dažnai nusižengti įstatymams. Eiliniai policijos pareigūnai prostituciją toleravo ir todėl nesistengė jos kontroliuoti. Daliai policijos pareigūnų viešnamiai ir pavienės prostitutės buvo neblogas papildomų lėšų šaltinis. Todėl ir ne visos prostitutės patekdavo į sąrašus. Toks policijos darbas tik skatino nelegalių viešnamių plitimą ir slaptą prostituciją.

Legalioms prostitutėms buvo nustatytos gana griežtos elgesio taisyklės. Norėdamos išeiti į miestą jos privalėjo pranešti šeimnininkui ar šeimnininkei pas kurį jos dirbo. Joms buvo draudžiama lankytis teatruose. Prostitutės privalėjo porą kartų per savaitę tikrintis pas gydytoją sveikatą. Kaip teigia V. Sirutavičius, tokia kontrolės sistema pavertė prostitutas ypatinga socialine grupe.

Autorius P. Minkevičius teigė, kad tokia prostitučių kontrolė bei jų registracijos sistema nieko gero nedavė. „Prostitučių skaičius ne tik ne mažėja, priešingai didėja. Policija, kuri kiekvieną dieną naujai, pripuolamai pagautas merginas įregistruoja, parūpina profesionaliai prostitucijai naujų aukų, o uždėdama joms gėdos anspaudą beveik atima joms galimybę grįžti į doros kelią. Dažniausiai į policijos rankas pakliūna jaunos, nepatyrusios merginos, tai galima teigti, kad registracijos sistema atsitiktinai užsiėmusias prostitucija merginas paverčia profesionaliomis prostitutėmis⁴¹.

Tarybų sąjungai okupavus Lietuvą prostitucija buvo uždrausta. Tarybinėje Lietuvoje buvo stengiamasi sudaryti tokią nuomonę, kad tokia asocialūs reiškiniai kaip prostitucija, valkatavimas iš vis neegzistuoja, o prostitucijos faktai buvo slepiami. 1940 metais Sovietų sąjungai aneksavus Lietuvą pradėjo galioti RTSFR baudžiamasis kodeksas. Jame buvo akcentuojama ne pati prostitucija, o į prostitutės veiklos išnaudojimas. Tarybų Sąjungos valdžia

³⁹ Kauno prostitutės kasmet gali apkrėsti 10 000 vyrų. //Lietuvos žinios. 1932-01-23.

⁴⁰ Gatvės mergaitės pastatė namą. //Diena. 1929-09-01.

⁴¹ Skapcevičius V., Maksimaitis V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai. //Teisės apžvalga. 1990, Nr. 3. P. 36.

konstatavo žymaus prostitucijos sumažėjimo lygį ir siūlė organizuoti priemones padedančias visiškai pažaboti šį reiškinį⁴².

1941 m. birželio 14 –18 d. iš Lietuvos buvo išstremtos 449 prostitutės,⁴³ todėl valdžia galėjo tvirtinti, kad Tarybų Lietuvoje išspręsta dar viena visų kapitalistinių valstybių bendra problema – prostitucija. Tai buvo tvirtinama masinių žiniasklaidos priemonių pranešimuose. Tačiau tokie skambūs pranešimai neatitiko realios situacijos, prostitucija paplito pačiuose valdžios sluoksniuose, bet tai buvo labai slepiama.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, įstojus į Europos sąjungą pasikeitė pati valstybės ekonominė, socialinė, kultūrinė situacija. Atsivėrus sienoms į vakarus prostitucija bei prekyba žmonėmis dar labiau suaktyvėjo.

Apibendrinant prostituciją ir sąvadavimą galima teigti, kad abu šie reiškiniai nuo pat jų atsiradimo dienos iki dabar pasikeitė minimaliai. Kito žmonių mąstymas, valdžios politika, išaugo ekonominiai kaštai, plėtėsi miestai, didėjo paslaugų kainos, tačiau tiek sąvadavimo, tiek ir prostitucijos esmė išliko ta pati. Galima teigti, kad šie du reiškiniai yra glaudžiai susiję bei papildo vienas kitą.

⁴² Максимовски Е. Проституки Москви, Москва 1996. С. 78.

⁴³ Skarpevičius V., Maksimaitis V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai. //Teisės apžvalga. 1990, Nr. 3. P. 37.

2. PROSTITUCIJOS IR SĄVADAVIMO REGLAMENTACIJA LIETUVOJE IR EUROPOS SĄJUNGOS ŠALYSE

Pagal teises nuostatas raglamentuojančias prostitucijos legalizavimą ar persekiojimą Europa yra pasidalijusi į aboliucionistus ir reglamentistus. Šiuo metu vienos Europos Sąjungos valstybėse prostitucija pagal pavojingumo laipsnį laikoma nusikaltimu, kitose – nusižengimumu, o trečiose valstybėse tao oficečiai įteisinta veikla.

Aboliucionistiniu požiūriu (lot. abolitio - „panaikinimas“) besivadovaujančios valstybės siekia panaikinti bet kokį prostitucijos reguliavimą, nes, pasak aboliucionistinių nuostatų šalininkų, toks reguliavimas įtvirtina patriarchalinę visuomenės santvarką bei vyrų dominavimą prieš moteris. Aboliucionistai prostituciją traktuoja kaip verslą, kur paslaugų tiekėjo ir kliento tarpusavio santykiai laikomi tik jų pačių reikalu, laisvų subrendusių žmonių pasirinkimu. Jie teigia, kad valdžios dėmesio turi susilaukti ir būti griežtai persekiojami tik priverstinės prostitucijos organizatoriai. Aboliucionistai siekia išvengti prostitucija užsiimančiųjų stigmatizavimo, jų priskyrimo marginalinėms grupėms, tai yra užtikrinti, jog šios/-ie moterys/vyrai dėl būdo užsidirbti pragyvenimui visuomenėje nebūtų kaip nors išskiriami/-os ⁴⁴.

Aboliucionizmas, būdingas Prancūzijai, numato bet kokių reglamentavimų panaikinimą. Čia prostitucija yra visiškai legali, bet yra uždrausti viešnamiai ⁴⁵.

Panašiai prostitucija traktuojama Nyderlanduose. Prostitutės privalo mokėti mokesčius ir socialinio draudimo įmokas. Jos turi savo teises, galib dirbti sandomomis arba savarankiškai ⁴⁶.

Vokietijoje prostitucijos teisiniame reguliavime vyrauja reglamentarizmas, kuris prostituciją traktuoja kaip „neišvengiamą blogį“ ir siekia šį reiškinį reglamentuoti įstatymo apibrėžtomis teisės normomis. Prostitucijos verslui yra rezervuoti kvartalai, uždari seksualinių paslaugų centrai, prostitutės registruojamos savivaldybėje ir policijos kartotekoje, jos privalo reguliariai tikrintis sveikatą. Vokietijoje laikomasi morališkai gana neurtalios nuostatos į šį reiškinį. Prostitucija apibrėžiama kaip reiškinys, kuris turi būti reguliuojamas valstybės arba regioniniu lygiu. Tokiose valstybėse tiek privatūs prostitucijos paslaugų teikimai, tiek ir viešnamių veikla yra licenzijuojami, nuolat tikrinama prostitučių sveikata, sekso industrijai skiriamos tam tikros griežtai apibrėžtos zonos, renkami mokesčiai į valstybinį biudžetą už vertimąsi prostitucija. Seksualinių paslaugų teikimas neturint liucenzijos baudžiamas įstatymais. Vokietijoje taip pat baudžiama nelegali prostitucija ar priverstinės prostitucijos organizatoriai ⁴⁷. Asmenys kurie užsiregistruoja ir gauna tam tikrą leidimą užsiimti šia veikla yra nebaudžiami.

⁴⁴ Valanvičienė D. Naivumo, skurdo ir kriminalinio pasaulio aukos.

<http://www.bonsai.lt/jg/publikacijos/kaunodiena/-id/6&aid-23070.ftm>; prisijungimo laikas 2007-09-29.

⁴⁵ <http://www.google.lt/search?q=/legali=prostitucija&hl=lt&lr=&start=50&sa=N>; prisijungimo laikas 2007-09-04.

⁴⁶ <http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena&id=39348>; prisijungimo laikas 2007-10-28.

⁴⁷ Gewaltverhältnisse in der Prostitution/Frauenhandel: Konzepte zur Kriminalitätsverhutung. – Kiel: Rat fur Kriminalitätsverhutung in Schleswing-Holstein, 1997.

Teisiniais būdais prostitucijos problema sprendžiama ir kaimyninėje Lenkijoje. Čia vertimasis prostitucija nėra baudžiamas, bet pagal Baudžiamojo kodekso 142 straipsnį yra draudžiamas prostitucijos organizavimas⁴⁸.

Kai kuriose Europos šalyse per pastaruosius dešimt metų buvo priimti įstatymai reglamentuojantys ir vyrų vertimąsi prostitucija. Pavyzdžiui, Austrijos Baudžiamasis kodeksas numato atsakomybę ir už vyriškąją prostituciją, ji ten vadinama „profesionali homoseksualizmu“⁴⁹.

Šis modelis remiasi liberalumo principu, pagal kurį kiekvienas žmogus turi teisę daryti su savo kūnu tai, ką nori, ir toks jo sprendimas turi būti gerbiamas. Laikomasi nuomonės, kad prostitucija yra profesija, o savanoriškos prostitucijos kaip ir bet kurios kitos profesinės veiklos, galima bet kada atsisakyti⁵⁰. Šis prostitucijos reguliavimo metodas išlaiko moralinį šio reiškinių vertinimo aspektą – prostitucija laikoma neišvengiamu blogiu, kurį pažaboti galima tik griežta kontrole⁵¹.

Šiek tiek kitokios krypties priemonės kovoje su prostitucija taiko Švedija. Šeši mėnesiai kalėjimo – tokią bausmę nuo 1999 sausio 1 dienos gali užsitraukti prostitučių klientai. Naujasis įstatymas pavadintas „Ramybė moterims“, yra vienas iš pirmųjų tokio pobūdžio įstatymų visoje Europoje. Jis draudžia sekso paslauga pirkti gatvėje, privačiuose klubuose ir masažo kabinetuose. Policija stebi „karštuosius“ Stokholmo kvartalus.

Įstatymas taip pat numato sankcijas už seksualinį išnaudojimą šeimose. Įsigaliojus šiam įstatymui, Švedijos gatvėse prostitutės nebesulaukia klientų, nes kiekvienas kuris pasiūlo seksualinius santykius už atlygį, yra griežtai baudžiamas. Čia ypač akentuojamas žmogaus teisių aspektas bei būtinybė apsaugoti prostitucija užsiimančiųjų asmenų žmogiškąjį orumą. Pagrindinis tokios sistemos bruožas – baudžiami sąvadautojai bei klientai, o ne prostitutės.

Švedų sociologas, profesorius S. A. Mentoras pabrėžia, kad prostitucija yra vyrų, o ne moterų problema, todėl dalis atsakomybės turėtų tekti ir vyrams, kurie naudojami prostitučių paslaugomis. Jo teigimu, tai yra ne tik socialinė, bet ir moralinė problema⁵².

Kitoje Skandinavijos šalyje, Danijoje, yra baudžiami vyrai, kurie leidžia, kad moteris užsiimtų prostitucija ir juos išlaikytų⁵³.

Suomijoje yra draudžiamas viešųjų namų lankymas, įkalbinėjimas, kitų asmenų suviliojimas verstis prostitucija⁵⁴.

⁴⁸ Beleckas J. K. Prostitucijos istorija// Pozicija. 1997, Nr. 3, P. 12.

⁴⁹ <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas 2007-09-23.

⁵⁰ Gewaltverhältnisse in der Prostitution/Frauenhandel: Konzepte zur Kriminalitätsverhütung. – Kiel: Rat für Kriminalitätsverhütung in Schleswing-Holstein, 1997.

⁵¹ <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas 2007-09-23.

⁵² Jonikova V. Seniausia pasaulio profesija. <http://www.sociumas.lt/Lit/nr15/prostitucija.asp> prisijungimo laikas 2007-10-01.

⁵³ Eriksonas J. Sekso geografija. <http://www.omni.lt/?IS9359-16011Sz-286717>; prisijungimo laikas 2007-09-05.

Kaip žinome Lietuvoje prostitucija nėra legalizuota. Lietuvos Respublikoje yra priimti konkretūs teisės aktai kovojantys su prostitucijos reiškiniu. Tai įstatymai numatantys baudžiamąją atsakomybę už susijusius su prostitucija nusikaltimus, numatyta administracinė atsakomybė už vertimąsi prostitucija, Vidaus reikalų ministerijos teisės aktai, numatantys kovos su prostitucija organizavimą. Lietuvos Respublikos politika prostitucijos atžvilgiu pasižymi daline tolerancija prostitučių atžvilgiu ir pagrindines pajėgas skiria sąvadautojų veiklos užkardymui, jų veiklos pažabojimui. Lietuvos Respublikos Seimo požiūris į prostitucijos problemą įtvirtintas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse (LR ATPK) 182-1 straipsnyje, kuriame prostitucija kvalifikuojama kaip administracinis nusižengimas. „Vertimasis prostitucija ar atlygintinis naudojimas prostitucijos paslaugomis – užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų litų. Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmoje dalyje numatytus pažeidimus, - užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų arba administracinį areštą iki trisdešimties parų. (Administracinė atsakomybė netraukiamas prostitucija vertėsis asmuo, kuris į prostituciją buvo įtrauktas būdamas materialiai, dėl tarnybos ar kitaip priklausomas arba įtrauktas į prostituciją panaudojant fizinę ar psichinę prievartą ar apgaule, arba bet koku būdu įtrauktas į prostituciją būdamas nepilnametis ar (ir) nukentėjęs nuo prekybos žmonėmis ir yra pripažintas nukentėjusiuoju baudžiamajame procese)”⁵⁴. Taip pat Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 182 straipsnis numato atsakomybę už lindynių laikymą ištvirkavimo tikslais.

Kad atsirastų administracinė atsakomybė už vertimąsi prostitucija subjektas turi būti sulaukęs šešiolikos metų, pakaltinamas asmuo. Už vertimąsi prostitucija iki šešiolikos metų nėra taikomos jokios teisinio poveikio priemonės. Dauguma apie prostitucijos teisinį reguliavimą rašiusių autorių (Bukauskas, Švedas ir kt.) nurodo, kad šio pažeidimo subjektas yra tik moteriškoslyties asmuo nuo šešiolikos metų amžiaus. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 182-1 straipsnyje šio pažeidimo subjekto lytis nėra nurodoma. Tačiau nors ir visuomenėje daugiausia informacijos yra apie moterų prostituciją, bet visgi negalima paneigti fakto, kad vyrų prostitucija taip pat egzistuoja. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse rašoma, kad tai „asmuo“, todėl pagal aptariamą kodekso nuostatą, vertimosi prostitucijos subjektu gali būti tiek vyras, tiek ir moteri, jei yra sulaukę šešiolikos metų amžiaus ir yra pakaltinami.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse galima išskirti veikas, kurios yra glaudžiai susijusios su prostitucija.

⁵⁴ <http://www.google.lt/search?q=legali-prostitucija&hl=lt&lr=&start=50&sa=N>; prisijungimo laikas 2007-10-10.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2005. P. 181.

147 straipsnis. Prekyba žmonėmis. Jis teigia tai, „kas pardavė, pirkto ar kitaip perleido arba, įgijo asmenį, arba verbavo, gabeno ar laikė nelaisvėje, prieš žmogų panaudodamas fizinį smurtą ar grąšindamas arba kitaip atimdamas galimybę priešintis, arba pasinaudodamas nukentėjusiojo asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba panaudodamas apgaulę, arba sumokėdamas pinigus ar suteikdamas kitokią turtinę naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį, jeigu kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo būtų įtrauktas į prostituciją ar būtų pelnomasi iš šio asmens prostitucijos arba jis būtų išnaudojamas pornografijai ar priverstiniam darbui, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dviejų iki dešimties metų”⁵⁶.

Prekyba žmonėmis - tai neteisėta veika, šiuurkščiai pažeidžianti prigimtines žmogaus teises. Šiuo nusikaltimumu pažeidžiama ne tik asmens laisvė, bet ir beveik visos teisinėje valstybėje įtvirtintos žmogaus teisės ir laisvės. Pasaulyje labiausiai paplitusi yra prekybos žmonėmis forma - prekyba moterimis prostitucijos tikslais, vykdoma nacionaliniu ir tarptautiniu lygiais. Paskutiniiais praėjusio šimtmečio metais, vykstant sparčiai globalizacijai, geopolitiniams pokyčiams, plėtojantis rinkos ekonomikai, technologinei industrijai, padidėjo tarptautinio organizuoto nusikalstamumo mastas, keitėsi jo raiškos formos. Šiuo laiku ne tik suklestėjo prekyba moterimis prostitucijos tikslais, bet ir atsirado naujų išnaudojimo būdų, pavyzdžiui, skolos vergystė, organų transplantacija, priverstinis darbas ir pas. Dėl to prekyba žmonėmis tapo dar pavojingesnė, ir tai paragino valstybes imtis priemonių kiek įmanoma labiau užkardyti prekybą žmonėmis, nustatant baudžiamąją atsakomybę už šią nusikalstamą veiką nacionaliniuose įstatymuose bei šalinant aplinkybes, padedančias ir skatinančias daryti šį nusikaltimą. Pirmiausiai gilinantį į prekybos žmonėmis bei prostitucijos problemą galime trumpai apžvelgti prekybos žmonėmis sampratą, mastus tiek Lietuvoje tiek ir užsienyje. Pasaulyje pradėdant nuo XIX amžiaus pabaigos buvo priimta daug reikšmingų tarptautinės teisės aktų prekybos žmonėmis kontrolės ir prevencijos srities klausimais. Pagrindinių ir šiuo metu turinčių pagrindinę reikšmę tarptautinės teisės aktų nuostatos dėl prekybos žmonėmis kontrolės ir prevencijos įgyvendinamos ir Lietuvoje.

Labai aiškiai prekybos žmonėmis terminas išdėstytas 2000 m. JTO Protokole dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja, kuris papildė Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą.

Specialias prekybos žmonėmis apibrėžtis galima rasti ir kiekvienos valstybės teisinėje bazėje. Pavyzdžiui, LR BK 147 straipsnyje prekyba žmonėmis apibrėžiama kaip asmens

⁵⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2005. P. 48.

pardavimas, pirkimas ar kitoks perleidimas ar įgyjimas, turint tikslą gauti turtinės ar kitokios asmeninės naudos⁵⁷.

Dažniausiai prekybos žmonėmis sandoriai susiję su asmens įtraukimu į prostituciją, tai atitinka LR BK 308 straipsnį, taip pat su sąvadavimu ir kitokiu pelnymusi iš kito asmens prostitucijos (BK 307 straipsnis). Tais atvejais, kai prekiautojai moterimis parduoda savo aukas į užsienį arba įgyja jas iš užsienio, tokia veika, be prekybos žmonėmis normos, dar atitinka ir asmens gabenimo jo paties sutikimu užsiimti prostitucija (BK 307 straipsnio 2 dalis) požymius. Galima daryti išvadas, kad tokios veikos kaip sąvadavimas, pajamų turėjimas iš kito asmens prostitucijos, asmens gabenimas užsiimti prostitucija, įtraukimas į prostituciją beveik neįmanomas neįgijus žmogaus kontrolės, o tai savaime yra prekyba žmonėmis.

Prostitucijos tyrimai Lietuvoje akcentuojami ir siejami su prekybos žmonėmis perspektyva. Prekyba žmonėmis pripažystama kaip vienas pagrindinių žmogaus teisių pažeidimų⁵⁸. Tokiame kontekste prostitucija traktuojama ne kaip savanoriška, o kaip priverstinė veikla, prostitutės laikomos prievartos aukomis, yra viktimizuojamos – jos dirba ir uždirba pinigus tretiesiems asmenims, iš savo veiklos gauna tik nedidelę savo uždirbtų pinigų dalį, t. y. jos prekiauja savo kūnu, ir ne retai uždirbtą visą savo pelną atiduoda kitam (sąvadautojui)⁵⁹.

Kaip jau minėjau, Lietuvoje vertimasis prostitucija traktuojamas kaip administracinis teisės pažeidimas. Teisinis klientų besinaudojančių prostitučių paslaugomis persekiojimas Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytas tik nuo 2005 m. liepos 1 d., o pirmasis prostitutės paslaugas pirkęs klientas buvo nubaustas administracinio kodekso nustatyta bauda 2005 m. spalio 19 d. Prostitucijos pasiūlą lemia klientų seksualinis aktyvumas, prostitučių seksualinių paslaugų paklausa. Todėl remiantis tuo, kad prostitucija – tai kliento seksualinių poreikių patenkinimas už materialinį atlygį, sprendžiant paklausos mažinimo klausimą, mūsų valdžios atstovai iškėlė klausimą dėl seksualinės paslaugos pirkėjo atsakomybės, kuri įsiteisėjo nuo 2005 liepos 1 dienos.

151 straipsnis 1 dalis. Privertimas lytiškai santykiausti. Teigia tai, „kas grasindamas panaudoti smurtą, panaudodamas kitokią psichinę prievartą arba pasinaudodamas asmens priklausomumu priverstė jį lytiškai santykiausti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą su kaltininku ar kitu asmeniu, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki trejų metų”.

151 straipsnis 2 dalis. Teigia tai, „kas šio straipsnio numatytus veiksmus atliko nepilnamečiui asmeniui, baudžiamas laisvės atėmimu iki penkių metų”.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000. P. 145.

⁵⁸ Bazylevas I. Prekyba žmonėmis prevencija (Taip pat ir prostitucijos klausimais). <http://www3.lrt.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0073012.doc>; prisijungimo laikas: 2007-10-23.

⁵⁹ <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas: 2007-09-11.

151 straipsnis 3 dalis. Teigia tai, „kad už šio straipsnio pirmoje dalyje numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas”.

307 straipsnis. Pelnymasis iš kito asmens prostitucijos.

1. „1. Tas, kas turėjo pajamų iš kito asmens prostitucijos arba sąvadavo prostitucijai, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.
2. Tas, kas organizavo ar vadovavo prostitucijai arba gabeno asmenį šio sutikimu prostitucijai į Lietuvos Respubliką ar iš Lietuvos Respublikos, baudžiamas laisvės atėmimu iki šešių metų.
3. Tas, kas pelnėsi iš nepilnamečio asmens prostitucijos arba organizavo arba vadovavo nepilnamečio asmens prostitucijai į Lietuvos Respubliką ar iš Lietuvos Respublikos, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų”.

308 straipsnis. Įtraukimas į prostituciją.

1. „1. Tas, kas įtraukė asmenį į prostituciją, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.
2. Tas, kas įtraukė į prostituciją materialiai, dėl tarnybos ar kitaip priklausantį asmenį arba įtraukė į prostituciją asmenį panaudodamas fizinę ar psichinę prievartą ar apgaule, arba bet koku būdu įtraukė į prostituciją nepilnametį, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki septynerių metų”.

Taigi, nežiūrint į tai, kad prostitucija Europoje vertinamas kai neigiamas reiškinys, kiekvienoje šalyje teisinis jos reglamentavimas bei kovos su ja būdai yra skirtingi.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Lietuvos įstatymai numato baudžiamąją atsakomybę už sąvadavimą, pelnymąsi iš kito asmens prostitucijos, įtraukimą asmens į prostituciją. O administracine atsakomybe – už asmens vertimąsi prostitucija ir tokių paslaugų pirkimą. Atkreiptinas dėmesys, kad ir šie įstatymai nediferencijuoja šių teisės pažeidimų subjektų pagal lytį, o skirti ir vyrams ir moterims. Atkreipiamas dėmesys, kas Lietuvoje vertimasis prostitucija nėra nusikalstama veika, todėl baudžiamoji atsakomybė nėra taikoma, o numatoma tik administracinė atsakomybė.

3. PROSTITUCIJOS BEI SĄVADAVIMO PREVENCIJA BEI PAGALBA PREKYBOS ŽMONĖMIS AUKOMS

Prevenција – tai kelio užkirtimas neigiamoms pasėkmėms dar tik jų užuomazgos stadijoje. Vienas svarbiausių kriminologijos mokslo uždavinių yra nustatyti negatyvių visuomenės reiškinių atsiradimo kilmę, priežastis bei įvardyti kokiomis priemonėmis galėtumėm tuos neigiamus reiškinius pašalinti. Prevencijos tikslams pateisinti svarbu pasirinkti teisingas priemones. Pavyzdžiui, vienokios prevencinės priemonės bus kovojant su prostitucija, kitokios su sąvadavimu. Manau, kad dabar prostitucija atskirai be vienokios ar kitokios sąvadavimo formos, beveik neegzistuoja. Be to sąvadavimas kartu su prostitucija yra pavojingesnis reiškinys, negu prostitucija atskirai, kadangi esant sąvadavimui dažnai atsiranda prievartos, išnaudojimo, smurto elementai. Todėl šiame skyriuje kalbėdama apie prevencija analizuosiu prostitucijos ir sąvadavimo kaip glaudžiai persypynusio vieno reiškinio užkardymo galimybes.

Prevenција gali būti individuali ir bendroji. Kalbant šiame skyriuje apie prostitucijos bei sąvadavimo reiškinių paplitimą Lietuvos Respublikoje, tikslinga būtų aptarti bendrosios prevencijos priemones.

Labai svarbu kalbant apie bendrą prevenciją aptarti reiškinį kuriam taikoma prevencija. Kaip šį reiškinį reglamentuoja įstatymai ir kiti teisės aktai nes tai parodo valstybės politikos kryptis bei požiūrį į patį reiškinį.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 18 straipsnyje nustatytač kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės. Ši nuostata reiškia, kad valstybė saugo ir gina kiekvieno žmogaus gyvybę, laisvę, saugumą, privataus gyvenimo neliečiamumą ir kitas pagrindines teises ir laisves. Konstitucijos 48 straipsnio 3 dalis draudžia priverstinį darbą. Iš vienos pusės Konstitucija garantuoja asmenų, užsiimančių prostitucija teises ir laisves, o iš kitos pusės – draudama privečiamąjį darbą, draudžia kam nors versti kitą asmenį ką nors dirbti. Pavyzdžiui sąvadavimo atveju dažnai pasitaiko, kad sąvadautojai verčia savo aukas užsiiminėti prostitucija. Tokiu atveju Konstitucija yra viena iš bendrosios prevencijos priemonių.

Tokias pačias teises nustato ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, ratifikuota Lietuvos Respublikos Seimo 1995-04-27 d.⁶⁰

Taip pat Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo Vaikų teisių konvencijos fakultatyvinį Protokolą 1 straipsnyje nurodyta, kad valstybės, šio protokolo šalys, draudžia vaikų pardavimą, vaikų prostituciją ir vaikų pornografiją. Tai galima daryti išvada, kad Lietuvoje vaikų prostitucija draudžiama, o draudimui užtikrinti yra numatyta baudžiamoji atsakomybė.

Taip pat ne taip jau seniai Lietuvoje priimtas LR ATPK 182¹ straipsnio papildymą, reglamentuojančių prostitucijos paslaugas perkančių klientų elgesį bei numato tokiems asmenims

⁶⁰ Valstybės žinios 1995, Nr. 40-987.

administracinę atsakomybę. Tai ne mentas žingsnis pirmyn kovoje su prostitucija. Nes iki tol visa atsakomybė tekdavo prostitutei ar prostitutui, o klientas visada likdavo nuošalyje. Remiantis tiesiogiai šį darbą dirbančių pareigūnų nuomone, norint įrodyti asmens perkančio lytines paslaugas kaltę reikia užfiksuoti pinigų perdavimo momentą būtent už tokias paslaugas, arba tokių paslaugų teikimo momentą, o tai padaryti iš ties nelengva. Todėl ir nėra nubaudžiama didelis kiekis asmenų perkančių seksualines paslaugas.

Šiuo metu pasaulyje vykstančios globalizacijos kontekste, kovojant vien tik kurioje nors vienoje valstybėje su tam tikrais neigiamais reiškiniais, tokiais kaip prostitucija, sąvadavimas ar prekyba žmonėmis, jų paveikti beveik neįmanoma, todėl būtina stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą.

1) sukurti socialines, psichologines ir teises paramos prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukoms sistemas;

2) šalinti kriminalinių procesų padalinius – silpninti ir likviduoti specializuotas organizuotas grupes, nusikalstamus susivienijimus, persekioti juos, užtikrinti, kad jų nariai neišvengtų atsakomybės;

4) nustatyti turtą, pajamas gautas iš neteisėtos veiklos (susijusios su prekyba žmonėmis ir prostitucija) ar naudojamus tai veiklai plėtoti, taikyti už šią veiklą sankcijas įstatymo nustatyta tvarka;

Bet iš kitos pusės, šie teiginiai tai nėra tikroji prevencija, nes vien tik kovojant su pasekmėmis (nei prostitucijos, nei prekybos žmonėmis) priežasčių nesumažinsim.

Labai didelį darbą prevencijos srityje atlieka nevyriausybinės organizacijos. Nuo 2002 metų vilniuje veikia Socialinės atsakomybės centras. Kaip nurodo šio centro vadovė A. Miniotaitė, 2004 metų birželio mėnesį centre buvo reabilituojamos trys prostitutės⁶¹. Kol kas šio centro veikla pasireiškia įvairių veiksmų kordinavimu - prostitučių nukreipimu į valstybės ar savivaldybės įstaigas, kurios ten pradžioje turėtų susitvarkyti dokumentus, nukreipiamos į gydymo įstaigas, padedama surasti joms gyvenamąją vietą. Taip pat buvusioms prostitutėms siūloma tobulinti darbo įgūdžius ar mokytis jų, bei pagalbą susirandant darbą. Joms teikiama psichologinė pagalba.

Nevyriausybinės organizacijos galėtų vykdyti dar labiau aktyvesnę veiklą jai sulauktų didesnės paramos iš įstatymų leidžiamosios bei vykdomosios valdžios atstovų.

Siekiant išvengti klaidų kovoje su prostitucija, sąvadavimu, prekyba žmonėmis turime atkreipti dėmesį į kitų valstybių prevencijos priemones kovoje su šiais negatyviais reiškiniais.

Vokietijoje, Italijoje, Ispanijoje prostitucija yra legalizuota ir kovojama tik su nepilnamečių ir prievartine prostitucija. Dėl šios priežasties ir prevencijos pobūdis skiriasi nuo

⁶¹ Dienraštis „Respublika“, 2004-07-13, P. 19.

Lietuvos. Daugiau aptarsiu Vokietijos prevencijos priemones, nes ji palyginti neseniai legalizavo prostituciją ir yra Europos Sąjungos sembuve.

Vokietijoje galima išskirti keleta prekybos žmonėmis ir prostitucijos prevencijos požymių. Pirmiausiai skiriamas sustiprintas dėmesys liudytojų apsaugos programai. Valstybės lėšomis apmokama apsauga prekybos žmonėmis aukoms, kurios sutinka liudyti prieš nusikaltėlius. Suteikiant apsaugą siekiama, kad kuo daugiau prekyba žmonėmis užsiimančių asmenų būtų patraukta baudžajamojo atsakomybės ir taip pakeltų šių veikų išaiškinamumą bei įbaugintų kitus asmenis, dėl to sumažėtų prekybos žmonėmis ir prostitucijos atvejų. Taip pat svarbi prevencinės priemonės kryptis tai prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms pagalba. Šią pagalbą dažnai suteikia vietos savivaldos įstaigos.

Lietuva jau nemažą darbą nuveikė prostitucijos prevencijos srityje, tačiau dar yra daug klausimų kurių sprendimas kol kas tik formaliai deklaruojamas, o praktikoje jie lieka neišspresti. Manychiau dar daugiau dėmesio reikėtų skirti nevyriausybių organizacijų veiklai

Prostitucijos reiškinys įvairių specialistų traktuojamas nevienareikšmiškai. Iš teisėsaugos atstovų galima dažnai išgirsti, kad prostitucijos veikloje esančios moterys pačios savarankiškai pasirinko šį gyvenimo kelią, be to, kartais net ir teigiama, kad tokį jų pasirinkimą lėmė biologinės ar įgimtos psichologinės priežastys nulėmusios jų pernelyg išreikštus seksualinius poreikius. Tokiu atveju aukos yra apibrėžiamos per jų individualią-psichologinę charakteristiką: pabrėžiamas jų elgesio ir mąstysenos skirtingumas nuo visuomenėje priimtų normų. Yra ir kita visuomenės ir specialistų nuomonė, kad moterys nebuvo savanoriškos pasirinkdamos, kad buvo kitos priežastys kurios įstūmė moteris į prostituciją. Tai - skurdas, žemas išsilavinimas, prievarta, gyvenimo įgūdžių bei bendrųjų gebėjimų stoka, nedarbas ir pan. Šis ekonominis ⁶² požiūris moteris, užsiimančias prostitucija, traktuoja kaip tam tikras aplinkybių aukas: moterys tiesiog neturėjo kito pasirinkimo ir todėl, neturėdamos psichinės tvirtybės, socialinės paramos, pakankamo išsilavinimo ir darbo, lengvai pasiduoda prekyautojų žmonėmis vilionėmis ir vėliau priima išnaudotojišką egzistenciją kaip natūralią. Simone de Beauvoir, žymi prancūzų mąstytoja, šį požiūrį iliustruoja dilema. Ji teigia, kad dažnai keliamas klausimas “kodėl jos tai pasirinko” yra neteisingai formuluojamas, reikia šį klausimą formuluoti kitaip”, o kodėl joms to nepasirinkus?” ⁶³ S. de Beauvoir kvestionuoja savanoriško moterų pasirinkimo būti prostitute diskursą, įrodo, kad būtent įvairios istorinės aplinkybės (nedarbas, skurdas ir pan.) determinuoja tokį moters pasirinkimą. Prostitucija matoma kaip tiesioginės arba netiesioginės prievartos prieš moteris forma. Prievarta pasireiškia įvairiomis formomis: nuo netiesioginės dėl skurdo, emocinės

⁶² Ekologinis požiūris socialiniuose moksluose reiškia, kad žmogus matomas ir analizuojamas ne kaip atskirta nuo aplinkos būtybė, o kaip jo kaip jo aplinkos sąveikos rezultatas; vadinasi, dėmesys čia visų pirma kreipiamas į aplinką, individo kasdienines sąveikas su kitais žmonėmis; vertinama artimiausia šeimos aplinka, toliau – grupės, bendruomenės, organizacijų, visuomenės politinės aplinkos.

⁶³ Simone de Beauvoir (1996). Antroji lytis. Vilnius: Pradai, P. 637-656.

nestabilumo, vertybių bei lytiškumo ugdymo nesėkmių vaikystėje iki fizinio pagrobimo ir pardavimo atimant bet kokias teises.

Seksualinis išnaudijimas ir prostitucija yra susiję prekyba žmonėmis prievartos veiksmas, žeminantis žmogų ir pažeidžiantis esmines jo teises. Prostituciją galima įvardinti, kaip modernios vergovės formą, dramatiškai plintanti ir vis daugiau įtraukianti moterų. Dar popiedžius Jonas Paulius antrasis “Laiške moterims” (1995 m. birželio 29 d.) smerkė pasaulyje išsigalinčią “hedonistinę ir komercinę kultūrą, kuri įgyvendina sistemišką lytiškumo eksploataciją ir pažeidžia net jaunas mergaites, skatindama pelnytis iš savo kūno.

Teikiant pagalbą gatvės moterims svarbu suvokti, kad jos labai pažeistos iš vidaus, daugelis dar vaikystėje patyrusios prievartą ir seksualinį piknaudžiavimą. Mūsų visų pareiga yra gydyti šių moterų dvasios žaizdas, ginti ir ugdyti šių moterų žmogiškąjį kilnumą, pagelbėti išsivaduoti ir netgi suteikti materialinę, švietimo ir kitokią reikalingą pagalbą.

Prostitucijos aukos yra žmonės kurie daugeliu atveju šaukiasi pagalbos išvaduoti iš vergijos, kadangi savo kūno pardavimas gatvėje dažniausiai nėra laisvai išreikštas noras”. Dažnai tai lemia visuomenėje vyraujantis smurtas, žmogaus piknaudžiavimas, nepasitikėjimas, baimė, savigarbos stoka. Prostitucijos pažeistos moterys jau nešioja savyje galias sielos žaizdas, vis dar naiviai puoselėdamos viltis apie tikrąją meilę, nuoširdų bendravimą, saugumą, saviraišką ir geresnį gyvenimą sau ir šeimai. Tačiau tai ką jos daro, negailestingai griaua asmenybę ir visiškai naikina svajonių išsipildymo galimybes.

Atkreiptinas dėmesys ir į prostitucijos naudotojus, kurių asmenybės turi pakankamai problemų, savigarba, socialiniai ryšiai ir bendravimas yra pažeisti. Jie stokoja pagarbos, siekia dominavimo ir moters kontroliavimo. Jiems taip pat reikalinga rimta pagalba sprendžiant seksualumo, vienatvės, frustracijos ar autentiškų ryšių problemas. Manau ,kad “pirkdami seksą” jie neišspręs šių problemų. Valstybė privalo pagelbėti moterims išsivaduoti iš prostitucijos vergovės, suteikti joms prieglobstį, sveiką asmenybės ugdymo, švietėjiškumo galimę, bei užtikrinti socialinę reintegraciją į aplinką. Todėl labai svarbu pažinti šią problemą, jos priežastis ir pasėkmes, sugebėti jas objektyviai įvertinti, kad nukentėjusios moterys pajustų nuoširdžią pagarbą, užuojautą, supratimą, tikrą rūpestį jų bei jų šeimų likimu. Vidinis gyjimas nėra greitas, jis reikalauja laiko bei abiejų pusių pastangų bei kantrybės.

Taip pat reikėtų daugiau dėmesio skirti lytiškumo ugdymui šeimoje, mokykloje tarp jaunimo. Teisingos vidinės nuostatos, pagrįstos pagalba žmogaus asmeniui, jo teisėms, tinkama lytiškumo samprata įgalina ne tik teikti pagalbą, bet ir apsaugo nuo prostitucijos nešamo blogio.

Nemažą įtaką prostitucijos suklestėjimui padarė tai, kad Vakarų Europa bei Skandinavija tapo laisvos tranzitinės valstybės. Atsivėrus sienoms suteneriai jaunas moteri sėmė vežti į kitas valstybes žadėdami gerai mokamą darbą ar turtingą vyrą. Už vieną prostitutę iš Skandinavijos

šalių suteneriai iš Vakarų Europos moka rusijos mafijai apie du tūkstančius dolerių arba du tūkstančius eurų. Per naktį viena prostitutė vidutiniškai savo šeimininkui uždriba iki tūkstančio eurų. Mokslininkų duomenimis į Vakarų Europą iš Rusijos yra atvežama vidutiniškai kas ketvirta moteris.

Rusijoje pagrindiniai būdai verbuoti merginas prostitutės darbui yra:

- 1) melagingi skelbimai laikraščiuose kuriuose siūlo gerai apmokamą darbą, simpatiškom merginom. Kalbos mokėjimas nėra būtinas. Dažniausiai siūlo auklės, pardavėjos, namų tvarkytojos darbą.
- 2) nemokamas aukštasis mokslas užsienyje. Siūlo perspektyvų teisininko, vertėjo išsimokslinimą. Dažnai į šias pinkles papuola merginos nuo 15 iki 20 metų amžiaus.

Pagrindinės „gyvos prekės“ eksportuojamos iš Vakarų Europos, JAV, Kanados, Naujosios Zelandijos, Australijos, Egipto, Izraelio.

Idealiomis aukomis dažnai taip pat tampa vaikai kurie auga vaikų namuose.

- 3) nelegalios įstaigos organizuoja poilsines keliones vaikams pagal tarptautinę programą. Daugelis vaikų po kelionės svetur taip ir į tėvynę nebegrįžta.

Vienos merginos laimės ieškoti vyksta iš naivumo, lengvapėdiškumo, kitos sąmoningai - trokštamos greičiau praturtėti, patirti „saldų gyvenimą“. Dažniausiai jos visos patenka į apsukrių sekso industrijos gigantų rankas. Lietuva ,kaip buvo konstatuota Europos Sąjungos konferencijoje Vienoje, taip pat tampa sekso verslo, prostitučių esporto šalimi, o prekyba žmonėmis seksualiniais tikslais tapo pelningu tarptautiniu geraiorganizuotu kriminaliniu bizniu.

Merginos Lietuvoje panašiais būdais kaip ir Rusijoje verbuojamos prostitutės darbui užsienyje. Jos paprastai verbuojamos apgaule, taip pat, kaip ir Rusijoje per skelbimus laikraščiuose kuriuose siūlomas gerai apmokamas darbas Vakaruose. Siūlomi gerai apmokami darbai pvz. (auklės, baro šokėja, padavėja ir pan.),o ištikrųjų jos atsiduria viešnamiuose. Iš jų atimami dokumentai, joms grasinama, galop, negauna ir tų „išsvajotųjų pinigų“ bei tampa šiuolaikinėmis „baltosiomis vergėmis“. Šių beteisių gretas taip pat dar papildo ir emigrantės.

Tarptautinės prekybos moterimis mafijos tinklą išardyti labai sunku, nes „eksportuotojai“, prostitučių „tiekėjai“ gerai išmano įvairių šalių įstatymus, yra patyrę ir puikiai žino įstatymų spragas ir kaip juos apeiti. Prekyba moterimis yra labai pelningas, mažiau rizikingas verslas, negu tarkim, prekyba voktais automobiliais, narkotikais ar ginklais. Europos Sąjungos atsakingi pareigūnai konstatavo, kad prekyba moterimis – tai neatskiros pavienės šalies problema, o tarptautinio masto problema su kuria reikia kovoti valstybėms bendradarbiaujant tarpusavyje, siekiant užtvirti kelius plisti šiam grėsmingam nusikalstamam verslui. „Tai ciniška padėtis ir didelė gėda Vakarų šalims, kada skurdžių šalių moteris išnaudoja pasiturinčių šalių vyrai“, - pareiškė Europos Ekonominės komisijos narė Anita Gradin.

Europos Sąjunga prievartinę prostituciją traktuoja vienareikšmiškai – kaip šiurkštų žmogaus teisių pažeidimą, o šias nelaimingas moteris – ne kaip nusikaltėles nes dažniausiai jos į šalį atvyksta su padirbtais dokumentais, o kaip aukas.

Lietuvoje požiūris į prostitutę yra negailestingas, smerkiantis. Nuo jų neretai nusigrežia šeima, draugai, artimiausi žmonės. O jaunam žmogui apgaulės keliu patekusiam į nusikaltėlių rankas, patyrus siaubingus išgyvenimus būtina padėti sugrįžti į normalų gyvenimą. Todėl svarbu į juos žiūrėti ne kaip į nusikaltėlius, o kaip į prievartos aukas.

Europos Sąjungos konferencijoje buvo siūloma griežtai diferencijuoti – “laisvanoriškas” prostitutes ir prievartines prostitutes, bet apskritai manoma, kad ir vienos ir kitos yra aukos. Nes tai dažniausiai merginos ar net vaikinai iš asocialių šeimų, pastūmėti sunkių gyvenimo aplinkybių. Skurdas, moralinė degradacija skaudžiai atsiliepia tokių šeimų vaikams.

Švedų sociologas, Gioteborgo universiteto profesorius Svenas Akselis Mensonas (Sven Alex Menson) daugiau kaip dešimt metų nagrinėjantis prostitucijos fenomeną, Vienos konvencijoje pareiškė savo nuomonę, kad „prostitucija yra vyrų, o ne moterų problema”. Todėl atsakomybė turi tekti vyrams kurie naudojami šių moterų paslaugomis. Ir ne vien kaip prostitutės partneriui, bet ir moralinė, nes dažniausiai vyriškis pastūmėja merginą šiuo slidžiu keliu.

Prievartinės prostitucijos aukoms labai reikia paramos. Visų pirma moralinės. Paprastai policija užsienyje jas sulaiko su padirbtais pasais ar be dokumentų ir deportuoja. Tolimesnis jų likimas niekam nerūpi, nebent artimiesiems ir tai ne visada. Olandijoje, Belgijoje, Vokietijoje, Danijoje, Lenkijoje, Lietuvoje, efektyviai veikia kovos su prekyba moterimis fondai kuriuos finansuoja tos šalies vyriausybės arba tarptautinės organizacijos. Jie glaudžiai bendradarbiauja su policija teikia prieglobstį bei paramą aukoms, sutikusioms liudyti teisme, užsiimti prevencine veikla. Europos Sąjungos konferencijoje buvo akcentuojama priverstinės prostitucijos aukų reintegracija į visuomenę. Būtina užtikrinti aukų socialinę, juridinę, ekonominę, administracinę aplinką. Joms reikia pastogės, darbo, išsilavinimo ir pan., nes merginos dažnai bijo kreiptis į policiją liudyti teisme, netgi bijo sugrįžti namo, nes yra pavojinga grįžti į savo šalį, ir todėl ne viena pasuka atgal į tą patį pražūtingą kelią.

Europos Sąjunga valstybėms kurios kovoja su prekyba žmonėmis bei prostitucija siūlo įkurti bendrą centrą, kuris rinktų duomenis ir informaciją apie prievartinės prostitucijos aukas bei bendromis pasienio, kriminalinės policijos, migracijos tarnybų, ambasadų ir konsulatų pastangomis, padedant nevyriausybiniams organizacijoms užkirsti kelią šiam platų mastą įgijusiam nusikalstamam tarptautiniam verslui, siektų, kad glaudžiai bendradarbiautų šalys, kuriose aktuali prekybos žmonėmis problema.

Vien tik nevyriausybinių organizacijos nėra pajėgios išspręsti šios skaudžios problemos. Nevyriausybinių organizacijos galėtų būti savotišku ryšinininku tarp aukos ir valdžios

institucijų. Jos galėtų teikti psichologinę, pirminę teisinę, moralinę, pagalbą. O prekybos moterimis seksualinio išnaudojimo tikslams, prostitucijos klausimą būtina spręsti valstybiniu lygiu.

J. Ruškus ir N. Mažeikienė (2005 m.) nagrinėja prekybos moterimis reiškinius bei skatina prevencinių priemonių plėtrą prostitucijai pažaboti. Jie teigia, kad prekyba moterimis reiškia moters gyvenimo sužlugdymą, nes moterys patiria didžiules traumas kurios lieka visam gyvenimui. Moterys kurios yra parduodamos jėga ir apgaule, dažniausiai patiria ir fizinį smurtą: jos yra prievartaujamos, mušamos, išjuokiamos. Psichologinis šokas padaro jas ypač pažeidžiamas ir todėl jos gali greitai ištraukti į įvairių organizacijų, sektų veiklą. Dėl nuolatinių grasinimų, smurto, „baudų mokėjimo“ moterys tampa labai priklausomos nuo prekeivių, jos tampa lyg daiktai, su kuriais sąvadautojai gali daryti, ką nori. Dirbančios užsienyje prostitutės daugeliu atveju net nemoka tos šalies kalbos ir jomis gali lengvai manipuliuoti⁶⁴.

Trumpai aptarsiu jaunos merginos išgyvenimus, patirtą prievartą, smurtą patekus į prekeivių žmonėmis rankas.

Netrukus prieš Šiaulių apygardos teismą stosiančiai J. Razmienei bei jos bendrininkams gresia laisvės atėmimas nuo 2 iki 12 metų. Kurie nuo 2004 metų sekso vergovėn galėjo parduoti apie 80 merginų iš visos Lietuvos. Tokias išvadas padarė daugiau nei dvejus metus J. Razmienės ir jos bendrininkų veiklą tyrę Lietuvos ir Didžiosios Britanijos pareigūnai.

Tiksliai žinoma, kad J. Razmienės sukurtas tinklas į užsienį dirbti prostitutėmis išvežė 12 lietuvių. Dešimt jų pateko į sąvadautojų rankas, o dviem pavyko išvengti prostitutės dalios, nes policija sulaukė jų pirklius. Šiaulietė įkūrė grožio mokyklą jaunosioms manekenėms. Pinigų iš grožio mokyklos legaliai užsidirbti nesugebėjusi ėmėsi prekybos žmonėmis. Iš pradžių merginos buvo gabenamos į Vokietiją ir Ispaniją. Netrukus J. Razmienės komandą papildė jos sūnus nebaigęs dar nė mokyklos taip pat du teisti tauragiškiai kurie visi turėjo ieškoti merginų.

Prekyba prostitutėmis suklestėjo, o pelnas dar daugiau išaugo 2004 metų pavasarį, kai Lietuva įstojo į Europos Sąjungą. Atsivėrus sienoms, atsirado galimybė įvežti merginų į griežtai su nelegalia migracija kovojančias šalis, pavyzdžiui, Didžiąją Britaniją. Vokietijoje turkų sąvadautojai už prostitutę lietuviams sumokėdavo nuo dviejų tūkstančių iki penkių tūkstančių eurų. Tuo tarpu D. Britanijoje iš albanų buvo galima gauti tokią pat sumą, bet svarais sterlingais, o tai garantuodavo maždaug pusantro karto didesnę pelną. Dauguma tuomet per J. Razmienę į D. Britaniją iškelevusių merginų žinojo arba bent jau įtarė, kad dirbs prostitutėmis. Padėtis ėmė keistis kai D. Britanijoje lietuvių aklausa smarkiai išaugo, bet pristigo kūnu prekiauti sutinkančių merginų. Tada nutarta į sekso vergiją jas vežti apgaule. Verbuotojai iš pradžių su merginomis

⁶⁴ J. Ruškus, N. Mažeikienė, A. Blinstrubas, S. Balčiūnas. Prekybos moterimis ir prostitucijos aukų rehabilitacija ir reintegracija. 2005. P. 43-44.

užmegzdavo draugiškus santykius ir tik po kurio laiko kartu pasiūlydavo vykti į D. Britaniją. Gerą įvaizdį susikurti spėjusių verbuotojų pasiūlymus priėmusios merginos atsitokėdavo tik atsidūrusios albanų sąvadautojų rankose. Išardžius prekybos žmonėmis tinklą, aukos prasarė, kad naujieji pažystami buvo itin draugiški - nenaudojo prievartos, o apie nepadorius pasiūlymus net neužsimindavo. Verbuotojai aukų ieškojo per draugus, pažįstamus, patys važinėjo po miestelius ir kaimus. Į prekeivių prostitutėmis akiratį patekdavo pasilinksminti mėgstančios ir apie gerą gyvenimą svajojančios merginos. Verbuotojai nevengdavo improvizuoti ir naudodavosi jiems atsitiktinai pasitaikiusiomis progomis. Dirbti prostitutėmis nesutinkančias merginas albanai mušė, marino badu, žagino. Viena į sekso vergovę įviliota lietuvaitė iš nevilties rankas susipjaustė peiliu.

Skurdi butis, sunkios gyvenimo sąlygos, alinamas darbas - tokie prisiminimai apie gyvenimą viešnamyje liko apgaule įviliotoms lietuvėms. Merginos turėjo būti pasiruošusios tenkinti klientų įgeidžius kiaurą parą, o klientų nestokojantys albanai stengdavosi jiems įtikti. Jeigu naktį į viešbutį užeidavo daugiau klientų arba svečiams neįtikdavo vestibulyje pasitikusios merginos, sąvadautojai žadindavo net tas prostitutes, kurioms buvo leidę pailsėti. Į viešbutį užėjusiam ir prostitutę išsirikusiam klientui būdavo pateikiamas paslaugų kainoraštis. Išsirikęs norimą paslaugą norimą paslaugą klientas privalėjo iškart sumokėti pinigus prostitutei. Išlydėdama klientą prostitutė pinigus atiduoda viešnamio administratorei, kuri juos įmeta į specialią dėžutę, o į kurnalą įrašo kas ir kiek uždirbo. Viešnamyje valanda prostitutės paslaugų kainuoja nuo 40 iki 100 svarų (nuo 200 iki 500 litų). Viena prostitutė sąvadautojui per parą uždirba nuo 300 iki 800 svarų (nuo 1500 iki 4000 litų). Į sekso vergovę patekusioms lietuvaitėms buvo žadama mokėti po 2 svarų (apie 100 litų) už aptarnautą klientą. Tačiau nepraturtėjo nė viena mergina – uždarbavo užtekdavo maistui ir prievarta išsiūlytiems drabužiams.

Todėl viena svarbiausių Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos krypčių teisinės sistemos reformos, teisėtvarkos ir vidaus politikos srityje – įgyvendinti radikalias nusikalstamumo (ypač tarptautinio organizuoto) prevencijos bei kontrolės priemones: kompleksiskai šalinti šių reiškinių priežastis, modernizuoti ir stiprinti teisės saugos ir kitų valstybės institucijų sistemą, remti nevyriausybinę organizacijų veiklą, ardyti nusikalstamų struktūrų, kurios verčiasi prekyba žmonėmis ir prostitucijos organizavimu, vaikų prievartos ir komercinio išnaudojimo organizavimo tinklus.

Prekyba žmonėmis turi daug bendro su nepageidaujama socialiniais reiškiniais kaip skurdas, nedarbas, išnaudojimas, smurtas ir kt. Be to, ji susijusi su organizuotu nusikalstamumu bei kitomis nusikalstamomis veikomis, tokiomis kaip nelegali migracija, prekyba narkotikais, prostitucija, sąvadavimas, dokumentų klastojimas, korupcija.

Pirmiausiai gilinantis į prekybos žmonėmis bei prostitucijos problemą galime trumpai apžvelgti prekybos žmonėmis sampratą, mastus tiek Lietuvoje tiek ir užsienyje. Pasaulyje pradedant nuo XIX amžiaus pabaigos buvo priimta daug reikšmingų tarptautinės teisės aktų prekybos žmonėmis kontrolės ir prevencijos srities klausimais. Pagrindinių ir šiuo metu turinčių pagrindinę reikšmę tarptautinės teisės aktų nuostatos dėl prekybos žmonėmis kontrolės ir prevencijos įgyvendinamos ir Lietuvoje.

Labai aiškiai prekybos žmonėmis terminas išdėstytas 2000 m. JTO Protokole dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertinamą jį, kuris papildė Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą.

Specialias prekybos žmonėmis apibrėžtis galima rasti ir kiekvienos valstybės teisinėje bazėje. Pavyzdžiui, LR BK 147 straipsnyje prekyba žmonėmis apibrėžiama kaip asmens pardavimas, pirkimas ar kitoks perleidimas ar įgyjimas, turint tikslą gauti turtinės ar kitokios asmeninės naudos.⁶⁵

Prekybos žmonėmis nusikaltimo sudėtis Lietuvos baudžiamojoje teisėje atsirado palyginti neseniai – 1998 m. liepos 2 d. Tiek nusikaltimo pavadinimas tiek ir normos turinys nėra įprastas nes čia mes kalbame ne apie prekės, bet apie žmogaus pirkimą ir pardavimą. Prekybos žmonėmis norma, be abejo, atsirado ne atsitiktinai, įtraukti ją į baudžiamąjį kodeksą paskatino būtinumas imtis priemonių prieš pasaulyje ir Lietuvoje paplitusį kriminalinį reiškinį, kai išnaudojimo tikslais gabenami ir parduodami žmonės. Atsakomybė už prekybą žmonėmis aiškiai reglamentuota tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose, bet jos mastai išlieka dideli.

Jungtinių Tautų duomenimis, kas met visame pasaulyje parduodama daugiau nei 4 milijonai žmonių. Dažnai prekyba žmonėmis, prostitucija, siejama su organizuota nelegalia migracija iš neturtingų ir politiškai nestabilių šalių į turtingesnes šalis. Į nelegalią padėtį patekę žmonės priversti dirbti menkai mokamą, nelegalų darbą. Jų elgesį ir ryšius dažnai kontroliuoja darbdavys. Pavyzdžiui, moterys priverčiamos užsiimti prostitucija faktiškai atiduodamos savo laisvę į sutenerių rankas. Tai sudaro palankias sąlygas šias moteris išnaudoti, o jas dažniausiai išnaudoja tos pačios kilmės migrantai.

Ypač didelį mastą pasaulyje įgijo moterų verbavimas ir jų pardavimas dirbti prostitutėmis į užsienį. Ši šiuolaikinės vergovės forma buvo ir tebėra pasaulinio masto problema. Ja susirūpino daugelis pasaulio šalių. Europos saugumo ir bendradarbiavimo tarybos duomenimis, nuo 1997 m. iki 2000 m. iš buvusios TSRS teritorijos, Centrinės ir Rytų Europos ir Šiaurės Amerikos į šalis užsiimti prostitucija buvo išgabenta 750 tūkst. moterų ir mergaičių⁶⁶.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000. P. 55.

⁶⁶ Fedosiukas O. Prekyba žmonėmis kaip nusikaltimas žmogaus laisvei // Jurisprudencija; 2003, T. 45(37), P. 86-97.

Lietuva yra prekybos moterimis ir nepilnametėmis merginomis seksualiniam išnaudojimui šaltinis, tranzito ir paskirties šalis. Oficialiais nevyriausybinių organizacijų duomenimis, nuo 10 iki 20 proc. prostitucija užsiimančių asmenų yra jaunesni nei aštuoniolikos metų. Pagal Europolo surinktus duomenis, kiekvienais metais į užsienį parduodama 1200 lietuvių moterų, o nevyriausybinių organizacijų pateikti skaičiai dar didesni. Vienas trečdalis šių nusikaltimų aukų lietuvių išvežama į Jungtinę Karalystę. Be to, Lietuva yra tranzito ir paskirties viena prekybos žmonėmis aukoms, gabenamoms iš Baltarusijos, Rusijos (Kaliningrado srities) ir Ukrainos⁶⁷.

Lietuvos Vyriausybė deda daug pastangų nustatyti ir užkardyti prekybos žmonėmis atvejus, tačiau už prekybą žmonėmis nuteisiami tik pavieniai asmenys. Lietuvos Respublikos generelinės prokuratūros 2002 m. spalio 10 d. pažymyje konstatuota, kad nuo prekybos žmonėmis normos įsigaliojimo (1998 m. liepos 2 d.) už šį nusikaltimą buvo nuteisti tik trys asmenys. Pažymyje taip pat teigiama. Kad sunkumų atskleidžiant ir įrodinėjant prekybą žmonėmis kyla dėl to, kad moterys į užsienį dažniausiai vyksta žinodamos, kad teks verstis prostitucija, todėl vengia įvardinti asmenis, padėjusius išvykti ar pasitikusius užsienyje, taip pat atskleisti kitas tyrimui reikšmingas aplinkybes, jų pardavimo sandoriai vyksta užsienyje, jokie liudytojai negali patvirtinti pinigų perdavimo fakto, nežino, kiek ir kam buvo sumokėta. Pasienio policija, net ir turėdama duomenų apie tai, kad mergina vežama į užsienį užsiimti prostitucija, dažnai yra bejėgiai užkirstibtam kelią, nes vykimo dokumentai tvarkingi, o išvežamos merginos paprastai teigia, kad į užsienį vyksta savo noru.⁶⁸

Taip pat labai svarbu pastebėti, kad prekybos žmonėmis norma kol kas netaikoma asmenims, kaltinamies sąvadavimu Lietuvos miestuose, tame tarpe ir uostamiestyje. Nors sąvadavimas savo teisiniais požymiais beveik visada sutampa su prekybos žmonėmis nusikaltimo sudėties požymiais.

Prekyba žmonėmis yra latentinis, arba užslėptas, nusikaltimas, nes ne kiekviena išvežta į užsienį dirbti prostitute moteris kreipiasi pagalbos, todėl nėra tikslios informacijos apie parduotų į užsienį moterų mastą. Lietuvoje taip pat nėra tikslių duomenų, teisinės praktikos apie tokias prekybos žmonėmis formas kaip žmogaus pardavimas už skolas, priverstinė santuoka, priverstinė vyrų prostitucija.⁶⁹

Šiuo metu dažniausiai iš Lietuvos moterys eksportuojamos seksualiai išnaudoti ar įdarbinti prostitutėmis į tokias valstybes: Vokietija, Ispanija, Italija, Norvegija, Olandija, Anglija, Prancūzija, Šveicarija, Graikija, Lenkija ir kitas valstybes. Intensyvus merginų gabenimas į Lenkiją aiškinamas tuo, kad šalis yra tapusi savitu moterų tranzito punktu.

⁶⁷ Lietuvos tekstas 2006 m. Kovos su prekyba žmonėmis ataskaitoje. [http://vilnius.usembassy.gov/Text/Docs/Other/pdf \[2006-07-16\]](http://vilnius.usembassy.gov/Text/Docs/Other/pdf [2006-07-16]).

⁶⁸ Stančaitis A. Pasienio policijos vaidmuo stabdant prekybą žmonėmis // Prekyba žmonėmis – tarptautinė problema. Konferencijos pranešimai. – Vilnius, 1998. P. 15.

⁶⁹ Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė. [http://sos.vrm.lt:81/mod-richtext.php?pid2 \[2006-07-15\]](http://sos.vrm.lt:81/mod-richtext.php?pid2 [2006-07-15]).

Lietuva priėmė Baudžiamojo kodekso pataisas, aiškiau apibūdinančias prekybą žmonėmis ir sugriežtinančias bausmes už prekybą žmonėmis, tačiau prekyba žmonėmis ir toliau išlieka neišsprendžiama problema.

Mūsų visuomenėje vis dar vyrauja nuomonė, kad merginos – priverstinės prostitucijos aukos – pačios kaltos dėl savo nelaimės. Dažnai į šią problemą žiūrima siaurąja prasme t. y., tik kaip į nelegalios migracijos problemą. Toks požiūris pasmerkia moteris būti visiškai beteisėmis svetimoje valstybėje, jos negali pasinaudoti jokiais teisėmis ir apsaugos priemonėmis. Pagal tarptautinius teisės aktus priverstinės prostitucijos aukos – nukentėjusiosios, kurioms galioja visos žmogaus teisės.⁷⁰

Prekyba moterimis Lietuvoje neretai suprantama tik kaip priverstinė prostitucija, todėl natūralu, kad šis klausimas tampa teisėsaugos institucijų problema. O pastaroji neišvengiamai tampa kriminalinė, ir dėmesys krypsta vien į prostitucijų bei sąvadautojų nusikalstamą veiką. Prekyba moterimis siejama tik su prievartine prostitucija ir žmogaus dingimu, pamirštama, kad visas žinomas prostitucijos formas derėtų vertinti kaip smurto prieš moteris apraiškas ir jų teisių pažeidimą. Dažniausiai moterys teigia, kad verčiasi prostitucija dėl to, kad jos užsidirbtų pinigų ir susitvarkytų gyvenimą. Jos nuo gimimo priklausė socialiai labiausiai pažeidžiamai asmenų grupei, šioms nuskriaustoms moterims ar mergaitėms laiku nebuvo suteikta socialinė ir psichologinė pagalba. Prostitucija bei sąvadaavimas yra nelegalaus gerai organizuoto verslo šaka, kuri operatyviai reaguoja į rinkos pokyčius. Organizuoto nusikalstamumo tikslas – didžiausio pelno esant minimaliam rizikos laipsniui siekimas, todėl nusikalstamos struktūros skverbiasi į tas visuomeninio gyvenimo sritis, iš kurių galima gauti didžiausią pelną.

Europos saugumo ir bendradarbiavimo tarybos duomenimis, nuo 1997 m. iki 2000 m. iš buvusios TSRS teritorijos, Vidurio ir Rytų Europos teritorijų į Vakarų Europos ir Šiaurės Amerikos šalis prostitucijos tikslais buvo išgabenta 750 tūkst. moterų ir mergaičių. Prekyba žmonėmis neaplenkė ir Lietuvos, kurioje moterys parduodamos verstis prostitucija tiek Lietuvoje, tiek ir į užsienio valstybes. Lietuva tapo ne tik moterų eksporto, bet ir tranzito tarp Rytų ir Vidurio Europos valstybių šalimi.

Kaip jau minėjau prostitucija ir sąvadaavimas pasižymi dideliu latentškumu ir visiškai neatsispindi oficialiojoje statistikoje. Spėjama, kad kasmet apie vienas tūkstantis moterų prostitucijos tikslais išvežama iš Lietuvos į užsienį. Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros duomenimis 2002 m. į oficialiąją statistiką pateko tik 8 užregistruoti prekybos žmonėmis atvejai, o nuo prekybos žmonėmis normos įsigaliojimo (1998 m. liepos 2 d.) už šį nusikaltimą buvo nuteisti tik trys asmenys. Moterys iš Lietuvos per Lenkiją gabenamos į

⁷⁰ Gustienė O. Prekybos žmonėmis prevencija ir problemos. 2004 m. balandžio 26 d. tarptautinio seminaro “Prekybos žmonėmis prevencija Lietuvoje: problemos ir jo sprendimo būdai” medžiaga, Vilnius, P. 19-21.

Vokietiją. Ten jos seksualiai išnaudojamos. Kitu atveju moterys iš NVS šalių atvežamos į Lietuvą. Priedanga dažniausiai būna moterų vežimas dirbti į užsienį. Kitas šio verslo aspektas – prostitucija pačioje šalyje. Sąlygiškai prostituciją galima būtų suskirstyti į kelis lygius.

- 1) prostitucija paplitusi tarp narkomanų, valkataujančių asmenų. Šio lygio veiklos organizuotos nusikalstamos grupuotės nekontroliuoja;
- 2) laisvai veikiančios prostitutės. Jos dirba baruose, restoranuose, lošimo namuose ir be sąvadautojų;
- 3) prostitutės dirbančios su sąvadautojais. Būtent šią prostitucijos dalį „globoja“ organizuotos nusikalstamos grupuotės⁷¹.

Prekeiviai moterimis, norėdami išgauti moters sutikimą užsiima prostitucija, dažnai ją tiesiog paperka - duoda pinigų, perka drabužius, o vėliau savo aukai nebeleidžia pasitraukti, kol ji „neatidirbs savo skolos“. Morališkai įsipareigojusi moteris labiau linkusi paklusti jai primetamai valiai, todėl išoriškai tokie išnaudotojo ir išnaudojamos moters santykiai gali atrodyti kaip savanoriški, nors jų turinys yra prievartinis⁷².

Moterys, atgabentos į svetimą šalį, verčiamos užsiimti prostitucija įvairiais būdais. Įvairiuose šaltiniuose nurodoma, kad dažniausiai moterys užsiima prostitucija priverčiamos fizine ar psichine prievarta, jas pagrobiant, apgaule, piknaudžiaujant įgaliojimais ar aukos pažeidžiamumu, mokant ar priimant pinigus ar kitą naudą, kad būtų gautas kito tą moterį kontrliuojančio asmens sutikimas siekiant išnaudoti.

Išanalizavus Lietuvos teismų praktiką bylose dėl žmonių prekybos galima teigti, kad beveik visais avejais nusikaltėliai naudojo nesmurtinius verbavimo būdus. Atvirai informuodavo savo aukas apie būsimo darbo pobūdį. Savo darbo pasiūlymą reklamavo kaip labai pelningą, patrauklų, saugų. Pastebima, kad pačiu verbavimu dažnai užsiiminėdavo pačios moterys. Visos nukentėjusios teisme teigė, kad pačios sutiko vykti į užsienį verstis prostitucija savo noru, tačiau teisiamųjų suole atsidūrę prekeiviaižmonėmis gindavosi, jog tik padėję moterims įgyvendinti jų planus.

Merginos taip pat verbuojamos grožio konkursuose, mokyklų šokių būreliuose, aukštojo mokslo įstaigų studentams organizuojamų karjeros dienų metu, įvairiuose renginiuose skirtuose jaunimui. Akyvaizdų verbavimą rodo skelbimai, kai siūlomas gerai apmokamas darbas, pažadas apgyvendinti, tačiau nereikalaujama jokios kvalifikacijos.

Tarptautiniai prostitucijos verslo tinklai internete dangstomi modelių agentūrų, ieškančių gražių vaikinių ir meginų, reklamoms. Tokius tarptautinius tinklus jų organizatoriai valdo

⁷¹ Gutauskas A. Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika \ Jurisprudencija, 2003, T. 49(41), P. 5-18.

⁷² Fedosiuk O. Prekyba žmonėmis kaip nusikaltimas žmogaus laisvei \ Jurisprudencija, 2003, T. 45(37), P. 86-97.

mobiliaisiais telefonais perduodamais nurodymais. Nustatyta, kad taptautiniai tinklai prostitucijos paslaugas teikiančią personalą atnaujina kas treji metai.

Kai kuriose bylose teismieji netgi nurodė, kad merginos buvo supažindintos ir su jų kontrolės ir elgesio metodais, baudų sistema už blogą klientų aptarnavimą ir pan.⁷³

Daugeliu atveju nukentėjusios sutiko pačios važiuoti į užsienį verstis prostitucija, todėl tai apsunkino asmenų veikų klasifikavimą pagal LR BK kaip prekybą žmonėmis, nes pagal BK asmens gabenimas jo sutikimu verstis prostitucija nelaikomas prekyba žmonėmis, o pelnymasis iš kito žmogaus nėra prostitucijos rūšis. Lietuvos teismai, remdamiesi 2000 m. lapkričio 15 d. priimto JTO konvenciją prieš tarptautinį nusikalstamumą papildančio Protokolo dėl prekybos žmonėmis, ypač moterims ir vaikams, prevencijos sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja nuostatomis, pagal kurias asmens užverbavimas prostitucijai, kai šis sutinka būti išnaudojamas dėl sunkios materialinės padėties ar papirkimo, taip pat yra prekyba žmonėmis, minėtus atvejus traktavo kaip prekybą žmonėmis. Tokie atvejai įvardijami kaip piknaudžiavimas aukos pažeidžiamumu, todėl tokiomis sąlygomis išgautas aukos sutikimas praranda juridinę reikšmę.

Pažymėtina, kad prekiautojai žmonėmis, sąvadautojai, norėdami moteris padaryti priklausomas nuo jų, siekdami palaušti aukų pasipriešinimą ir nenorą verstis prostitucija, prievartos būdu pripratina jas vartoti narkotines medžiagas, dėl kurių šios vėliau vykdo visus nusikaltėlių paliepiumus. Neatlaikiosios psichologinės įtampos, nuolatinės prievartos, patyčių, smurto, moterys pačios nusivylusios tokiu gyvenimu pradeda vartoti narkotines medžiagas. Yra duomenų, kad sąvadautojai jiems priklausančias prostitutes verčia pardavinėti narkotines medžiagas bei jomis svaiginti savo klientus. Auka įtraukta į išnaudojimo liūną dažniausiai apgaunama dėl nelegalaus darbo pobūdžio, darbo sąlygų, apribojama jos judėjimo laisvė, sąvadautojai pasisavina aukos tapatybės dokumentus, kontroliuoja kasdieninį gyvenimą, riboja jos socialinius ryšius su šeima, draugais. Nelegalus tokių aukų įvežimas į šalį rodo žmogaus laisvių suvaržymą, o tai yra rimtas pažeidimas.

Moterų pardavimo rinkos užsienyje priklauso nuo prostitucijos paklausos bei nuo teisinio reglamentavimo. Naujas nišas prekeiviams žmonėmis padeda atrasti intensyvi mūsų piliečių migracija bei verslo ryšiai užsienyje. Tokiu verslu verčiasi ne tik Lietuvos piliečiai, bet ir kitų valstybių tokių kaip Baltarusija, Rusija, Ukraina piliečiai. Lietuvoje apie 15 proc. visų prostitučių atvežamos iš Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos. Įsitraukusios į nelegalų prostitucijos verslą, jos prievarta seksualiai išnaudojamos, kai kurios išvežamos į vakarų valstybes.

Pastaruoju metu sumažėjo prostitučių importuojamų iš Ukrainos į Lietuvą. Todėl, kad Lietuvoje sumažėjo darbo seksualinių paslaugų apmokestinimas. Lietuvai įstojus į Europos sąjungą padidėjo deportacijos rizika.

⁷³ Fedosiuk O. Prekyba žmonėmis baudžiamojoje teisėje ir teismų praktikoje \ Teisė, 2005, Nr. 54.

Šio nelegalaus verslo pagrindu egzistuoja organizuotos nusikalstamumo struktūros, greitai reaguojančios į rinkos pokyčius.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ekspertų duomenimis, neteisėtos pajamos gaunamos iš prostitucijos verslo tik Lietuvoje, siekia apie 50 mln. litų, o apskritai iš prekybos žmonėmis ir su ja susijusiomis nusikalstamomis veikomis – 200-300 mln. Lt.

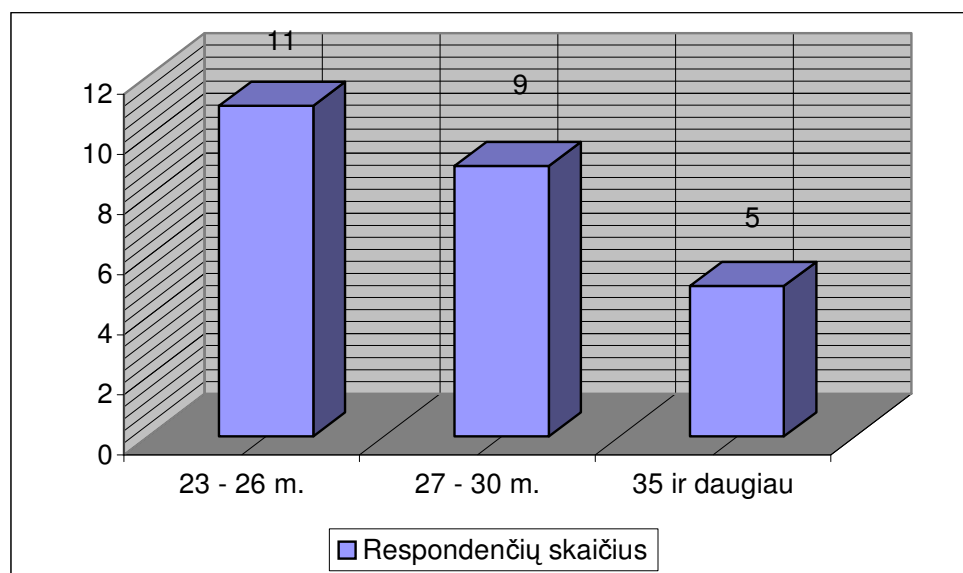
Pastaruoju metu prekyba žmonėmis šiek tiek pakito, esminis skirtumas tarp ankstesnės ir dabartinės prekybos moterimis sistemų yra tas, kad jos parduodamos už mažasnę sumą, tačiau jų pardavėjai kas mėnesį gauna aukos mėnesio uždarbio, maždaug 20 proc., dalį. Tai reiškia, kad tarp aukų tiekėjų ir sutenerių susiklosto glaudūs tarpusavio finansiniai santykiai. Lietuvos Respublikos piliečių eksporto į užsienį kryptys nuolat keičiasi. Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, prieš keletą metų didžiausias srautas buvo į Izraelį, Graikiją, Jungtinius Arabų Emiratus, Turkiją, o šiuo metu vykstama į Vokietiją, Ispaniją, Daniją, Norvegiją, Olandiją, Angliją, Prancūziją ir kitas valstybes. Todėl, kad sugriežtinti kai kurių valstybių migracijos įstatymai. Izraelyje, Turkijoje, sulaikytos nelegalios prostitutės uždaromos į kalėjmus. Į šias valstybes stengiamasi neįleisti netekėjusių, sutuoktinio nelydimų jaunesnių nei trisdešimties metų moterų, dėl tokio reišinio vis populėrėja fiktyvi santuoka.

4. PROSTITUCIJOS KLAIPĖDOS MIESTE KRIMINOLOGINĖ ANALIZĖ

Mano magistriniame darbe didesnis dėmesys buvo skiriamas prostitucijos paslaugas teikiančių asmenų asmenybių analizei ir kt., todėl, kad sąvadavimo paplitimą kol kas labai sunku iširti ir šis nusikaltimas pasižymi dideliu latentišku.

2006 m. rugsėjo-gruodžio mėnesiais Klaipėdos mieste iš viso buvo apklaustos 25 merginos ir moterys, besiverčiančios prostitucija gatvėse bei butuose. Taip pat interviu metodu buvo apklausti 4 vyrai - klientai pirkę seksualines paslaugas iš prostitucija besiverčiančių moterų.

Apklaustų respondenčių užsiimančių prostitucija moterų amžius svyruoja nuo 23 iki 35 metų ir daugiau. Viršutinę amžiaus ribą nurodyti sunkiau nes sudarant anketą viršutinei amžiaus ribai pažymėti buvo pasirinkta 35 ir daugiau metų. Socialinių ligų konsultavimo centro „Demetra“ duomenimis, galima teigti, kad į prostitucija įtraukiami ne tik jauni žmonės, bet ir vyresni – iki 53 metų⁷⁴. Kaip matosi iš pateiktų duomenų, prostitucija užsiimančių moterų ir merginų amžius yra įvairus – pradedant nuo 23 metų, bet tai tikrai nereiškia, kad būtent šiuo verslu užsiima moterys sulaukusios 23 metų amžiaus. Žinoma jos gali būti ir kur kas jaunesnės. Galima pažymėti, kad jaunos merginos dažnai įsitraukia į prostitucijos verslą todėl, kad reikia pinigų išgyvenimui ar išlaikyti nepilnamečius vaikus arba tiesiog jos jau vartoja narkotines medžiagas ir neturėdamos pinigų dozei jos parduoda savo kūną.

1 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal amžiaus grupes

Iš apklaustų 25 respondenčių visos nurodė turinčios vaikų, kurių amžius svyruoja nuo 2 iki 21 metų. 23 respondentės nurodė, kad turi du ir daugiau vaikų. 6 respondenčių vaikai gyvena kartu

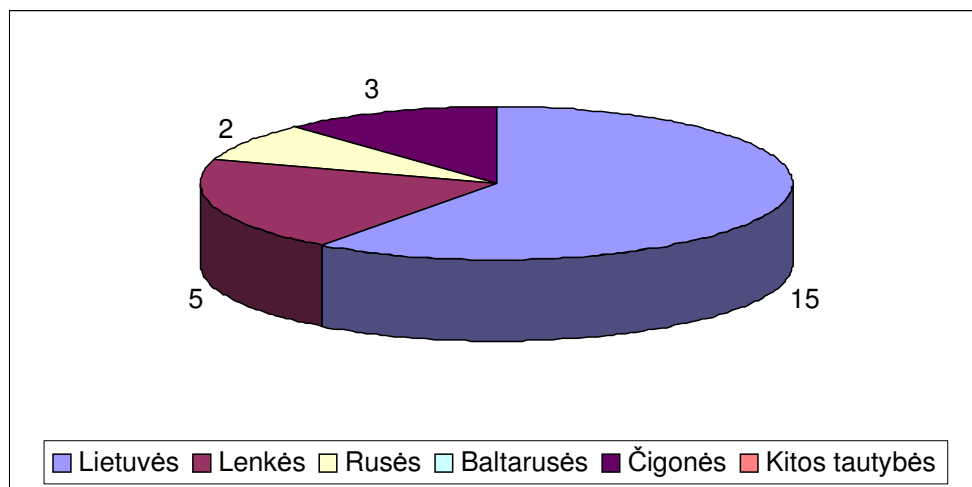
⁷⁴ Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. Tarptautinės migracijos organizacija Socialinių tyrimų institutas V. 2004, P. 33.

su jomis, 10 respondenčių vaikai gyvena pas senelius, nes pačios respondentės dėl nestabilaus atlyginimo bei „budinčio“ darbo grafiko negali pasirūpinti savo atžalomis. 6 respondenčių vaikai gyvena globos įstaigose, nes jos pačios neturi galimybių t.y, vartoja narkotines medžiagas, mažai uždirba, nevengia išlenkti taurelės, neturi stabilaus, pastovaus uždarbio nes niekada legaliai nedirbo, todėl negali auginti savo vaikų. Trys respondentės nurodė, kad vaikai gyvena ne su jomis, o kur jie gyvena ir su kuo, jos nurodyti atsisakė.

Remiantis „Demetros“ pateikiama ataskaita, Lietuvoje prostitucija užsiimančiųjų moterų amžiaus vidurkis yra 24,5 metai. Jų išsilavinimas yra žemas, dažniausiai nebaigtas vidurinis. Tačiau nelegaliuose viešnamiuose pasitaiko ir studenčių, pvz. atvykusių į konkrečią šalį tęsti studijų, įgyti papildomų žinių per įvairias mainų programas. Taip pasitaiko viešnamiuose ir aukštąjį išsilavinimą turinčių moterų. „Demetros“ tyrimų duomenys rodo, jog dauguma jų yra netekėjusios (75 %). Svarbus faktas, apibūdinantis prostitutas – daugelis jų (52%), vaikystėje patyrusios prievartą ar kilusias iš asocialių ar nepilnų šeimų, taip pat našlaitės iš globos įstaigų⁷⁵.

Kitas pastebėjimas būtų toks, kad skirtingas respondenčių amžiaus grupių pasiskirstymas butuose ir gatvėse. Gatvėse jaunų merginų (nuo 23 metų ir jaunesnių) siūlančių savo paslaugas pasitaikė nedaug – tik 2 kurios jau apie 4 metus vartoja narkotines medžiagas. Tuo tarpu butuose tokio amžiaus merginų teko sutikti kur kas daugiau. Situacija yra tokia, kad gatvėse dirbančios moterys yra žemiausiojo socialinio lygmens šios profesijos atstovės. Gatvėje yra sunkesnės darbo sąlygos, mažesnis atlygis už seksualines paslaugas, daugiau viešumo, taip pat ne maža konkurencija, todėl senesnės moterys stengiasi nepriimti į savo ratą jaunų merginų kurios gali nuvilioti daugumą klientus. Butuose dirbančių merginų situacija yra kitokia, čia jomis rūpinasi sąvadautojai kurie suinteresuoti kuo didesniu pelnu. Ten dirbančios merginos yra jaunesnės, patrauklesnės, gražesnės. Ne retai norint dirbti po sąvadautojo sparneliu reikia praeiti tam tikrą atranką. Po tam tikro laiko šios merginos nebegalėdamos pritraukti pakankamo kiekio klientų išėina dirbti į gatves, o jų darbus tęsia jaunėlės.

⁷⁵ Počiūtė J. Prostitucijos kaip reiškinių tema Klaipėdos ir Kauno regionų dienraščiuose. <http://www.moterys.lt/index.php?show-content-id/434>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

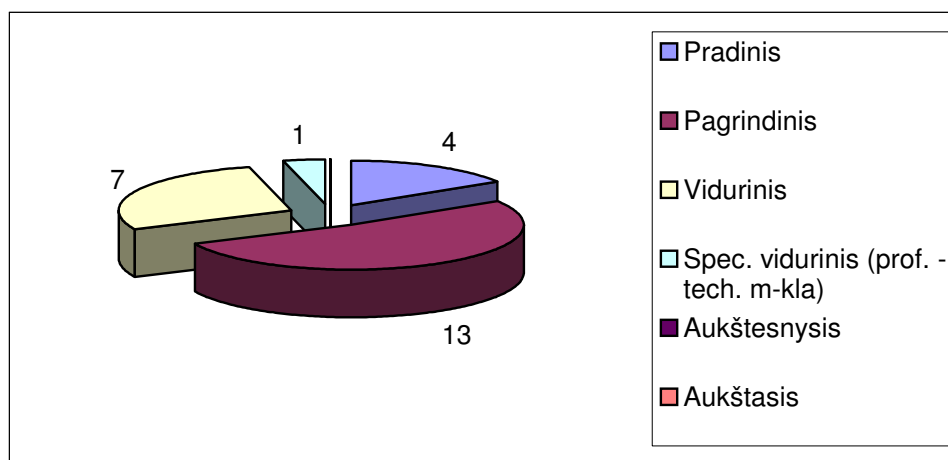

2 pav. Respondenčių pasiskirstymas pagal tautybę (skaičius)

Pagal tautinę priklausomybę apklaustų gatvėse ir butuose dirbančių prostitučių pasiskirstymas yra toks: daugiausia tarp apklaustų gatvėse dirbančių prostitučių yra lietuvių – 15, rusių – 2, lenkių – 5, čigonų – 3. Policijos pareigūnų teigimu, anksčiau kur kas daugiau pasitaikydavo čigonų tautybės moterų, kurių šiuo metu kur kas sumažėjo. Viena iš sumažėjimo galimų priežasčių tai čigonų tautybės žmonių prekyba narkotinėmis medžiagomis ir žymiai didesni pelnai na, bet ir rizika dėl baudžiamosios atsakomybės kur kas padidėja.

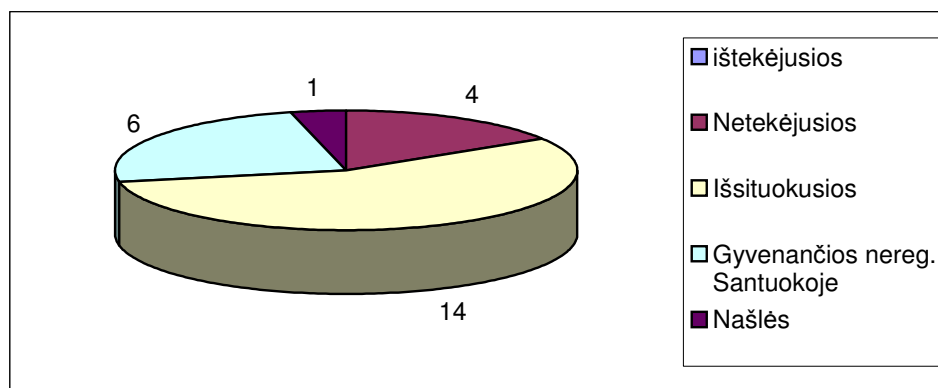
Sąvaldautojai į prostitučių tautybę beveik nekreipia dėmesio. Todėl, kad prostitučių teikiamos paslaugos nereikalauja kalbos mokėjimo nes su klientais bendrauja, nurodo adresą, kur vykti klientui, paslaugų kainininką ir pan., (čia kalbama apie prostitutas, dirbančias butuose) operatoriai.

Kitokia situacija vyrauja elitinių prostitučių darbe. Joms privalu bendraujant su klientu mokėti ne tik vietinę tos valstybės, kurioje dirba kalbą, bet bent jau vieną papildomą užsienio kalbą, kad galėtų bendrauti su atvykėliais (klientais) iš kitų valstybių. Toks kalbų mokėjimas joms garantuoja didesnę galimybę užsidirbti.

3. pav. Respondenčių išsilavinimas (skaičius)

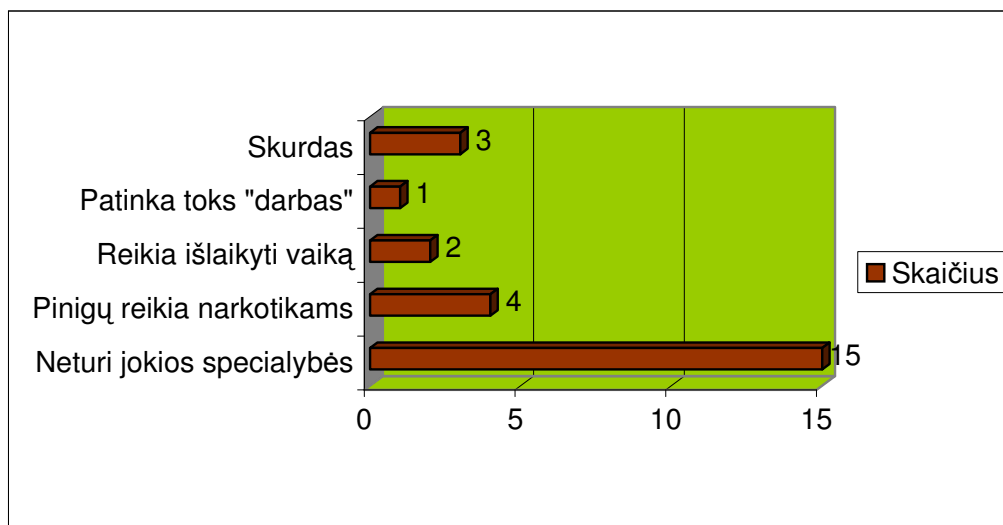
Iš tyrimo metu gautų rezultatų matyti, kad gatvėse dirbančios prostitutės nėra visiškai neišsilavinusios. Iš 25 respondenčių 13 įgijo aukštesnį išsilavinimą, 7 iš jų vidurinį, 4 iš jų tik pradinį ir 1 jų spec. vidurinį. Atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, kad dauguma butuose dirbančių moterų ar merginų turėjo tik pagrindinį išsilavinimą. Manoma, kad, kuo moteris mažiau išsilavinusi tuo jos mąstymas siauresnis, ji labiau patiklesnė, naivesnė ir ja gali lengviau manipuliuoti sąvadautojai. Atkreiptinas dėmesys, kad nė viena iš apklausoje dalyvavusių respondenčių neturėjo aukštojo išsilavinimo.

4. pav. Respondenčių šeimyninė padėtis (skaičius)

Dauguma gatvėse ir butuose dirbančių prostitučių nebeturi šeimos, t.y. 14 jų išsituokusios. Iš 25 apklausoje dalyvavusių moterų - 6 jų gyvena neįregistruotoje santuokoje, 4 jų – netekėjusios, 1 jų – našlė. Išsituokusios moterys kažkada susituokė, gyveno darnioje santuokoje, bet vėliau dėl vienokių ar kitokių priežasčių paliko vyrą, ar vyras paliko ją, ir šiuo metu santuokoje nebegyvena. Pastebėta, kad neįregistruotoje santuokoje dauguma gyvena gatvėse dirbančių moterų kurioms reikia išlaikyti save ir savo vaikus. Netekėjusių prostitučių skaičiui įtakos turi ir

sąvadautojų veiksmai beu jų suinteresuotumas. Jie yra suinteresuoti, kad prostitucija užsiimanti moteris būtų kuo paklusnesnė ir nuolankesnė, vykdytų nurodymus. Prostitutė kuri turi vaikų, yra išsiskyrusi, našlė, ar dar netekėjusi, turi ne daug artimųjų yra kur kas lengviau pažeidžiama. Tokia moteris tikrai bus kur kas nuolankesnė, nereikš didelių priekaištų ir pan.

5. pav. Priežastys paskatinusios respondentes užsiimti šia veikla

Kitas svarbus anketos klausimas buvo susijęs su veiksniais, įtakojusiais moteris pasirinkti šią profesiją. Nemažai apklausių moterų kaip pagrindinę priežastį užsiimti prostitucija įvardino tai, kad reikėjo išlaikyti vaiką (-us). Visiškai pilnai pasitikėti moterimis kurios teigia, kad į prostitucijos verslą atėjo vien tik dėl to, kad turi mažamečių vaikų kuriuos reikia išlaikyti negalime, nes lyginant tarpusavyje vieną anketą su kita, galima pastebėti, kad beveik visos rūko, vartoja alkoholį, o iš 25 respondenčių 10 vartoja narkotines medžiagas, tai parodo, kad respondenčių atsakymai, nurodant veiksnius, pastūmėjusius jas išeiti dirbti į gatvę ar nurodant, kam reikalingi uždirbti pinigai, gali ne visiškai atitikti tikrovę, kadangi turinčios vaikų moterys kaip labiausiai tikėtiną veiksnį nurodo būtinybę išlaikyti vaikus. Tuo tarpu svarbi priklausomybė narkotikams gali būti tikrai svarbesnė už vaikų išlaikymą.

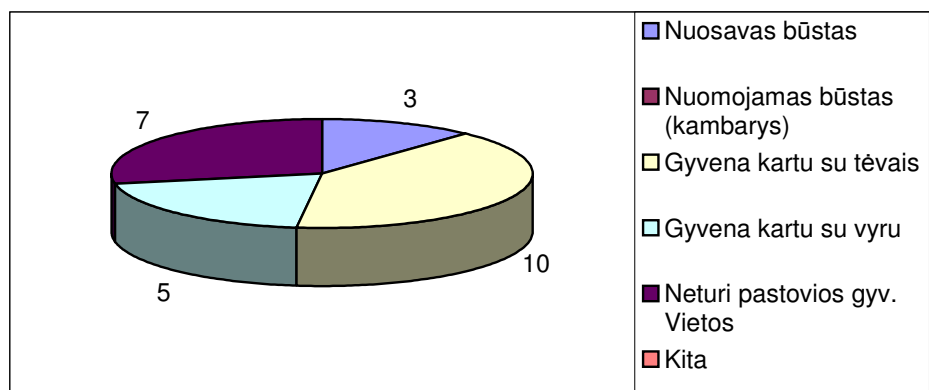
Socialinių ligų konsultavimo centras „Demetra” nuolat atlieka apsilankančių prostitučių apklausas, pagal kurias sudaroma socialinė-demografinė prostitučių charakteristika, leidžianti įvertinti rizikos grupes bei geriau atlikti prevencinį darbą. Šie duomenys Lietuvoje mažai skiriasi nuo tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) turimų duomenų apie prekybos moterimis aukas. Lietuvoje prostitutėmis dažniausiai tampa merginos ir moterys iš nedarnių, nepilnų, žemo socialinio statuso, skurdžiai gyvenančių šeimų arba užaugusios be tėvų. Į prostituciją lengviau

įtraukiamos ir žemo išsilavinimo, vienišos moterys ar našlės, išsituokusios arba ištekėjusios moterys, prieš kurias smurtauja šeimoje ir jos tampa seksualinės prievartos aukomis⁷⁶.

Žiūrint iš sąvadautojų pusės į prostitutę turinčią vaikų, tai galima daryti išvadas, kad sąvadautojui yra patogiu per vaikus (skirtingai nuo suaugusiųjų artimųjų) daryti didelę įtaką prostitutėms, grasinti joms. Kita vertus, tai, kad prostitutė turi vaikų, leidžia spręsti apie dar vieną bruožą. Susijusį su prekyba žmonėmis. Prekiautojai žmonėmis, gabendami prostitutes, siekia, kad toks gabenimas būtų kuo mažiau apsunkintas, o vaikai šiuo atžvilgiu yra našta.

Kalbant apie priežastis, paskatinusias moteris užsiimti prostitucija dažnai nurodomas materialinis nepriteklus, nedarbas, pajamų trūkumas. Šiuo požiūriu apklausos metu buvo gauti tokie rezultatai: iš 25 respondenčių 15 - jų nurodė, kad neturi jokios specialybės, 4 - jų teigė, kad pinigų reikia narkotikams, 3 - jų nurodė skurdą kaip priežastį, 2 - jų nurodė, kad reikia išlaikyti vaikus, 1 - jų patinka tokio pobūdžio darbas. Apskritai visos moterys teigė, kad šiuo verslu verčiasi tikrai ne iš gero gyvenimo. Gyvendamos pastoviam nepritekliuje, skurde, nematydamos kitos išeities buvo priverstos pardavinėti savo kūną.

Dar viena priežastis, kodėl imamasi prostitucijos yra asocialios šeimos. Tėvai vartoja alkoholį, gyvena asocialiai, pastovus smurtas šeimoje. Tokios merginos auga amoraloje aplinkoje ir tai jas sąlygoja įsitraukti į prostitucijos verslą. Patirtos seksualinio smurto traumos taip pat laikomos viena svarbiausių prostitucijos priežasčių. Jei mergina 9 –13 metų tai patiria paauglystėje tokie jos išgyvenimai jai lieka atmintyje visam gyvenimui. Jai tai vyksta nuolat, ji nėra gydoma, iki prostitucijos lieka tik vienas žingsnis.⁷⁷

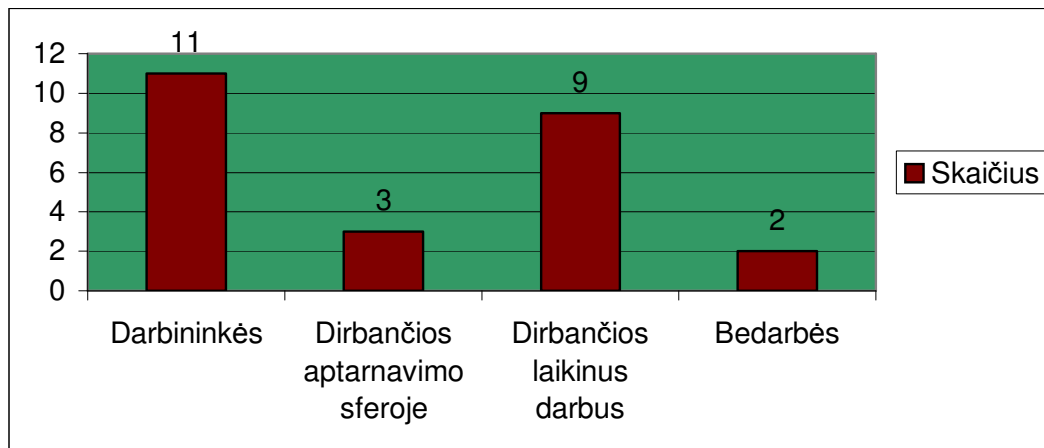
6. pav. Respondenčių gyvenamoji vieta (skaičius)

Sąvadautojai siekdami tapti prostitučių globėjais dažnai joms suteikia gyvenamąją vietą už kurią iš pradžių prostitutė sąvadautojui nemoka, na o po tam tikro laiko tarpo

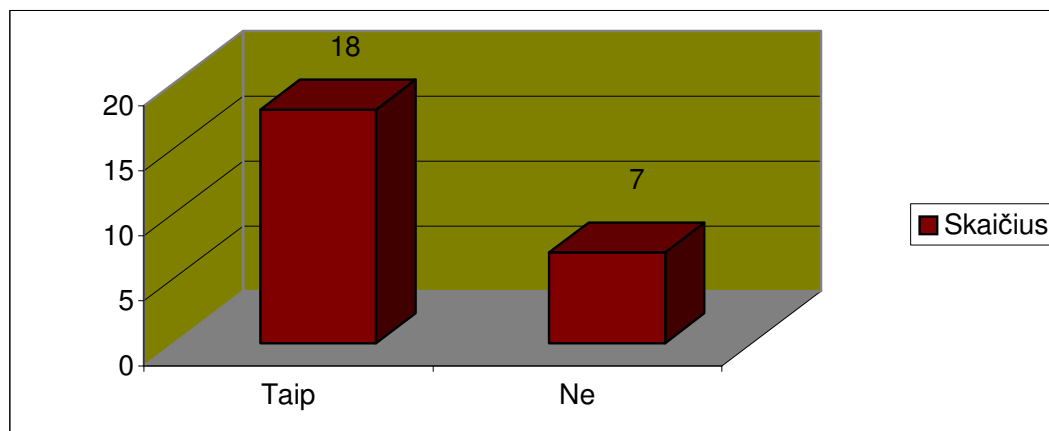
⁷⁶ Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. – Vilnius: Mokslo aidas, 2004.

⁷⁷ Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. Tarptautinė migracijos organizacija Socialinių tyrimų institutas. V., 2004, P. 41.

sąvadautojas pareiklauja nuomos mokesčio ir taip jis pasisavina dar didesnę jos uždirbtų pinigų. Ištirimo rezultatų matyti, kad daugiausia gatvėse ir butuose dirbančių prostitučių neturi pastovios gyvenamosios vietos t.y. iš 25 respondenčių 10 - jų gyvena su tėvais, 7 - jų nuomojasi būstą, 5 - jų gyvena kartu su vyru, 3 - jų turi nuosavą būstą.

7. pav. Respondenčių užimtumas

8 pav. Respondenčių atsakiusių į klausimą ar vertinamasis šia veikla yra pagrindinis jų pragyvenimo šaltinis atsakė.

Svarbu pažymėti, kad net 18 respondenčių dirbančių prostitutėmis nurodė, kad pajamos gaunamos iš šio verslo yra jų pagrindinis pradyvenimo šaltinis. Moterys - prostitutės kurios yra aukštesnio lygio nurodė, kad tik iš klientų gaunami pinigai yra jų pagrindinis pragyvenimo šaltinis. Šias prostitutas galima priskirti prie profesionalių šio verslo atstovių, nes jos atitinka pagrindinį tokių prostitučių požymį t.y., pagrindinių pajamų gavimą iš minėto verslo.

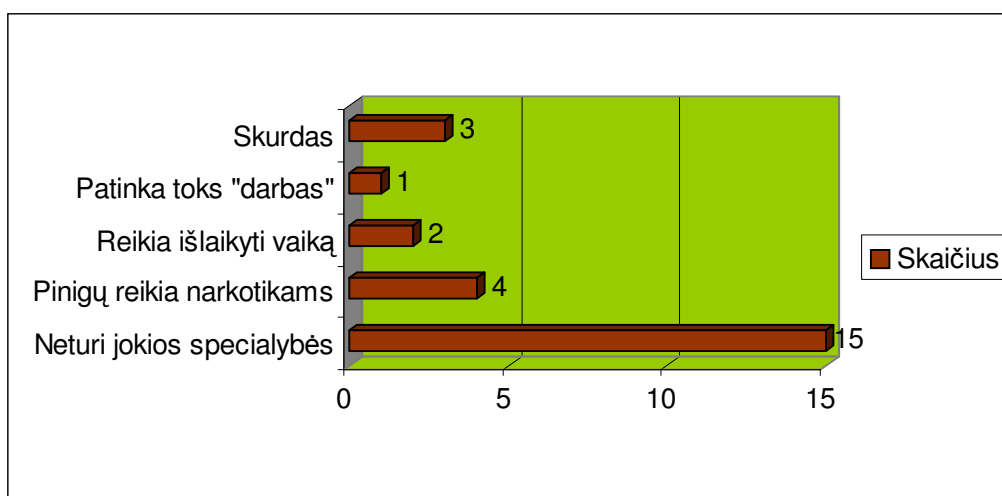
Veiksniai kurie paskatina užsiimti prostitucija dažnai yra nuolatinis mokslininkų diskusijų objektas, bet dažniausiai dėl išsilavinimo stokos ir iš namų genančio skurdo galimybė iš prostitucijos lengvai užsidirbti susigundančios merginos pinigus mato kaip savo ausis. Net

išsivadavusios iš fizinio išnaudojimo ir dvasinio pažeminimo kasdienybės nėra lengva grįžti į įstatymo raidės pasaulį kur laukia daug visapusiškų išbandymų. Be to šiandieninė masinė kultūra irgi skatina seksualinių ryšių nuvertinimą, propaguoja požiūrį, kad seksualinės paslaugos yra normalus ekonominis, kultūrinis bei socialinis reiškinys.

Ypatingą dėmesį reikia atkreipti į tai kad, iš 25 gatvėse ir butuose dirbančių apklaustųjų 10 - jų teigė, kad pinigų reikia narkotikams nuo kurių jos priklausomos. Gauti rezultatai pagrindžia Lietuvos AIDS centro duomenis, kad prostitučių vartojančių narkotikus, nuolat daugėja ir tikrai ne visos moterys drįso pasisakyti, kad yra priklausomos nuo narkotikų ir pinigus gautus už seksualines paslaugas skiria narkotikams įsigyti. Manau reikia dar didesnę dėmesį skirti narkomanijos plitimo prevencijai, nes kaip žinia, ši priklausomybė dažnai paskatina jaunas žmones vykdyti nusikalstamas veikas.

Kaip teigia, Klaipėdos miesto PK Ekologinės policijos pareigūnai, kurie dažnai savo darbe susiduria su prostitucija užsiimančiomis merginomis bei moterimis, sekso paslaugas gatvėse teikiančių moterų skaičius nuolat auga, nes didėja narkomanijos plitimas Lietuvoje daugelis jaunų merginų ar moterų vartojančių narkotine medžiagas laikui bėgant pradeda pardavinėti savo kūną, kad užsidirbtų dozei.

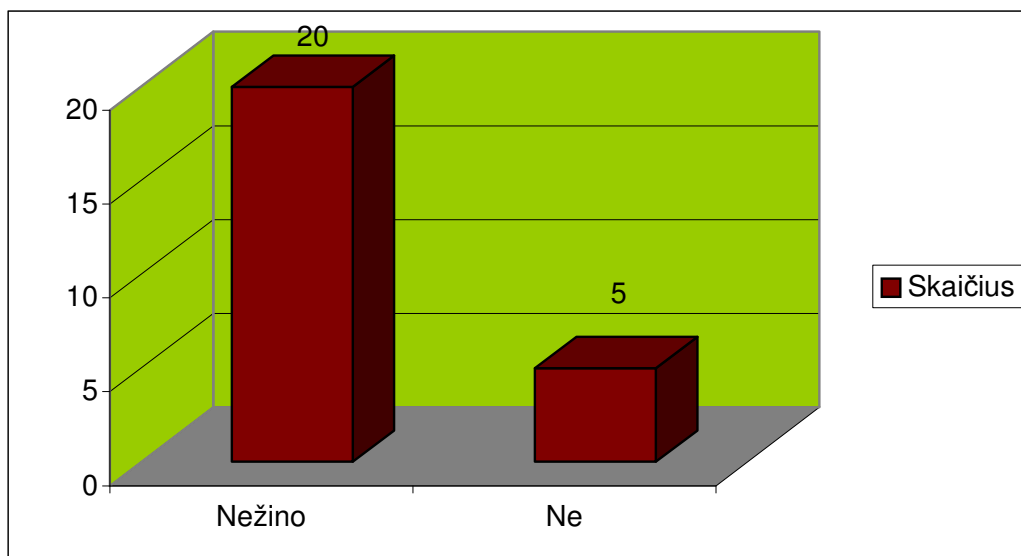
Iš 25 respondenčių daugiau nei pusė atsakė, kad prostitucijos verslas yra jų pagrindinis pargyvenimo šaltinis todėl, galima daryti prielaidą, kad šios moterys išitraukę į prostitucijos verslą suprindamos, kad tai greita pasipelnymo galimybė, kuri nereikalauja ypatingų žinių ar sugebėjimų. AIDS centro tyrėjų nuomone, viena iš daugelio kliūčių prostitucijai kontroliuoti yra tam tikri visuomenėje skalndantys mitai, dažnai labai populiari tarp paauglių. Prekyba seksu laikoma greito paspelnymo šaltiniu, galimybe ištekėti už turtingų užsieniečių ir emigruoti ⁷⁸.

9. pav. Priežastys paskatinusios respondentes užsiimti šia veikla

⁷⁸ Visa tiesa apie prostituciją Olandijoje. <http://www.onlines.5ci.lt/Article.asp?Lang/L&ArticleID/1001>; prisijungimo laikas: 2007-10-08.

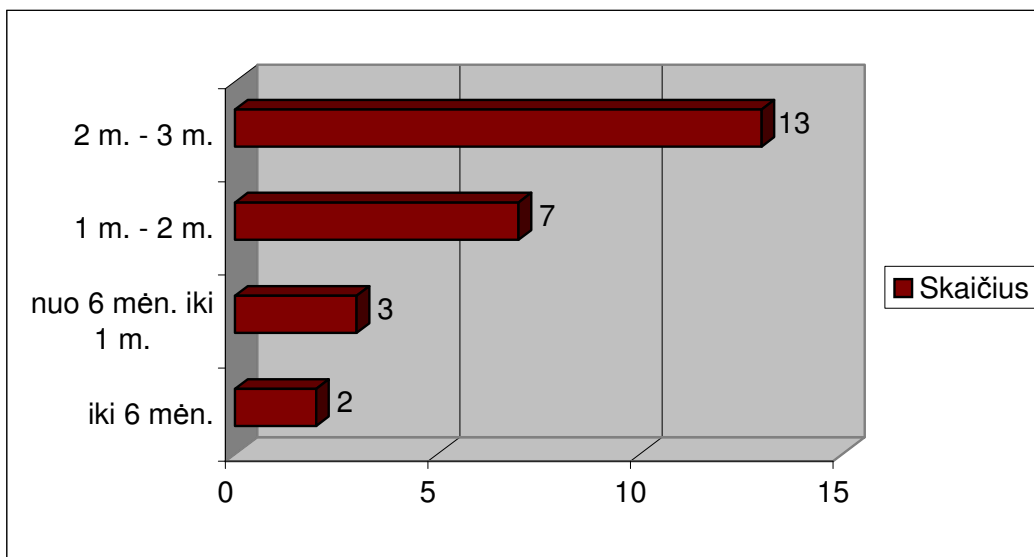
Socialinių ligų konsultavimo centras „Demetra“ nuolat atlieka apsilankančių prostitučių apklausas, pagal kurias sudaroma socialinė-demografinė prostitučių charakteristika, leidžianti įvertinti rizikos grupes bei geriau atlikti prevencinį darbą. Šie duomenys Lietuvoje mažai skiriasi nuo tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) turimų duomenų apie prekybos moterimis aukas. Lietuvoje prostitutėmis dažniausiai tampa merginos ir moterys iš nedarnių, nepilnų, žemo socialinio statuso, skurdžiai gyvenančių šeimų arba užaugusios be tėvų. Į prostituciją lengviau įtraukiamos ir žemo išsilavinimo, vienišos moterys ar našlės, išsituokusios arba ištekėjusios moterys, prieš kurias smurtauojama šeimoje bei seksualinės prievartos aukos⁷⁹.

10. pav. Ar verstumėtes šia veikla, jei turėtumėte pastovų legalų darbą / pajamų šaltinį?

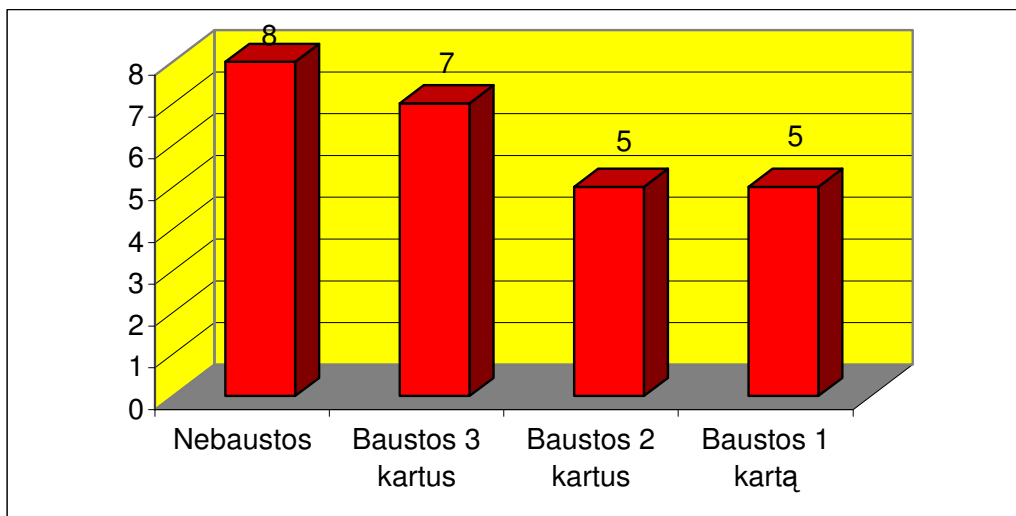
Iš 25 respondenčių dalyvavusių apklausoje 20 - jų nurodė, kad nežino ar verstūsi prostitucijos verslu ir toliau jai turėtų legalų darbą, dauguma jų neturi aiškios nuomonės. Daugelis interviu metu išsakė savo nuomonę, kad nesitiki rasti legalaus darbo, o jai ir rastą tai už minimalų atlyginimą dirbti nuo ryto iki vakaro taip pat nenori. Taip pat daugelis prisipažino, kad atrato nuo pareigos jausmo kasdien keltis nustatytu laiku ir pan. Buvo išsakyta ir tokia nuomonė, kad jos nesitiki rasti legalaus darbo nes yra priklausomos nuo narkotikų kas apsprendžia jų išvaizdą bei sveikatos būklę.

⁷⁹ Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. – Vilnius: Mokslo aidas, 2004. P. 22.

11. pav. Respondenčių vertimasis prostitucija laiko atžvilgiu

Iš 25 apklaustųjų net 13 - jų nurodė, kad prostitucija gatvėse ir butuose užsiiminėja jau apie 2-3 metus. Pastebėjau, kad jaunesnio amžiaus merginos turinčios gražesnią išvaizdą dirbančios ne gatvėse, o butuose kartu su sąvadautoju linkusios migruoti, jos įtikintos sąvadautojų ar pačios suprasdamos, kad svetur pvz. Vakarų Europoje galima daugiau užsidirbti stengiasi kuo trumpiau būti Lietuvoje. Dėl savo jauno amžiaus jos yra patraukli „prekė“ prekiautojams žmonėms.

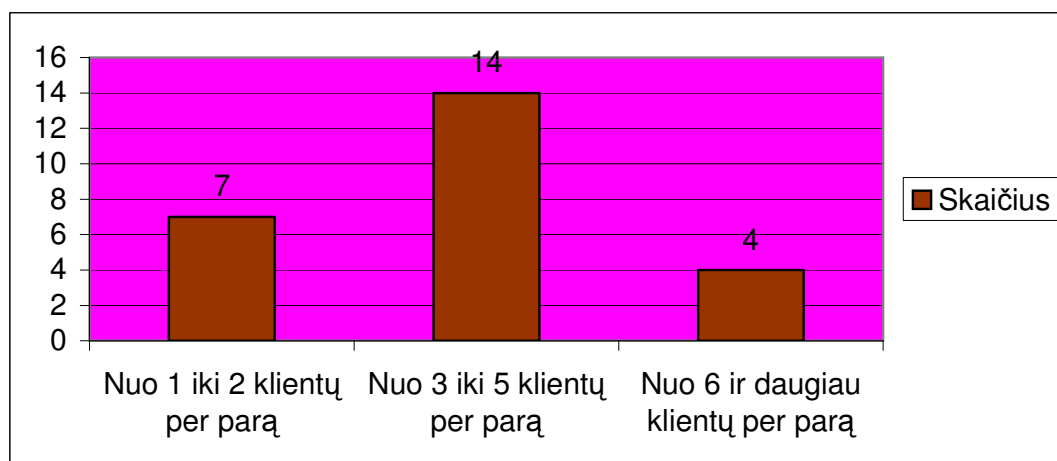
12. pav. Respondenčių nubaudimas administracine bauda už vertimąsi prostitucija (skaičius)

Iš 25 respondenčių 17 buvo baustos administracine tvarka už vertimąsi prostitucija, o likusios aštuonios respondentės nurodė, kad niekada nebuvo baustos už vertimąsi šia veikla,

todėl, kad pasisekdavo išsisukti arba net susitarti su pareigūnais. Paklausus respondenčių ar jos buvo teistos? Iš 25 respondenčių - 19 iš jų atsakė, kad taip bei nurodė, kad už vagystes, plėšimus, sukčiavimą, o likusios šešios teigė, kad niekada nebuvo teistos.

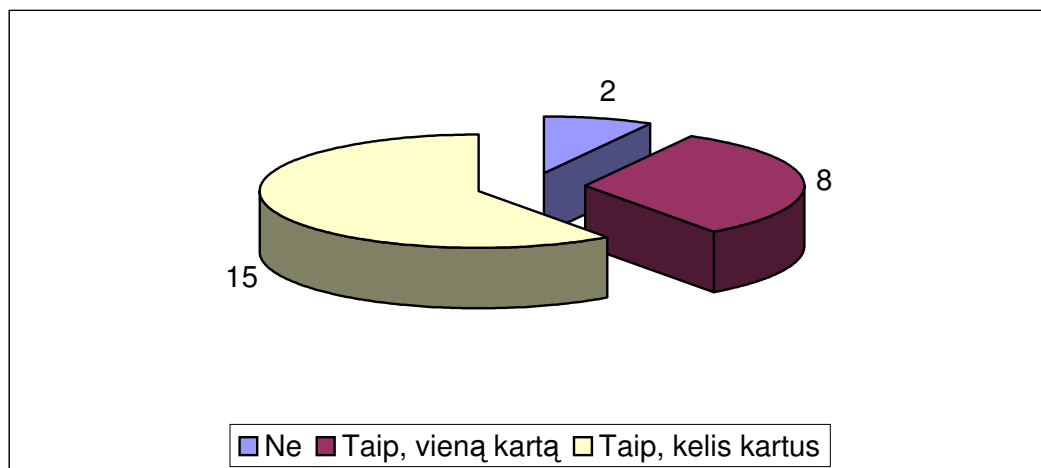
Įvairūs statistiniai duomenys rodo tai, kad vertimasis prostitucija, sąvadavimas, prekyba žmonėmis didėja, todėl tikslinga analizuoti priežastis, kurti prevencinio pobūdžio planus, suaktyvinti kovą su šių reiškinių plitimu. Mano manymu, kad administracinės baudos yra per švelnios ir jos tikrai neužkerta kelio šiems neigiamiems reiškiniams plisti.

Taip pat labai įdomus faktas tas, kad iš 25 respondenčių net 8 – jų nurodė, kad apskritai dar nebuvo baustos nei baudžiamąja nei administracine tvarka. Galima daryti išvadą, kad mano apklausoje dauguma dalyvavusių prostitučių yra atidžios pasirinkdamos klientus, kruopščiai jas sąvadaujantys asmenys atranka joms klientus, sistemina, analizuoja, kaupia klientų duomenis.

13. pav. Respondenčių ir klientų santykis per parą

Prostitucijos paplitimą galima apibūdinti ir tuo, kiek asmenų yra naudojęsi prostitučių teikiamomis paslaugomis arba ir tuo, kiek klientų per dieną aptarnauja prostitutės. Kadangi šiuo atveju buvo apklaustos 25 prostitutės, kurios nurodė tokius duomenis, kad 14 - jų per parą aptarnauja nuo 3 iki 5 klientų, 7 - jų teigė, kad per parą aptarnauja 1-2 klientus, bei 6 - jų teigė, kad tenka aptarnauti per parą 6 klientus ir net daugiau.

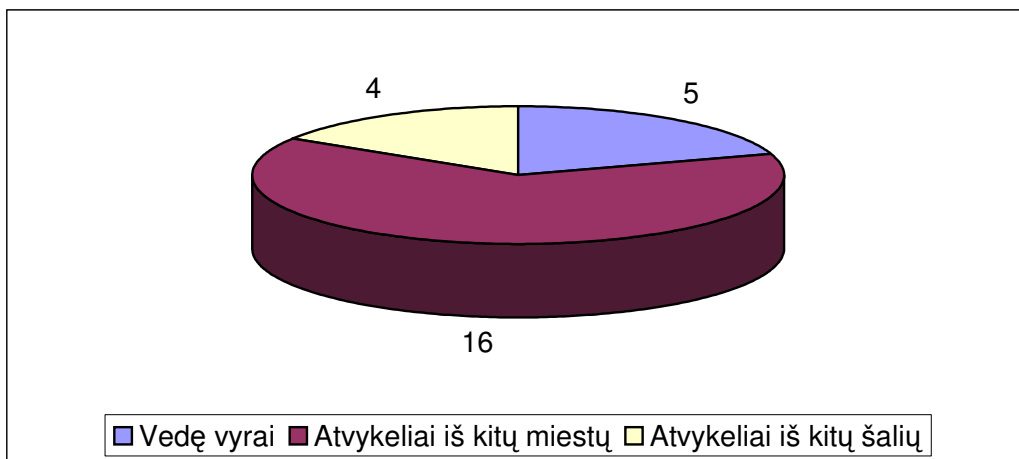
14. pav. Klientų smurto atvejai prieš respondentes (skaičius)

Tyrimė dalyvavusios 25 prostitutės neneigia to, kad savo darbe dažnai susiduria su smurto atvejais. 9 respondentės teigė, kad buvo verčiamos santykiuoti su keliais klientais, 8 jų nurodė, kad buvo mušamos, tyčiojamos iš jų, kitos 8 respondentės nurodė, kad klientai pasinaudoję jų paslaugomis atimdavo pinigus ir kitus vertingesnius asmeninius daiktus. Todėl dauguma, besiverčiančių šia veikla moterų mano, kad legalizavus prostituciją būtų saugiau verstis šiuo verslu, nes klientai bijotų viešumo, atsakomybės ir pranyktų už jų elgesį nebaudžiamumas. Bet taip pat respondentės nurodė, kad legalizavus prostitucijos verslą reikėtų mokėti mokesčius valstybei, reguliariai tikrintis sveikatą, bei ne visiems klientams patiktų viešumas, todėl gali sumažėti klientų srautas. Iš 25 respondenčių paklaustų į klausimą ar sutiktų dirbti prostitute jei tas darbas būtų legalus ir viešas 18 respondenčių neturėjo nuomonės, 5 sutiktų, 2 nesutiktų.

Nepriklausomai nuo amžiaus beveik visos prostitutės patiria fizinį bei seksualinį smurtą iš klientų ar sąvadautojų. Pasitaiko, kad klientai nemoka už paslaugas, pažeidžia susitarimo sąlygas. Tai liudija ir žiauri statistika: 50 proc. Prostitučių žūsta per pirmuosius penkerius savo darbo metus nuo seksualinių maniakų rankų, nužudomos sąvadautojų, pačios nusižudo arba miršta nuo ligų, kurios dažniausiai nepagydomos⁸⁰.

Taip pat svarbu pastebėti, kad čia prostitutės nurodė tik smurto atvejus kuomet smurtauja klientas, o juk pridėjus sąvadautojų ar prekeivių žmonėmis smurto atvejus gautumėm dar kraupesnius rezultatus.

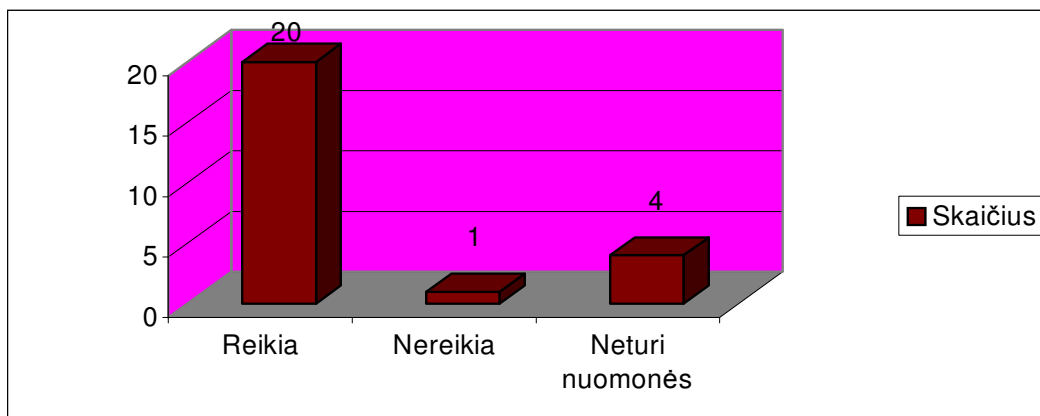
⁸⁰ <http://www.sociumas.lt/Lit/nr15/prostitucija.asp> prisijungimo laikas: 2007-10-13.

15. pav. Respondenčių paslaugomis dažniausiai naudojami (skaičius)

Sekso paslaugų pirkėjai Lietuvoje dažniausiai yra vyrai, bet palaipsniui šias paslaugas ima pirkti ir pasiturinčios moterys. Lietuvoje ilgą laiką galimybės naudotis prostitučių ar prostitučių paslaugomis nebuvo varžomos įstatymais. Dėl šios priežasties Lietuvoje, kaip ir kitose Baltijos šalyse, sąvoka „prostitucija“ yra tradiciškai siejama su „prostitute moterimi“ ir per mažai sureikšminama ir kalbama apie kitos šio verslo dalyvius.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vis didesnis skaičius moterų įtraukiamos į prostituciją savo noru arba prievarta. Šių moterų likimo scenarijus įprastas – įkalinimas, nuolatinė kontrolė, smurtas, seksualinis išnaudojimas. Šias tendencijas Lietuvoje lemia kintančios ekonominės ir socialinės šalies sąlygos, besitęsianti vertybių sumaištis, kai tolerantiškai vertinami norintys nusipirkti seksualines paslaugas vyrai ir dėl ekonominių ar socialinių – psichologinių priežasčių sutinkančios parsiduoti moterys⁸¹.

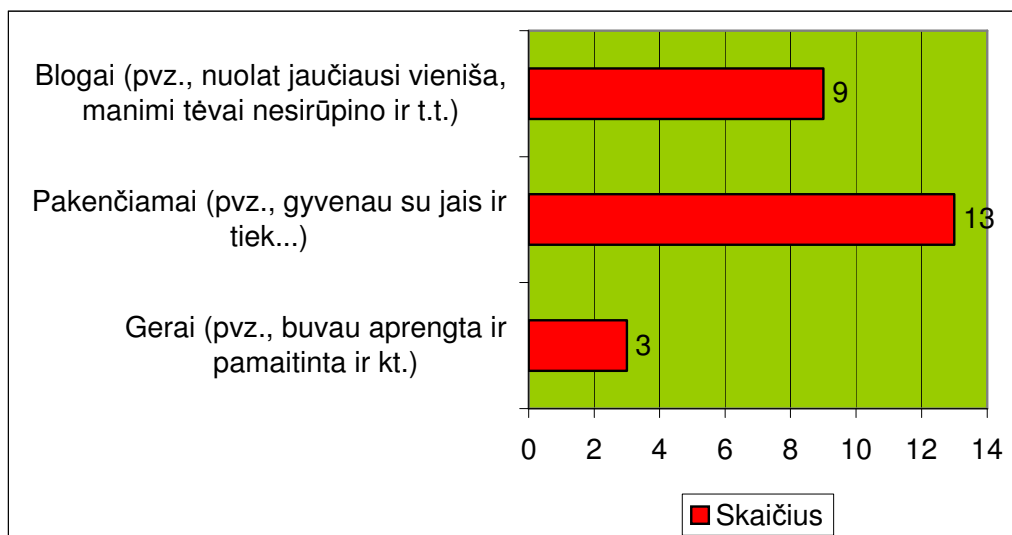

16. pav. Respondenčių nuomonė ar reikia legalizuoti prostituciją

⁸¹ Jonikova V. Seniausia pasaulio profesija. <http://www.sociumas.lt/Lit/nr15/prostitucija.asp;prisijungimo> laikas: 2007.10.20

Apklausus 25 respondentes matyti, kad dauguma jų vis dėl to norėtų, kad prostitucija būtų legalizuota. Daugelis jų nemano, kad legalizavus šį verslą padaugėtų asmenų besiverčiančiu šiuo verslu, nes kitos jaunos bepradedančios užsiimti šiuo verslu merginos gali bijoti viešumo, skaidrumo, visuomenės pasmerkimo, mokesčių naštos ir pan. Daugelis tyrime dalyvavusių respondenčių nurodė, vieną iš pagrindinių problemų legalizavus prostituciją tai privaloma medicininė kontrolė ir jos mokesčiai. Daugumos respondenčių nuomone privaloma medicininė kontrolė turi būti visiškai nemokama, kad ja naudotųsi šia veikla užsiimantys asmenys.

Visuomenės apklausos rodo, kad tik sąlygiškai nežymi visuomenės dalis (apie 10-12 proc.) auklėjamasias, prevencijos kovos su prostitucija priemones laiko veiksmingomis. Pastebimai dažniau pasisakoma už prostitučių, jų klientų bei sutenerių teisinį persekiojimą arba prostitucijos legalizavimą. Daugelis apklaustųjų prostituciją bei prekyba moterimis priskiria prie didesnių visuomeninių problemų⁸²

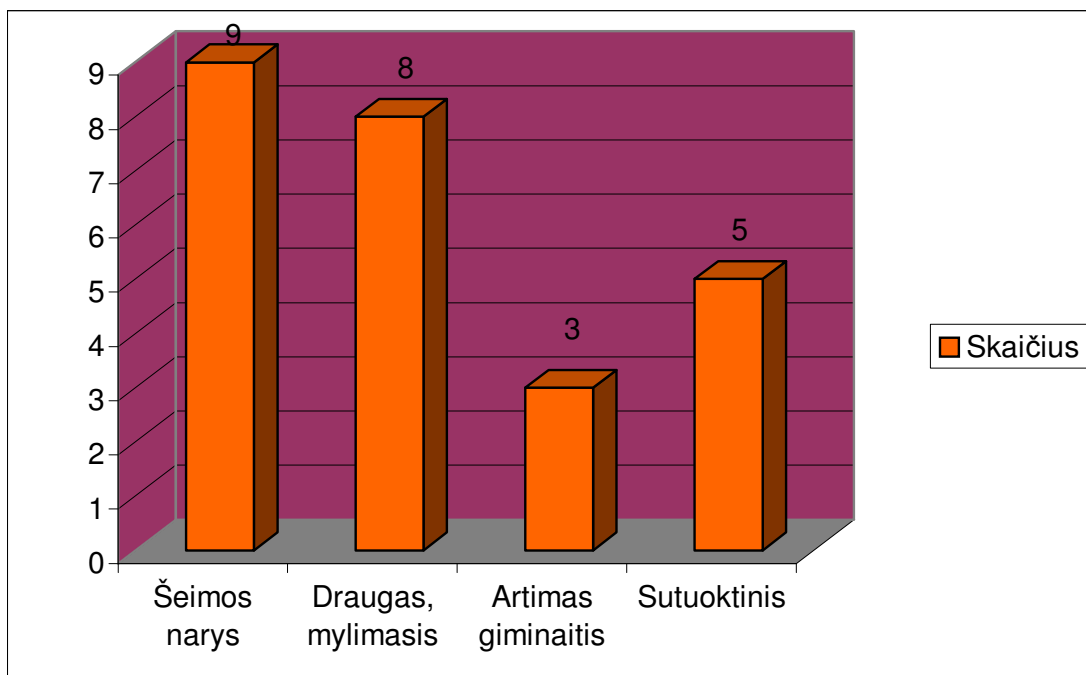
17. pav. Smurtas prieš respondentes

25 respondentės tyrimo metu nurodė, kad yra patyrusios fizinį, psichologinį ar netgi ir seksualinį smurtą šeimoje. Jos visos vienareikšmiškai teigė, kad būtent pastovūs smurto proveržiai šeimoje galimai jas paskatino užsiimti prostitucija.

18 respondenčių nurodė, kad buvo patyrusios fizinį smurtą šeimoje, kuris galimai jas ir paskatino, ieškoti tam tikros išeities iš sunkios padėties (pagaliau po daugelio metų kentėjimo pabėgti, atsiplėšti nuo šeimos ir pradėti savarankišką gyvenimo etapą). Bet toks pasirinkimas taip pat ne visada pasiteisina, nes jaunas nestabilus finansiškai, lengvai pažeidžiamas psichologiškai žmogus daug greičiau susigundo „tik kaip tada atrodo, „lengvu uždarbiu“ ir įsitraukia į prostitucijos verslą.

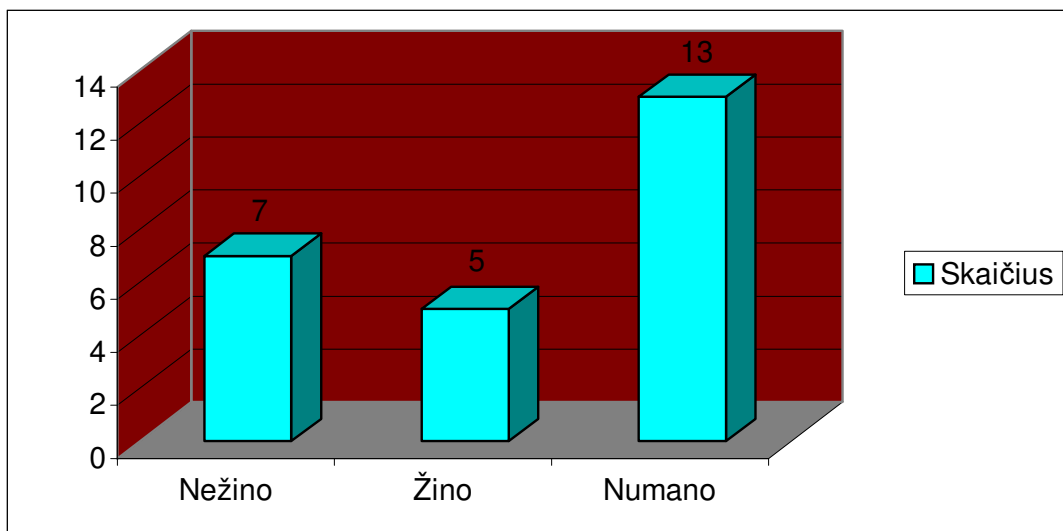
⁸² Moterų nuomonė apie smurtą ir prekybą žmonėmis.- Vilnius: SIC rinkos tyrimai, 2002.

Prostitutės yra socialiai neapsaugota visuomenės dalis, neturinti jokių socialinių garantijų, nuolat patirianti fizinį, psichologinį smurtą, seksualinį išnaudojimą. Tokios gyvenimo sąlygos paverčia moteris tarsi robotais kurios lyg užprogramuotos atlieka tam tikrą darbą. Iš kitos pusės šios moterys yra labai pažeistos, suluošintos, o jų rehabilitacija trunka daugybę metų ir pareikalauja didelių lėšų iš valstybės biudžeto. Be to nereikia pamiršti, kad prostitucija ardo žmogiškąsias vertybes bei moralę.

18. pav. Asmenys kurie smurtavo prieš respondentes

Dar sunkiau susitaikyti su smurto proveržiais kai smurtauja patys artimiausi tau žmonės, kaip mylimasis, šeimos narys, sutuoktinis ir pan., tada daugelis moterų bando taikytis prie tam tikrų smurto proveržių susigyventi su jais, bet galiausiai vis tiek palūšta ir jei neturi palaikymo iš šalies, neretai atidavusios savo jaunystę, paaukojusios mokslus, darbą, turėdamos minimalius gyvenimo įgūdžius turi palikti smurtaujantį vyrą ar draugą. Tada tokia palūžusi moteris gali griebtis „už šiaudo“ kaip vienintelio išsigelbėjimo iš susikloščiusios situacijos, tai savo kūno pardavinėjimo verslo.

19. pav. Respondenčių artimųjų žinojimas apie jų vertimąsi prostitucija

Reikia paminėti, kad nepriklausomai kokie šeimyniniai santykiai susiklostė respondenčių šeimose, beveik visos dė vienokių ar kitokių priežasčių slepia nuo artimųjų savo darbo ar užsiėmimo pobūdį.

IŠVADOS

Mokslas prostitucijos ištakas linkęs sieti su pirmosiomis rašytinėmis užuominomis apie šį reiškinį. Prostitucija ir sąvadavimas yra glaudžiai susiję nuo pat prostitucijos atsiradimo momento. Prostitucija įvardijama kaip seniausia pasaulio profesija, o su jos atsiradimu žmonės suprato, kad iš teikiamų lytinių paslaugų galima užsidirbti tam tikrą pelną suvedant paslaugos pirkėją su paslaugos pardavėju. Taip ėmė plisti sąvadavimo reiškinys.

Prostitucijos reiškinys buvo pastebimas visais laikais, nors šio verslo atstovės visada sulaukdavo paniekos, aplinkinių pasmerkimo, persekiojimų, bet vis dėlto jis išliko ir egzistuoja iki šiol. Keitėsi žmonių mąstymas, kito vertybės, valstybių politiką, suklestėjo ir sparčiai augo miestai, prekių ir paslaugų kainos, tačiau tiek prostitucijos tiek ir sąvadavimo esmė išliko ta pati. Prostitutės, klietai ir sąvadautojai keliauja po pasaulį, o sekso verslas įgauna tarptautinį mastą. Prostitucija jau nebėra kurios nors vienos valstybės problema, šio reiškinio masinis paplitimas privedė prie to, kad vienos valstybės legalizavo prostituciją, o kitos vis dar bando ją pažaboti.

Lietuva kol kas vis dar svarsto ar reikėtų pagaliau legalizuoti prostituciją, o gal dar labiau sugriežtinti asmenų užsiimančiu šiuo verslu teisinę atsakomybę. Lietuvos Respublikoje galiojantys teisės aktai numato baudžiamąją atsakomybę už sąvadavimą, pelnydami iš kito asmens prostitucijos, įtraukimą asmens į prostituciją. Lietuvos Respublikoje vertimasis prostitucija nėra nusikalstama veika, todėl baudžiamoji atsakomybė už šią veiką nėra taikoma.

Atsakomybė už vertimąsi prostitucija ir tokių paslaugų pirkimą yra numatyta LR ATPK. Asmenys padarę minėtus pažeidimus baudžiami pinigineis baudomis arba administraciniu areštu. Šie įstatymai nediferencijuoja teisės pažeidėjų subjektų pagal lytį, o skirti tiek vyrams, tiek ir moterims. Pagrindinė policijos pareigūnų užduotis ne bausti pačios prostitutės, o ieškoti išeičių, kaip pažaboti iš prekybos žmonių kūnais lobstančius sąvadautojus. Policija privalo kovoti su organizuotu prostitucijos verslu.

Remiantis atliktomis prostitucija besiverčiančių asmenų apklausų duomenimis, darytinos sekančios išvados.

1. Prevencija būtų pagrindinis veiksnys kovoje su sąvadavimu ir prostitucija. Daugiau viešumo tiek informuojant apie pačius įvykius, tiek šviečiant ir mokant asmenis kaip galima apsisaugoti nuo „gyvos prekės“ statuso. Švietimo, mokymo įstaigos, žiniasklaidos priemonės, televizija, Nusikaltimo prevencijos centrai turi atlikti esminį vaidmenį kovojant su šiuo reiškiniumi. Didesnis finansavimas bei rimtesnis požiūris turi būti skiriamas nevyriausybinėms organizacijoms veiklai. Prevencijos srityje turi būti kuo mažiau klausimų kurie būtų tik formaliai deklaruojami.

2. Dauguma merginų teikiančių paslaugas turi menką išsilavinimą ir prekyba savo kūnu dažnai įvardijama kaip jų vienintelis pragyvenimo šaltinis.
3. Pasitvirtino hipotezė, kad dažniau butuose dirbančios moterys yra jaunesnio amžiaus, geresnės išvaizdos t.y., turinčios didesnę paklausą tarp prekyautojų žmonėmis.
4. Beveik visos repondentės prekiaujančios savo kūnu yra patyrusios vienokio ar kitokio pobūdžio smurtą.
5. Iš dalies pasitvirtino hipotezė, kad daugelis prostitucija besiverčiančių moterų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos.
6. Iš dalie taip pat pasitvirtino hipotezė, kad prostitucija besiverčiančios merginos ir moterys vartoja narkotines medžiagas, bet pareigūnų duomenimis daugelis merginų kurios prostitutės amatu užsiima tikrai nebe pirmus metus vartoja narkotine medžiagas.

SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į mano baigiamojo darbo išvadas, mano nuomone, labai svarbu sutelkti visas nacionalines teisėsaugos institucijas, tarptautines organizacijas kovojančias su prekeivių žmonėmis tinklais, sąvadavimo, prostitucijos apraiškomis. Būtina suaktyvinti visuomenės požiūrį į prostituciją ir su ja susijusias problemas taip pat pagaliau laikas Lietuvai apsispręsti dėl prostitucijos legalizavimo arba jos sugriežtinimo, nes kol kas administracinės nuobaudos nėra jau tokios veiksmingos ir nepasiteisino.

Visuomenės informavimo priemonių srityje siūlyčiau uždrausti arba ryškiai sumažinti paslėptą prostitucijos reklamą (pvz. internete tai labai ryškiai matoma problema). Žiniaklaidos pagalba akcentuoti prostitucijos verslo žalą mūsų visuomenei.

Švietimo srityje siūlyčiau daugiau skirti laiko jaunimo švietėjiškom programom, paskaitom, seminarom, visose mokymo įstaigose įgyvendinimui. Kelti policijos pareigūnų t.y. nepilnamečių specialistų darbo kvalifikaciją bei pareigūnų kurie dirba praktinį darbą susijusį su prostitucijos reiškiniu. Mokyti policijos pareigūnus bendradarbiauti su prostitutėmis ir žiūrėti į jas ne tik kaip į administracinių teisės pažeidimų vykdytojas, bet kaip ir į verslo aukas.

Įstatymų veikimo srityje tobulinti prevencinio pobūdžio priemonės, griežtinti įstatymus kovojan su prostitucijos reiškiniu ir ieškoti galimybių įtakoti merginas ar moteris apsispręsti ir išeiti iš šio verslo.

Institucijų bendradarbiavimo srityje plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą kovoje su prostitucija, skatinti, finansuoti ir visapusiškai palaikyti nevyriausybinų organizacijų veiklą bei jų glaudų bendradarbiavimą stiprinti su valstybinėmis institucijomis. Sukurti sistemą kuri padėtų merginoms ar moterims panorusioms išsivaduoti iš prostitucijos verslo. Teiktų joms įvairiapusišką pagalbą, kad jos galėtų pilnavertiškai, visapusiškai integruotis į visuomenę.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija 2006, Vilnius.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas/ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. – 7 – oji papildyta laida – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2006. P. 336.
3. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Teisingumo ministerija Teisės informacijos centras. Penktoji laida. 2005-09-26.

Specialioji literatūra ir informacija internete:

4. Seksualinis priekabiavimas Nekaltas flirtas ar žmogaus teisių pažeidimas. Vilnius 2003 , P. 8-11.
5. J. Ruškus, N. Mažeikienė, A. Blinstrubas, S. Balčiūnas. Prekybos moterimis ir prostitucijos aukų rehabilitacija ir reintegracija. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla 2005. P. 22-35.
6. Tarptautinės migracijos organizacija Socialinių tyrimų institutas. Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. Vilnius 2004 m. P. 21-28.
7. Smurtas prieš moteris Lietuvoje. Moterų informacijos centras. 1999 m. P. 28-31.
8. J. Nocius. Nusikaltimai žmogui. Mokomoji priemonė. Vilniaus universiteto leidykla. 1998 m. P. 88-103.
9. Moters žmogaus teisių pažeidimai. Prostitucijos verslas – kriminalinis nusikaltimas. A. Birštonas VRM Kriminalinės policijos komisaras inspektorius 2006 m. P. 32-42.
10. Namų advokatas. Vilniaus universitetas Teisės fakultetas. Atviros Lietuvos fondas. 2006 m. P. 726.
11. Prekyba žmonėmis: prevencija, aukų apsauga, problemos sprendimo būdai. Lietuvos žmogaus teisių centras, 2006, P. 46-51.
12. Leidinys Policija. Intymasis terorizmas. Nr. 11(75-413) 2007, birželis. P. 9-10.
13. Leidinys Policija. Gatvės moterys, vaikai ir benamiai. Nr. 14(78-416) 2007, liepa. P. 5-6.
14. Leidinys Policija. Jei smurtavai - malonėk atsakyti. Nr. 11(75-413) 2007, birželis. P. 7-8.
15. Vilniaus universitetas. Moterų studijų centras. Smurtas prieš moteris ir vaikus Lietuvoje. 1997, P. 15-21.
16. Smurto prieš moteris problema šiandieninėje Lietuvoje. Moterų informacijos centras. Konferencijos pranešimai. Vilnius 1997, P. 28-38.
17. Tarptautinės migracijos organizacija Vilniaus universitetas. Prekyba žmonėmis: problema, Prevencija, pagalba aukoms. Antrasis atnaujintas leidimas 2004, P. 20-24.

18. „Lietuvos Rytas”. 2006 m. gruodžio 30 d., Nr. 299. Dizainerės suburtus prekeivius merginomis prežudė godumas.
19. „Lietuvos Rytas”. Priedas vilniečiams Sostinė. 2007 m. liepos 21 d., Nr. 140(2969). Prostitučių darbo vieta – prieš policijos langus.
20. „Lietuvos Rytas”. 2007 m. lapkričio 5 d., Nr. 25. Prostitucijos veiklos džiunglės – nenuspėjamos.
21. „Vakaro žinios”. 2007 m. lapkričio 2 d., Nr. 251(2322). Prostitucija Lietuvoje įteisinta.
22. Prekyba moterimis ir vaikais: metodiniai pagrindai pedagogams prevencinės veiklos aspektais. Problemos apžvalga. Vilnius, Mintis 2005. P. 4-34.
23. Europos Parlamento pranešimas “Dėl moterų perspektyvų tarptautinėje praktikoje,, 2006/2009(INI)). Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetas. Pranešėjas Hiltrud Breyer 2006-07-20.
24. Europos Parlamento pranešimas “Dėl moterų ir skurdo Europos Sąjungoje,, 2004/2017(INI)). Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetas. Pranešėjas Anna Zaborska. 2005-09-22.
25. Maksimaitis V. Skapcevičius V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai (1)//Teisės apžvalga. 1990, (2).
26. Minkevičius P. Metodai ir priemonės kovai su prostitucija. – Kaunas, 1938.
27. Fedosiuk O. Prekyba žmonėmis kaip nusikaltimas žmogaus laisvei. Teisėjų mokymo centro medžiaga, Vilnius, 2004.
28. Vaitkevičiūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas, 2001.
29. Lietuviškoje Tarybinė enciklopedija 9 T., Vilnius, 1982, P. 231.
30. Gutauskas A. Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika // Jurisprudencija, 2003, T 49(41), P. 5-18.
31. Mikalkevičius P. Prostitucija ir jos reiškiniai. Vilnius, 1997.P. 45.
32. E. Goode, Deviant behaviour. An interactionist approach. – Englewoos Cliffs, New Jersey: PrenticeHall, 1978, P. 334.
33. S. Valickas. Moksleivių ir studentų požiūris į prostituciją./ Teisės apžvalga. Vilnius, 1993, Nr. 3.
34. Piliponytė K. Nepilnametis: žmogus, kuriam reikalinga kryptis.
35. <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr3/nepilnameciai.asp> 59; prisijungimo laikas: 2007-09-09.
36. <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas: 2007-10-21.Tarptautinė migracijos organizacija Socialinių tyrimų institutas. Prekyba moterimis: problemos, sprendimai, žvilgsnis iš vidaus. Vilnius, 2004, P. 20.
37. K. Barry, The prostitution of sexuality. New York. 1995. P. 14.

38. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, Vilnius. 2000. P. 376.
39. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 2002, P. 1011.
40. Žurnalas „Edita“. 2004 balandis Nr. 4, P. 102.
41. Bazylevas I. Prekybos žmonėmis prevencija (Taip pat ir prostitucijos klausimais). <http://www3.lrt.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0073012.doc>; prisijungimo laikas: 2007-10-23.
42. Sirutavičius V. Nusikaltimai ir visuomenė XIX amžiaus Lietuvoje. – Vilnius: Baltos lankos, 1995.
43. Bromberg S. (1998). Feminist Issues in Prostitution. In Prostitution: Om Whores, Hustlers and John. Prometheus Book.
44. Bazylevas I. Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė Lietuvoje. – Vilnius: S. Smirnovo individuali įm., 2003.
45. Maksimaitis V., Skapcevičius V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai (2)// Teisės apžvalga. 1990, (3).
46. Minkevičius P. Metodai ir priemonės kovai su prostitucija. – Kaunas, 1938.
47. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: LTU Leidybos centras, 2003.
48. Valickas S. Moksleivių ir studentų požiūris į prostituciją //Teisės apžvalga. 1900 (4) 28. P. 40.
49. Vansevičius S. LDK valstybiniai teisiniai institutai. Vilnius, 1981. P. 100.
50. Leliūgienė L. Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas //Technologija, 1997. P. 123.
51. Skapcevičius V., Maksimaitis V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai.//Teisės apžvalga. 1990. Nr. 3. P.35.
52. Laikinosios vyriausybės žinios. 1919, Nr. 63.
53. Kauno miesto valdybos informacijos biuras. Prostitucija Kaune. Kaunas, 1928, P. 21-23.
54. Kauno prostitutės kasmet gali apkrėsti 10 000 vyrų. //Dienraštis „Lietuvos žinios“. 1932-01-23.
55. Gatvės mergaitės pastatė namą. // „Dienraštis“ Diena. 1929-09-01.
56. Skapcevičius V., Maksimaitis V. Prostitucijos socialiniai, teisiniai ir istoriniai aspektai. //Teisės apžvalga. 1990, Nr. 3. P. 36.
57. Valanvičienė D. Naivumo, skurdo ir kriminalinio pasaulio aukos. <http://www.bonsai.lt/jg/publikacijos/kaunodiena/-id/6&aid-23070.ftm>; prisijungimo laikas 2007-09-29.
58. <http://www.google.lt/search?q=/legali=prostitucija&hl=lt&lr=&start=50&sa=N>; prisijungimo laikas 2007-09-04.

59. <http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena&id=39348>; prisijungimo laikas 2007-10-28.
60. Gewaltverhältnisse in der Prostitution/Frauenhandel: Konzepte zur Kriminalitätsverhütung. – Kiel: Rat für Kriminalitätsverhütung in Schleswig - Holstein, 1997.
61. Beleckas J. K. Prostitucijos istorija// Pozicija. 1997, Nr. 3.
62. <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas 2007-09-23.
63. <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas 2007-09-23.
64. Jonikova V. Seniausia pasaulio profesija. <http://www.sociumas.lt/Lit/nr15/prostitucija.asp>; prisijungimo laikas 2007-10-01.
65. Eriksonas J. Sekso geografija. <http://www.omni.lt/?IS9359-16011Sz-286717>; prisijungimo laikas 2007-09-05.
66. <http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure/Prostitucija-kaip-socialine.doc55>; prisijungimo laikas: 2007-09-11.
67. Valstybės žinios 1995, Nr. 40-987.
68. Dienraštis „Respublika“ 2004-07-13, P. 19.
69. Ekologinis požiūris socialiniuose moksluose reiškia, kad žmogus matomas ir analizuojamas ne kaip atskirta nuo aplinkos būtybė, o kaip jo kaip jo aplinkos sąveikos rezultatas; vadinasi, dėmesys čia visų pirma kreipiamas į aplinką, individo kasdienines sąveikas su kitais žmonėmis; vertinama artimiausia šeimos aplinka, toliau – grupės, bendruomenės, organizacijų, visuomenės politinės aplinkos. Simone de Beauvoir (1996). Antroji lytis. Vilnius: Pradai, P. 637-656.
70. Fedosiukas O. Prekyba žmonėmis kaip nusikaltimas žmogaus laisvei \ Jurisprudencija; 2003, T. 45(37), P. 86-97.
71. Lietuvos tekstas 2006 m. Kovos su prekyba žmonėmis ataskaitoje .htt:\Vilnius.usembassy.gov\Text\Docs \Other\pdf [2006-07-16].
72. Stančaitis A. Pasienio policijos vaidmuo stabdant prekybą žmonėmis \ Prekyba žmonėmis – tarptautinė problema. Konferencijos pranešimai. – Vilnius, 1998. P. 15.
73. Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė. htt:\sos. vrm.lt:81\mod-richtext.php?pid2 [2006-07-15].
74. Gustienė O. Prekybos žmonėmis prevencija ir problemos. 2004 m. balandžio 26 d. tarptautinio seminaro “Prekybos žmonėmis prevencija Lietuvoje: problemos ir jo sprendimo būdai” medžiaga, Vilnius, P. 19-21.

75. Gutauskas A. Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika \ Jurisprudencija, 2003, T. 49(41), P. 5-18.
76. Fedosiuk O. Prekyba žmonėmis baudžiamojoje teisėje ir teismų praktikoje \ Teisė, 2005, Nr. 54.
77. Станская А. А. Проституция несовершеннолетних – социальная и правовая проблема общества / Науч. ред. докт. юрид. наук, профессор С. Ф. Милуков. – СПб.: Издательство Р. Асланова <<Юридический центр Пресс>>, 2005. С 326.
78. Проституция и проституцией Редактор Шмаров И. В. – Москва – Юрист. Лит, 1991.
79. В. М. Гарновски. Проституция и аволнционтзм. Москва. 1888, С 46.
86. Блох И. История проституции. Санкт – Петербург. АСТ – пресс. 1994, С 28.

SANTRAUKA
PROSTITUCIJOS IR SĄVADAVIMO KRIMINOLOGINĖ ANALIZĖ:
(KLAIPĖDOS MIESTE TYRIMAS)

Šiame darbe naudojamos tokios pagrindinės sąvokos : prostitucija, sąvadavimas, prekyba žmonėmis, suteneris, pelnymasis iš kito asmens prostitucijos.

Kriminalinės statistikos duomenys rodo, kad vis daugiau moterų įtraukiama į prostitucijos verslą, o tokiu būdu daugėja ir prostitučių paslaugų vartotojų.

Prostitucija egzistuoja nuo neatmenamų laikų ir ne veltui šis reiškinys įvardijamas kaip „seniausia pasaulio profesija“. Lytinis poreikis yra vienas iš stipriausių žmogaus fiziologinių poreikių, todėl laikui bėgant žmonės suprato, kad už kito asmens seksualinio poreikio patenkinimą galima užsidirbti. Taip atsirado pirmosios sąvadavimo užuomazgos.

Anot istorikų, prostitucijos reiškinys vienais laikmečiais buvo griežtai draudžiamas, pažabotas teisėsaugos institucijų gniaužtuose, kitais istorijos periodais į šį reiškinį valdžia žiūrėjo daug liberaliau.

Šių laikų vakarų visuomenė yra pakantesnė šio reiškinio plitimui, pavyzdžiui, tokios išsivysčiusios valstybės kaip Vokietija, Olandija, Prancūzija, Anglija legalizavo prostitucijos verslą, o Lietuvoje vis dar vyksta nesiliaujančios diskusijos šia tema.

Prostitucija bei sąvadavimas yra glaudžiai susiję tarpusavyje reiškiniai kurie išsiskiria sudėtingumu bei palyginus menku pažinimu, todėl, kad ilgą laiką apie šiuos latentiškus reiškinius buvo mažai kalbama ir tik pastaraisiais metais išaugus šių reiškinų problemos mastams jiems imta skirti daugiau dėmesio. Reikia paminėti, kad sąvadavimas be prostitucijos reiškinio negalėtų egzistuoti apskritai, o prostitucija kaip reiškinys gali egzistuoti savarankiškai.

SUMMARY
PROSTITUTION AND PROKURATION CRIME ASSAY: RESEARCH IN CITY
KLAIPEDA

In this research usable main notions: prostitution, prokuration, humans trade, souteneur.

Criminal statistical information discloses the growing number of women, performing in prostitution, and of men, using prostitution service. The gap in the investigation of prostitutions situation is obvious: a lot of researches are centered on the role of woman in prostitution but a few on the role of man.

Prostitution exists from immemorial times and this phenomenon is called „oldest profession in the world“. Sexual needs is one of most strongest humans physiologic needs, so at the same time humans see, that from other human sexual need satisfactory they can earn money. Then comes first prokuration germs.

According historians prostitution one times was strong veto, next times humans to prostitution look much liberal.

Present day public is much clemency to prostitutions spread. Germany, Holland, France legalize this trade, in Lithuania endless due process in this subject.

Prostitution and prokuration is closely associate interdependent phenomenon come parting complication and tightness familiarity, so order time round wear phenomenon little story. Of late years outgrowth touch phenomenon the core of the problem up a better oyez.

Prokuration be prostitution to have a bone in one the arm/leg and prostitution what to read expression can be absolutely.

ANONIMINĖ ANKETA

Mielas respondente,

Atliekamas tyrimą, kurio tikslas išsiaiškinti Jūsų požiūrį į prostituciją.

Jūsų nuoširdūs atsakymai padės geriau suprasti apie prostituciją. Anketa yra anoniminė, todėl savo vardo ir pavardės nurodyti nereikia. Visi atsakymai bus konfidencialūs ir naudojami tik moksliniams tikslams.

Šioje anketoje nėra teisingų ar neteisingų atsakymų, todėl Jūs turite pažymėti tą, kuris labiausiai tinka Jums. Labai prašytume pildyti kruopščiai.

1. Amžiaus grupė:

- 15-18 m.
 19-22 m.
 23-26 m.
 27-30 m.
 31-34 m.
 35 ir daugiau _____ (tinkamą įrašyti)

2. Tautybė:

- lietuvių;
 rusų;
 lenkų;
 baltarusių;
 čigonų;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

3. Išsilavinimas:

- pradinis (4 kl.);
 pagrindinis (10 kl.);
 vidurinis (12 kl.);
 spec. vidurinis (prof.-tech. m-kl.);
 aukštesnysis (technikumas);
 aukštasis.

4. Šeiminių padėčių:

- netekėjusi;
 ištekėjusi;
 išsituokusi;
 gyvenanti nereg. santuokoje;
 našlė.

5. Vaikų skaičius _____ (tinkamą įrašyti).

6. Vaikų amžius _____ (tinkamą įrašyti).

7. Ar vaikai gyvena kartu

- taip;
 ne;
 pas senelius;
 globos įstaigoje;
 kitur _____ (tinkamą įrašyti).

8. Gyvenamoji vieta

- nuosavas būstas;
 nuomojamas butas (kambarys);

- gyvenanti su tėvais;
 gyvenanti su vyru;
 neturinti pastovios gyv.vietos;
 kita _____ (tinkamą įrašyti)

9. Užimtumas:

- darbininkė;
 dirbanti aptarnavimo sferoje (kirpėja, pardavėja...)
 dirbanti tik laikinus darbus;
 bedarbė;
 kita _____ (tinkamą įrašyti)

10. Ar vertimasis šia veikla (klientų aptarnavimas) yra pagrindinis Jūsų pragyvenimo šaltinis:

- taip;
 ne.

11. Kas paskatino užsiimti šia veikla:

- nerandu darbo pagal specialybę;
 neturiu jokios specialybės, todėl nerandu darbo;
 reikia išlaikyti vaiką (-us);
 pinigų reikia narkotikams;
 man patinka toks "darbas";
 skurdas;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

12. Ar verstumėtės šia veikla, jei turėtumėte pastovų, legalų darbą/pajamų šaltinį:

- ne;
 taip;
 nežinau.

13. Kiek laiko verčiatės šia veikla:

- iki 6 mėn.;
 nuo 6 mėn. iki 1 m.;
 1 m. – 2 m.;
 2 m. - 3 m.;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

14. Ar buvote bausta administracine tvarka už vertimasi šia veikla:

- ne;
 jei taip, tai kiek kartų _____ (tinkamą įrašyti).

15. Ar buvote teista?

- ne;
 jei taip, kiek kartų ir už kokias veikas _____ (tinkamą įrašyti).
amą įrašyti).

16. Jei galite, parašykite, su keliais vidutiniškai klientais tenka bendrauti per vieną dieną:

- _____ (tinkamą įrašyti).

17. Ar buvote nukentėjusi nuo klientų smurto:

- ne;
 taip, vieną kartą;
 taip, kelis kartus.

18. Kokiais veiksmais pasireiškė smurtas:

- buvau sumušta;
 buvau verčiama santykiauti su keliais klientais;
 atėmė pinigų ar kitus asmeninius daiktus;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

19. Kokie klientai dažniausiai naudojasi jūsų paslaugomis:

- vieniši vyrai;
 vedę vyrai;
 nepilnamečiai;
 atvykėliai iš kitų šalių;
 atvykėliai iš kitų miestų;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

20. Ar reikia, Jūsų nuomone, legalizuoti prostituciją:

- ne;
 taip;
 neturiu nuomonės.

21. Ar, Jūsų nuomone, legalizavus prostituciją, bus saugiau verstis šiuo verslu:

- ne;
 taip;
 neturiu nuomonės.

22. Ar sutiktumėte dirbti tokio pobūdžio darbą, jei tai būtų legalu ir vieša:

- ne;
 taip;
 neturiu nuomonės.

23. Kaip Jūs manote, ar legalizavus prostituciją, padidėtų tokiomis paslaugomis besinaudojančių asmenų skaičius:

- manau, kad tai neturės įtakos;
 manau, kad jų gali padaugėti;
 manau, kad sumažės, nes bijos viešumo;
 neturiu nuomonės;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

24. Ar, Jūsų nuomone, šios veiklos atstovėms (-ams) turi būti privaloma medicininė kontrolė:

- ne;
 jei, taip, tai kaip dažnai _____ (pvz., 1 arba 2 kartus per mėnesį, tinkamą įrašyti);

- neturiu nuomonės.

25. Ar Jūsų šeimoje buvo:

- normalūs santykiai;
 girtaujama;
 smurtaujama;
 dažni konfliktai;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

26. Jūs užaugote:

- su abiem tėvais;
 su vienu iš tėvų: motina ar tėvu (tinkamą pabraukti);
 su seneliais;
 su globėjais;
 globos įstaigoje;
 kitur _____ (tinkamą įrašyti).

27. Ar Jums teko patirti smurtą, :

- fizinį smurtą;
 psichologinį smurtą;
 seksualinę prievartą.

28. Jei Jums teko patirti bent vieną iš prievartos rūšių, kokio amžiaus Jūs buvote, kai Jūs tai patyrėte pirmą kartą? _____ (tinkamą įrašyti).

29. Kas iš nurodytų asmenų smurtavo Jūsų atžvilgiu?

- šeimos narys _____ (tinkamą įrašyti);
 artimas giminaitis;
 draugas, mylimasis;
 sutuoktinis;
 nepažįstamas asmuo.

30. Ar turite žalingų įpročių?

- Rūkau;
 vartoju alkoholį;
 vartoju narkotikus;
 neturiu žalingų įpročių.

31. Jei vartojate narkotikus, pasakykite, kas buvo pirmiau:

- pirmiausiai pradėjote verstis prostitucija, po to ėmėte vartoti narkotikus;
 narkotikus jau vartočiau, kai pradėjau verstis prostitucija;
 tuo pačiu laiku pradėjau verstis prostitucija ir vartoti narkotikus;
 kita _____ (tinkamą įrašyti).

32. Kokiai religinei bendruomenei priklausote?

- Esu netikinti;
- katalikų;
- pravoslavų;
- stačiatikių;
- kita _____ (tinkamą įrašyti).

33. Ar Jūsų artimieji žino kuo Jūs verčiatės?

- taip;
- ne;
- Numano.

34. Ką manote apie klientų baudimą už naudojimąsi Jūsų paslaugomis?

—

35. Kokia pelno dalis tenka Jums nuo Jūsų uždarbio?
Kokia suma litais? Ar kažkam mokate, pvz., už
“apsaugą”?
